

SAN MATEO

---

1 ¹Ja Jesucristo arja' riy rumam can ja rojer rey David in chakaja' riy rumam can ja rAbraham. Jawa' ja xtintz'ibaj ri' jawa' quebi' ja rati't rmama' ja Jesucristo.

²Ja rAbraham, tatixel rxin Isaac. Ja rIsaac, tatixel rxin Jacob. Ja Jacob, tatixel rxin Judá e rachbil ja rch'alal. ³Ja Judá, tatixel quixin ca'i' achi'i' quibina'an Fares in Zara, in ja quete', Tamar rubi'. Ja Fares, tatixel rxin Esrom. Ja Esrom, tatixel rxin Aram. ⁴Ja Aram, tatixel rxin Aminadab. Ja Aminadab, tatixel rxin Naasón. Ja Naasón, tatixel rxin Salmón. ⁵Ja Salmón, tatixel rxin Booz, in ja rute' ja Booz, Rahab rubi'. Ja Booz, tatixel rxin Obed, in ja rute' Obed, Rut rubi'. Ja Obed, tatixel rxin Isaí. ⁶Ja Isaí, tatixel rxin ja rojer rey David.

Ja David, tatixel rxin Salomón, in ja rute' ja Salomón jari' ixok ja rxjayil Urías nabey. ⁷Ja Salomón, tatixel rxin Roboam. Ja Roboam, tatixel rxin Abías. Ja Abías, tatixel rxin Asa. ⁸Ja Asa, tatixel rxin Josafat. Ja Josafat, tatixel rxin Joram. Ja Joram, tatixel rxin Uzías. ⁹Ja Uzías tatixel rxin Jotam. Ja Jotam, tatixel rxin Acaz. Ja Acaz, tatixel rxin Ezequías. ¹⁰Ja Ezequías, tatixel rxin Manasés. Ja Manasés, tatixel rxin Amón. Ja Amón, tatixel rxin Josías. ¹¹Ja Josías, tatixel rxin Jeconías e rachbil ja rch'alal, tokori' xe'oc preso ja raj Israel, xec'amarel chipan ja nación Babilonia.

¹²Ja c'a Jeconías, tatixel rxin Salatiel. Ja Salatiel, tatixel rxin Zorobabel. ¹³Ja Zorobabel, tatixel rxin Abiud. Ja Abiud, tatixel rxin Eliaquim. Ja Eliaquim, tatixel rxin Azor. ¹⁴Ja Azor, tatixel rxin Sadoc. Ja Sadoc, tatixel rxin Aquim. Ja Aquim, tatixel rxin Eliud. ¹⁵Ja Eliud, tatixel rxin Eleazar. Ja Eleazar, tatixel rxin Matán. Ja Matán, tatixel rxin Jacob. ¹⁶Ja Jacob, tatixel rxin José. Ja José, arja' rchajil María in jari' María rute' ja Jesús ja Cristo nokche' tre.

¹⁷Jawa' quebi' ja rati't rmama' ja Jesucristo in tok namajto cajlaxic ruq'uin ja rAbraham in narq'uisa' ruq'uin ja rey David e catorce canojel. In tok namajto chic cajlaxic ruq'uin David in narq'uisa' chipan ja tiempo ja xec'amarel wi' ja raj Israel pa Babilonia e catorce chakaja'. In tok namajto chic cajlaxic chipan ari' tiempo in narq'uisa' ruq'uin ja Cristo e catorce chakaja'.

* * * * *

18Ja Jesucristo tok xalaxi quewa' rbanic ri'. Ja María ja rute' arja' rya'on chic ruchi' tre ja José chi nc'uile' ruq'uin. Pro ja tok maja'n tiquec'am qui' chaka jalal tok xotakixi chi yawa' chic ja María chi nq'ueje' jun ti ral. Pro rmal ja rEspíritu Santo samaji chewi' tok queri' xuban. 19Ja c'a José ja xajalal maja'n toc rchajil arja' utzlaj achi chewi' tok xpokonaj xuya' ta ruq'uix ja María. Rmalc'ari' tok xuch'ob chi pan ekal nuyoj ja c'ulbic. 20Pro kas c'a queri' rmajon rch'obic ja tok chaka jalal winakar jun ángel rxin ja kajaw Dios pa rwaram in xbij tre: —José ja rat riy rumam can ja rojer rey David, ma taxbej ta awi', tac'ama' ja María como ja tac'al ja c'o pa gracia, Espíritu Santo samajin rxin. 21Ja María arja' nq'ueje' na jun ti ral tala' in ja rubi' xtabij tre, Jesús xcatche' tre. Como ja bi'aj Jesús tibij tzij To'onel queri' c'a ja rubi' xtabij tre como arja' nto'owi ja rtinamit chipan ja quil quemac, ne'e ja ángel tre ja José. 22Nojel ja c'a xintz'ibaj kaj ri' ma chaka ta bantaji, rumac chi tri' bantaj wi' cumplir ja rbin can ja kajaw Dios ja tz'ibtal can rmal ja profeta quewari': 23—Bien tec'waxaj ja wari', c'o jun k'apoj xtan nyawaj na in rmalari' tok nq'ueje'e jun ti ral tala'. Jari' tala' Emanuel xtbina'ax tre. Queri' ja tz'ibtal can. Emanuel tibij tzij Dios c'o kuq'uin.

24Ja c'a tok c'asoji ja José queri' xuban ja cani' bix tre rmal ja ángel rxin ja kajaw Dios, c'uile' ruq'uin ja María. 25Pro ja tre tiempo tok maja'n talaxi ja ti ral ja María ja nabey winak ni majun nak ta queban. Ja c'a José tok xuya' rubi' ja tac'al, Jesús xbina'aj tre.

* * * * *

2 1Ja c'a Jesús, chipan ja tinamit Belén xalax wi' ja c'o pa rcuenta Judea. Jari' tiempo ja Herodes arja' ocnak rey. C'ac'ari' ec'o ca'i' oxii' achi'i' epenak chipan jun nación ja c'o pan oriente, eje'e' xe'urkaj chipan ja tinamit Jerusalén. Jari' achi'i' e magos neche'xi. Eje'e' quemaj rc'axaxic chique ja winak: 2—¿Bar c'o wi' ja yaqui' ja c'a xalaxi ja Rey ewxin ja rix aj Israel? Como ja rajoj c'o jun ch'umil katz'atonto pan oriente ja nk'alasan rxin in camic okpenak chi nurkaya'a' ruk'ij, xeche'e. 3Ja c'a rey Herodes tok xc'axaj chi c'o chic jun rey xalaxi congana junwi' xuna' in canojel ja rec'o pa Jerusalén junwi' quic'axaj chakaja'. 4Ja c'a Herodes xerumol canojel ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can ojer rmal ja Moisés in quewa' xc'waxaj chique ri':

—¿Bar tri' nalax na wi' ja Cristo? ne' chique.

5—Chipan ja tinamit Belén nalax wi' ja c'o pa rcuenta Judea, xeche' tre. —Queri' nkabij chawe como queri' tz'ibtal can rmal ja profeta quewari': 6—Ja tinamit Belén ja c'o pa rcuenta Judá, janila nim ruk'ij

ntz'at cumal ja k'etol tak tzij xin Judá. Queri' rbanic como tri' nwinakar wi' jun k'etol tzij, arja' nuc'an quixin ja ntinamit Israel, ne'e ja Dios. Queri' ja tz'ibtal can rmal ja profeta, xeche' tre.

⁷C'ac'ari' ja Herodes arja' xutak quisiq'uixic ja magos. Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin xuc'ot quechi' chi utz, xc'axaj chique nak k'ij kas winakari ja ch'umil. ⁸C'ac'ari' xerutakel pa Belén in xbijel chique: —Jix ja pa Belén, jecanoj chi utz ja tac'al bar kas xtewila' wi'. Ja c'a tok xtewila' tetaka'to rbixic chwe utzc'a chi ninbe anin chakaja' chi nenyaa' ruk'ij, ne'el chique.

⁹Ja tok xac'axtaj cumal ja bix chique rmal ja rey c'ac'ari' xebe. Pro ja c'a ch'umil ja quitz'atonto pan oriente jari' c'amo'el quebey. Ja c'a ch'umil tok xekaj pa rujic ja bar c'o wi' ja tac'al ma xbin chi ta. ¹⁰Ja c'a reje'e' tok quetz'at ja ch'umil chi pe'i congana xequicoti. ¹¹C'ac'ari' xe'oc chipan ja jay in quetz'at ja tac'al rachbil ja María ja rute'. Xexuque' chwach ja tac'al, quemaj rya'ic ruk'ij. C'ac'ari' quiwasajto ja quic'amonel ja nimak rjil in c'oli quisipaj tre. Ja quisipaj tre, oro in nakun je'e ja qui' rxula' cani' tre incienso in mirra. ¹²C'ac'ari' xebe chic chipan ja quitinamit pro como bix chique pan achic' chi maquemeloy chic ruq'uin ja Herodes chewi' tok junwi' chic bey quec'amel.

* * * * *

¹³Ja tok ebenak chic ja magos c'o jun ángel rxin ja kajaw Dios winakar chwach ja José pan achic' in quewa' xbij tre ri': —Catyictaji, tac'ama'el ja tac'al rachbil rute', quixanmaji, jix pan Egipto in tri' nixeq'ueje' wi'. C'a anin na ninbin chawe ja tok xquixmelojpi chic. Queri' nbij chawe como ja Herodes arja' xajalal maja'n tumaj rcanoxic ja tac'al chi ncamsaj, ne' tre. ¹⁴C'ac'ari' c'asoji ja José in yictaji, xuc'amel ja tac'al rachbil rute', xebe pan Egipto chak'a'. ¹⁵Tri' c'a xeq'ueje' wi' chijutij, c'a tokori' xemeloypi chic ja tok cami ja Herodes. Ja queban, ma chaka ta queban, rumac chi tri' bantaj wi' cumplir ja rbin can ja kajaw Dios ja tz'ibtal can rmal ja profeta quewari': —Pan Egipto xintak wi' rsiq'uixic ja nc'ajol, ne'e.

* * * * *

¹⁶Ja c'a Herodes tok xutz'at chi ban can tre ni mta cumal ja magos congana kuluj rmal ja ryewal. Xuya'el jun orden chi necamsaxi ja rac'ala' ja tak ala'i' ja rec'o pa Belén in chakaja' ja rec'o pa tak lugar chinakaj ja Belén. Canojel ja quimajon jujun caca' tak quijuna' necamsaxi. Como ja Herodes bin tre cumal ja magos nak tiempo kas winakarnakto ja ch'umil jari' tiempo xoc rbase jaru' tak quijuna' ja necamsaxi. ¹⁷Queri' bani, xecamsaxi, in tri' c'a bantaj wi' cumplir ja bitajnak can rmal ja profeta Jeremías quewari': ¹⁸—C'o jun kulaj c'axax chipan ja tinamit Ramá, janila jun nimlaj bis jun nimlaj ok'ej nuban nc'axaxi. Jari' kulaj rxin ja

Raquel nerok'ej ja tak ral. Congana chi ok'ej nuban, ni ma xbochitaj ta wi' rumac chi xecami ja tak ral, ne'e.

* * * * *

¹⁹Ja c'a tok cami ja Herodes c'o jun ángel rxin ja kajaw Dios winakar chwach ja José pan achic' pan Egipto in quewa' xbij tre ri': ²⁰—Catyictaji, tac'ama'el ja tac'al rachbil rute', jix, quixmeloj chipan ja nación Israel como ecamnak chic ja winak ja c'o quigana nquicamsaj ja tac'al, ne' tre. ²¹C'ac'ari' c'asoji in yictaji, xuc'amel ja tac'al rachbil rute', xebe, xemeloy chipan ja nación Israel. ²²Pro ja José arja' xekaj rbixic ruqu'uin chi ja k'etbaltzij rxin ja departamento Judea c'o chic pa ruk'a' ja Arquelao ja re'ajol Herodes. Ja Arquelao q'ueje' can pa re'axel ja rtata'. Ja c'a José tok xc'axaj chi queri' xbej ri' rmal, ma xbe ta tri'. Pro como c'oli k'alasax chic chwach pan achic' rmalari' ja tok be chipan ja departamento Galilea. ²³Ja c'a tok xe'ekaji ja pa Galilea chipan ja tinamit Nazaret xeq'ueje' wi'. Queri' queban rumac chi tri' bantaj wi' cumplir ja quibin can ja profeta tre ja Cristo quewari': —Xtibina'ax tre chi aj Nazaret, xtiche'x na. Queri' ja quibin can tre.

* * * * *

3 ¹Xerila' ja tiempo chi ja Juan Bautista arja' peti, ntajini nuya' rbixic ja rtzobal Dios chipan jun lugar kas talani c'o pa rcuenta Judea. ²Quewa' nbij chique ja winak ri': —Teq'uexa' ja rena'oj in teya'a' can ja ritzelal como xa nnakajinto ja gobierno xin chila' chicaj, ne' chique. ³Ja Juan jari' ja bitajnak can ojer chi npi na, quewa' bitajnak can tre rmal ja profeta Isafas ri': —C'o jun kulaj nc'axax chipan ja lugar ja kas talani, quewa' nbij ri': —Techomarsaj chi utz ja rubey ja kajaw Dios, jic teya'a'. Queri' ja tz'ibtal can tre ja Juan.

⁴Ja c'a Juan puro rsamal camello ocnak ja rziak rcojon in c'o jun cincha rcojon xerupan. Ja rocnak rq'uexwach rway, sac' nerutij in raxcab chakaja' ncanoj pa tak k'ayis. ⁵In nij ec'o wi' winak ne'ekaj ruqu'uin cani' chique ja raj Jerusalén in chique ja rec'o chipan ja jule' chic lugar ja c'o pa rcuenta Judea in chakaja' canojel ja rec'o chinakaj ja binelya' Jordán. ⁶Ja c'a tok xe'ekaj ruqu'uin xeban bautizar rmal chipan ja binelya' Jordán in tri' quechol wi' ja quil quemac.

⁷E q'uuy chique ja fariseo e cachbil ja saduceo ejele' xe'ekaj ruqu'uin ja Juan chi neban bautizar rmal pro ja c'a Juan tok xerutz'at arja' xbij chique: —Ixix congana itzel tak na'oj ewc'an, ix cani' jule' itzel tak cumatz. ¿Nak bin chewe chi nixanmaj chwach ja nimlaj juicio ja nnakajinto? ⁸Ja kas mero rubey chi neban tiwachini ja rutzil pa tak ewanma, nijawari' yatal chewij chi neban ja wi katzij chi eq'uexon chic ja rena'oj. ⁹In maxta quewa' tech'ob kaj pa tak ewanma ri': —Ajoj ok riy rumam can ja rAbraham rmalari' ok rtinamit

Dios, maxta quixche'e. Queri' nbij chewe como ja Dios ni ma c'ayew ta tre nerwinakarsaj jule' riy rumam ja rAbraham trela' jule' abaj le'. ¹⁰In chakaja' ja camic ri' xa nakaj c'oto chi wi' ja juicio xin Dios cani' rbanic jun iquiaj chomin chic xajalal maja'n tichoy jule' che' tre. Ja c'a che' ja mta utz rwach nuya' jari' nchoyi nojelal in nporox pa k'ak'. ¹¹Anin, ya' ncoj ja nixnbanbej bautizar in tok nixban bautizar jari' retal chi ech'obon chic chi neq'uex ja rena'oj in neya' can ja ritzelal. Pro c'o chi na jun penak ja xajalal maja'n tumaj ja rsamaj, arja' más chi na nim ja poder c'o pa ruk'a' chinwach anin. Anin ma yatal ta chwij xquintiloc ta ruq'uin nixtac'a chi ruc'axic ja rxajab. Arja' nixruban bautizar pro Espíritu Santo in k'ak' ja nixrbanbej bautizar. ¹²Arja' rchomin chic ri' chi nerparti'ij ja re utz chiquicojol ja ma e utz ta cani' nuban jun achi nuq'uiak rwach trigo tre pala, nparti'ij ja trigo chipan ja rmukal. C'ac'ari' nuc'ol ja trigo chipan ja re'olibal pro ja rmukal nporoj pa k'ak' pro jari' k'ak' mta chupic trij. Queri' xbij ja Juan chique.

* * * * *

¹³Ja c'a Jesús arja' xelto pa Galilea, be ruq'uin ja Juan chuchi' ja binelya' Jordán. Ja rch'obonel chi nbe neban bautizar rmal ja Juan. ¹⁴Pro ja tok xekaji, ja Juan matirajo' nuban bautizar, quewa' xbij tre ri': —Pro ja kas rubey, anin ja quinabana' bautizar, pro jari' taka'an atat nawajo' chi natnuban bautizar, ne'e ja Juan. ¹⁵In bix tre rmal ja Jesús: —Camic ni ninaban wi' bautizar como rjawaxic chi nkaban cumplir nojel ja najo'x chake rmal ja Dios chi nkaban, ne'xi ja Juan. C'ac'ari' ja Juan xuban ja bautismo. ¹⁶Ja Jesús tok chaka maril bantaj bautizar xelto pa ya' in chaka jalal tok jaktaji ja caj. C'ac'ari' xutz'at ja rEspíritu Santo xin Dios cani' jun ajsakaxic' kajto ruq'uin. ¹⁷In c'o jun kulaj penak chila' chicaj c'axaxi, quewa' xbij ri': —Jawa' wari' jawa' chak'laj Walc'wal, congana ninquicot trij, ne'e ja kulaj xin Dios.

* * * * *

4 ¹Ja c'a Jesús arja' c'amarel rmal ja rEspíritu Santo, be chipan ja lugar ja kas talani chi ntakchi'ix rmal ja diablo. ²Ca'winak k'ij ca'winak ak'a' ma xwa' ta. Ja c'a tok tz'akati ja ca'winak k'ij ca'winak ak'a' majtaj rmal rk'ak'anil rupan. ³Ja c'a diablo ja takchinel arja' xekaj ruq'uin ja Jesús in quewa' xbij tre ri':

—Ja wi katzij chi atat ja rat Ralc'wal Dios tabij c'a trewa' ja jule' abaj ri' chi noc way, ne' tre. ⁴Ja c'a Jesús xbij tre:

—Tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios chi ja winak ma ruyon ta way nc'atzin chique tre ja quic'aslemal pro nojel ja rtzobal Dios jari' nc'atzin chique chakaja', ne'e.

⁵C'ac'ari' ja diablo xuc'amel chic ja Jesús, xebe chipan ja santilaj tinamit Jerusalén. Ja c'a tok xe'ekaji xjotba' parwi' ja nimlaj templo xin Dios ⁶in xbij tre:

—Ja wi katzij chi atat ja rat Ralc'wal Dios taq'uiaka'el c'a awi' wawe' como ja chipan ja rtzobal Dios quewa' tz'ibtal can chawe ri': —Ja Dios nerutakto ángel chi naturquichajij, eje'e! netz'amo awxin utzc'a chi matasoc awakan chwach abaj. Queri' tz'ibtal can, ne'e ja diablo. ⁷Ja c'a Jesús xbij tre:

—Pro tz'ibtal can chakaja' chi ma tac'ambajaj ta ja Dios ja rawajaw, queri' nbij, ne' tre.

⁸Ja c'a xuban chic ja diablo, xuc'amel chic ja Jesús, xebe parwi' jun nimlaj jayu'. Ja c'a tok xe'ekaji xumaj re'utic chwach ja gobierno rxin nojel ja tinamit ja c'o chwach'ulew in nojel ja meba'il rxin ⁹in xbij chic tre:

—Wi xcatxunque' chinwach wi naya' nuk'ij, anin njach pan ak'a' ja gobierno rxin nojel ja tinamit ja nmajon re'utic chawach le', ne' chic tre. ¹⁰Ja c'a Jesús quewa' xbij tre ri':

—Jat, catel chinwach Satanás como tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios chi xa ruyon ja Dios ja rawajaw catxunque' chwach, xa ruyon arja' taya'a' ruk'ij, queri' nbij, ne' tre.

¹¹C'ac'ari' be ja diablo, xuya' can ja Jesús in ja Jesús chaka jalal tok xepi jule' ángel xurquito'o'.

* * * * *

¹²Ja c'a Jesús tok xekaj rbixic ruq'uin chi coji ja Juan Bautista pa che' c'ac'ari' xuya' can ja lugar ja bar c'o wi', be pa Galilea. ¹³Ja c'a tok xekaji ja pa Nazaret ma xq'ue ta tri', be pa Capernaum in tri' q'ueje' wi'. Ja Capernaum chiya' c'o wi', tri' c'o wi' ja bar c'o wi' ca'i' lugar, jun rbina'an Zabulón in jun chic Neftalí rubi'. ¹⁴Queri' bantaji utzc'a chi tri' bantaj wi' cumplir ja bitajnak can ojer rmal ja profeta Isaías tre ja ca'i' lugar quewari': ¹⁵—C'oli xtibantaj na chipan ja ca'i' lugar Zabulón in Neftalí, jari' lugar tri' c'o wi' ja bar c'o wi' ja ya', chajuparaj binelya' Jordán c'o wi', pa rcuenta Galilea c'o wi' ja bar ec'o wi' ja winak ja ma e aj Israel ta. ¹⁶Ja winak ja rec'o chipan ari' lugar, nabey xa pa k'ekumal ec'o wi' pro nquetz'at na jun nimlaj luz, ja nabey ec'o chipan jun bey ja xa camíc re'amonto pro nsakirsax na quebey chiquewach rmal ja luz. Queri' ja bitajnak can.

¹⁷Ja c'a Jesús jari' k'ij xumajel rbixic ja rtzobal Dios chique ja winak in quewa' nbij chique ri': —Ja gobierno xin chila' chicaj xa nnakajinto rmalc'ari' tok nbij chewe, teq'uexa' ja rena'oj, teya'a' can ja ritzelal, ne' chique.

* * * * *

¹⁸Ja c'a Jesús arja' kas rmajon binem chuchi' ja ya' rbina'an Galilea ja tok ec'o ca'i' achi'i' xeruwil e alaxic, jun rbina'an Simón ja c'o chic jun

rubi' Pedro ne'xi, in jun chic Andrés rubi'. Eje'e' como e chapol ch'u' kas quimajon rq'uiakic ja c'am pa ya' ja tok xe'iltaji rmal ja Jesús ¹⁹in quewa' bix chique rmal ri': —Jo' quixtre' chwij, anin nya' na jun samaj chewe pro ma chapoj ch'u' chi ta ja neban, winak chic ne'ecanoj, xeche'xi. ²⁰Ja c'a reje'e' quich'akila' can ja quec'am in xetre'el trij ja Jesús.

²¹Kas quimajon binem ja Jesús ja tok ec'o chic e ca'i' achi'i' xeruwil, chakaja' e alaxic, jun rbina'an Jacobo in jun chic Juan rubi', e rc'ajol Zebedeo, ec'o pa jun lancha cachbil ja quitata', quimajon rc'ojoxic ja quec'am. Xesiq'uix pon rmal ja Jesús. ²²Ja c'a reje'e' alnak xe'elto chipan ja lancha, q'ueje' can ja quitata' chipan in xetre'el trij ja Jesús.

* * * * *

²³Ja c'a Jesús arja' be nat nakaj chipan ja departamento Galilea, nertijoj ja winak pa tak jay xin molbal ri'il ja bar nquemol wi' qui' chi rc'axaxic ja rtzobal Dios, nuya' rbixic chique ja utzlaj tzij tre ja gobierno xin chila' chicaj in chakaja' ec'oli ja yawa'i' nertzursaj xa nak ta nti'on chique. ²⁴In be rbixic chipan nojel ja lugar je'e ja c'o pa ruenta Siria. Xec'amarel ruq'uin ja yawa'i' pro canojelal. Xa nak ta chi yobilal cuc'an, xa nak ta nti'on chique, wi ec'o itzel tak espíritu e'ocnak chique, wi c'ol ataque chique, wi e sica', xec'amarel canojelal ruq'uin in xertzursaj. ²⁵In congana e q'uiy ja winak xetre'el trij cani' chique ja rec'o chipan ja departamento Galilea in chique ja rec'o chipan ja lugar rbina'an Decápolis in chique ja raj Jerusalén in ja rec'o chipan jule' chic tinamit ja c'o pa ruenta Judea in chique chakaja' ja rec'o chajuparaj ja binelya' Jordán.

* * * * *

5 ¹Ja c'a Jesús tok xutz'at chi congana e q'uiy ja winak arja' be, jote' chwach jun jayu', xuwil jun lugar in tri' tz'abe' wi'. Ja c'a rdiscípulo eje'e' xe'ekaj ruq'uin. ²Xumaj c'a quitijoxic, quewa' xbij chique ri':

³—Congana qui'il chique ja winak ja ch'obtajnax cumal chi ni nc'atzin wi' ja rEspíritu Santo chique chi nq'ueje' pa tak canma, congana qui'il chique como quixin c'ari' ja gobierno xin chila' chicaj.

⁴Congana qui'il chique ja winak ja netajini ne'ok'i in nebisoni, congana qui'il chique como nyukbax c'a quec'u'x ari'.

⁵Congana qui'il chique ja winak tok c'oli nquewil chipan ja quic'aslemal in eje'e' ni pa ruk'a' Dios wi' nquejach wi', congana qui'il chique como chique nyataj wi' jun herencia. Ja herencia ja nyataj chique jari' ja rwach'ulew.

⁶Congana qui'il chique ja winak ja congana nquiyarij nquetzuk ja canma tre ja rutzil xin Dios, congana qui'il chique como ja rutzil nquiyarij jari' xtinoj na pa tak canma.

7 Congana qui'il chique ja winak ja nepokonan quewach cach tak winak, congana qui'il chique como eje'e' npokonax c'a quewach ari' chakaja'.

8 Congana qui'il chique ja winak ja ch'ajch'oj canma, congana qui'il chique como eje'e' nequitz'ata' na c'a rwach ari' ja Dios.

9 Congana qui'il chique ja winak ja nechomin quixin winak, nquechup rwach síc' ch'a'oj, congana qui'il chique como eje'e' xque'otakixi chi e ralc'wal Dios.

10 Congana qui'il chique ja winak ja nban itzel chique rumac ja rutzil xin Dios nqueban, congana qui'il chique como quixin c'ari' ja gobierno xin chila' chicaj.

11 Congana qui'il chewe ja tok nixtz'uji nixyok'i in tok nban itzel chewe in tok nojel rwach ja ritzelal nbix chewe ja ma katzij ta pro mwal anin tok nban queri' chewe. 12 Ja tok queri' nqueban chewe quixquicoti pro congana quixquicoti como jari' c'o jun nimlaj rtojbabil ja nyataj na chewe chila' chicaj. Quixquicoti como queri' ban chique ja rojer tak profeta chakaja' ban itzel chique.

* * * * *

13 Ja rixix ix cani' atz'am, neban qui' tre ja quic'aslemal ja winak cani' nuban ja ratz'am ja nbano qui' tre ja nkati'. Pro ja ratz'am wi xtiyojtaji wi mchita rtzayil čnak c'a nchomarsbex chic rxin ari'? Ja wi queri' nuban jari' mchita noc wi', xa nch'akixel in npak' chakan cumal winak.

14 Ja rixix ix cani' luz, nesakirsaj quebey ja winak chiquewach wawe' chwach'ulew. Cani' tre jun tinamit parwi' jayui' c'o wi' mta moda ja maquita ntz'attaji. 15 In cani' chique winak mta jutij xtiquetzij ta jun candil xtiqijupba' ta c'a jun caxon trij. Ja nqueban, nquetzij ja candil in nquijecba' utzc'a ja winak ja rec'o pa jay pa sak neq'ueje' wi' canojelal. 16 In quirtac'ari' nuban ja luz ja c'o pa tak ewanma ixix chakaja', tisakirsaj quebey ja winak chiquewach utzc'a ja winak tok nquetz'at ja rutzil neban, eje'e' xtiqeya' ta ruk'ij ja Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj.

* * * * *

17 Maxta tech'ob chwij chi anin inpenak chi nunyojo' ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés nixtac'a ja ta chakaja' ja bin can je'e' cumal ja profeta. Ma queri' ta, ma inpenak ta chi nunyojo', anin inpenak chi nunbana' cumplir. 18 Queri' nbij chewe como jari' ley ni nbantaj wi' cumplir nojelal, nixtac'a c'o ta jutz'it tre ja maquita nbantaj cumplir. Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ma c'ayew ta nq'uisi caj nq'uisi rwach'ulew chwach ja c'o jun ti punto tre ja ley ja maquita nbantaj cumplir. 19 Ja winak xa nak ta chi winakil wi' c'o jun mandamiento rxin ja ley wi nqueban tre ni mta, masqui jari' mandamiento ma kas ta rjawaxic chi

nnimaxi neche' tre, in wi queri' ja nquec'ut chiquewach winak, chakaja' eje'e' ma nimak ta quek'ij chipan ja gobierno xin chila' chicaj. Pro ja winak ja nquinimaj ja mandamiento in wi queri' ja nquec'ut chiquewach winak chakaja', eje'e' nimak quek'ij chipan ja gobierno xin chila' chicaj. ²⁰Anin nbij chewe, ja rewutzil wi xa junan ja cani' cutzil ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios, wi xa junan ja cani' cutzil ja fariseo jari' ni maquixoc wi' chipan ja gobierno xin chila' chicaj, ni rjawaxic wi' chi nech'ucla'aj ja rewutzil.

²¹Ixix ec'waxan ja bitajnak can ojer chique ja winak chi: —Ma teban ta camíc, ja c'a wi c'o jun xtuban camíc jari' nk'et na tzij trij. Queri' ja bitajnak can. ²²Pro ja ranin nbij chewe, wi c'o jun nuban ryewal tre jun rch'alal jari' nk'et na tzij trij. In wi c'o jun nbij tre jun rch'alal: —Xat nacnic, k'eku'm awi', wi ne' tre jari' nc'amarel chiquewach ja nimak tak k'etol tak tzij chi nk'et tzij trij. In wi c'o jun nbij tre: —Xat itzel winak, majun Dios awq'uín, wi ne' tre jari' ncaje' can jun nimlaj rpokonal chwach pa k'ak'. ²³Rmalc'ari' nbij chewe, ja tok c'oli ja rofrenda nec'amto wi ech'obon chi neya' chwach altar in netzujuj chwach ja Dios pro wi nurkaj chewe chi c'o jun ewach'alal ebanon ofender ²⁴mejor, ma tetzujuj ta na ja rofrenda, teya'a' can tri' ja bar c'o wi' ja raltar, jix jechomij na ewi' nabey ruq'uín ja rewach'alal. Ja tok xquixchomtaj ruq'uín quixmelojto, c'a tokori' c'a utz chic netzujuj ja rofrenda. ²⁵Cani' tre c'o ta jun nyo' parte chewij, mejor ja neban, tok emajon bey ixbenak pa k'etbaltzij techomij ewi' ruq'uín, nowi ma queri' ta neban, ja nyo' parte chewij arja' nixrujach pa ruk'a' ja ralcalta, ja c'a ralcalta nixrujach chic pa ruk'a' comisario in nixrucoj pa che'. ²⁶Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri' chi ni maquixelto wi' ja pa che', nixelto c'a pro netoj can na nojel ja rec'as, nixtac'a c'o ta jun ti centavo ja maquita xtetoj can.

²⁷In jun chic ec'waxan ja bitajnak can ojer chi: —Maxta teban rij tak quewi' ja rewixjayilal owi ewachajilal. Queri' ja bitajnak can. ²⁸Pro ja ranin nbij chewe, wi c'o jun masqui xa xutz'at jun ixok in xyarij kaj pa ranma jari' xuban rij rwi' ja rxjayil pa ranma. ²⁹Ja c'a panewach ja c'o pan ewiquik'a' wi xa rmal tok nixkaj chipan il mac mejor, tec'oto'el in tech'akijel. Queri' nbij chewe como más na utz netz'ila' jun panewach chwach ja nbe ja recuerpo chi jun pa k'ak'. ³⁰In ja rek'a' ja rewiquik'a' wi xa rmal tok nixkaj chipan il mac mejor, tekupijel in tech'akijel chakaja' como más na utz netz'ila' jun ek'a' chwach ja nbe ja recuerpo chi jun pa k'ak'.

³¹In jun chic ja bitajnak can ojer quewari': —Ja wi c'o jun xajutij xujach can ja rxjayil rjawaxic chi nuban jun wuj in ntz'ibaj chipan chi xajutij nuya' can, ja c'a wuj tok ntzuri nujach can tre ja rixok. Queri' ja bitajnak can. ³²Pro ja ranin nbij chewe, wi c'o jun xajutij xujach can ja rxjayil in ja rxjayil wi ma macunnak ta ruq'uín jun chic achi, arja' kas

k'alawachili numin ja rxjayil chipan ja radulterio. In wi c'o jun achi nuc'am jun ixok jachon can jari' achi adulterio ja nuban.

³³In jun chic ec'waxan ja bitajnak can chique ja winak ojer chi: —Maxta ma katzij ta teban ja tok neban jurar pro jari' tebana' cumplir ja netzujuj tre ja kajaw Dios tok neban jurar. Queri' ja bitajnak can. ³⁴Pro ja ranin nbij chewe, majutij teban jurar. Ma tenataj ta ja caj chi rbanic jurar como ja caj jari' ocnak rtz'ulibal ja Dios ja nimlaj Rey ³⁵in nixtac'a nenataj ta rwach'ulew chakaja' chi rbanic jurar como ja rwach'ulew jari' ocnak rc'olbal rkan ja Dios in nixtac'a tinamit ta Jerusalén nenataj chakaja' como ja Jerusalén jari' ocnak ja rtinamit ja Dios ja nimlaj Rey ³⁶in nixtac'a nenataj ta ewi' chakaja' chi rbanic jurar como ja rixix maquixcowini xteq'ueux ta rcoloril jun ti chirwach rsamal ewi' xteban ta sak tre owi k'ek. ³⁷Ja tok wi c'o je'e nebij ni tebij rubi', wi can, can quixche'e, nowi ma can ta, ma can ta quixche'e. Ja c'a wi c'o jule' chic tzij nebij ja wi ma ja tari' ja can owi ma can ta jari' jule' tzij xa ruqu'in diablo penak wi'.

³⁸In jun chic ec'waxan ja bitajnak can ojer chi: —Ja wi c'o jun xayoj jun rwach queri' nban chawe atat chakaja', nban rc'axel chawe, nyoj jun awach owi c'o jun xawasaj jun rey queri' nban chawe atat chakaja', nban rc'axel chawe, nwasax jun away. Queri' ja bitajnak can. ³⁹Pro ja ranin nbij chewe, ma teya' ta rjil rc'axel chique ja nebanowi ja ritzelal chewe. Ja neban, wi c'o jun xuya' jun k'a' xewey teya'a' lugar tre chi nuya' chic jun chajuparaj. ⁴⁰In wi c'o chic jun xixruc'amel pa k'etbaltzij chi nrajo' numaj chewe ja recamisa ja neban, teya'a' tre in teya'a' echaqueta tre chakaja'. ⁴¹Ja wi c'o jun xixruban mandar chi nixoc chuxe' jun ijka'm in nixtre'el trij in nbij chewe chi pa jun kilómetro neya'a' wi', ja c'a neban ixix, tetzujuj tre chi pa ca'i' kilómetro neya'a' wi'. ⁴²Ja wi c'o jun c'oli xc'utuj chewe teya'a' tre in wi c'o jun nrajo' nukaj pwok chewe maxta ma teya' ta tre chakaja'.

⁴³In jun chic ec'waxan ja bitajnak can ojer chi: —Que'ewajo' ja repróximo, ja c'a rec'ulel itzel que'etz'ata'. Queri' ja bitajnak can. ⁴⁴Pro ja ranin nbij chewe, que'ewajo' ja rec'ulel, ja tok ec'oli nebin itzel tak tzij chewe ja c'a rixix solo utzlaj tak tzij tebij chique, ja tok ec'oli ja xa itzel nixquetz'at ja c'a rixix solo utzil tebana' chique, ja tok ec'oli nixtz'ujuwi nixyok'owi owi nqueban pokon chewe ja c'a rixix tebana' orar pa quicuenta. ⁴⁵Quirtari' neban utzc'a chi ixix nij ix k'alaj wi' chi ix ralc'wal Dios ja Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj, cani' nuban arja' nlasajto k'ij pa quewi' xa nak ta chi winakil chi e itzel tak winak chi e utzlaj tak winak in chakaja' nkajsaj jab pa quewi' canojelal chi nimanel rxin chi ma nimanel ta. ⁴⁶Queri' nbij chewe como ixix ja wi xa queyon lok' ne'ena' ja lok' ixquina'on ixix ðla c'o ta c'a jun rtojbalil ari' nyataj chewe nech'ob ixix? Ja wi xa queri' neban xc'a ix junan ari' cuqu'in ja molol tak

impuesto como eje'e' lok' nquena' qui' chibil tak qui'. ⁴⁷In wi xa queyon ja rewach'alal ne'ek'ijla' ja queri' xc'a ix junan ari' cuqu'uin ja winak ja xa nak ta chi winakil. Queri' nbij chewe como ja winak masqui ma cotak ta rwach ja Dios pro eje'e' nequik'ijla' ja cach'alal chakaja'. ⁴⁸Rmalc'ari' nbij chewe, cani' rbanon ja Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj ni majun falta tre ja rajoben ri'il c'o tre queri' c'a chewe ixix chakaja' rjawaxic chi ni majun falta tre ja rajoben ri'il c'o chewe.

* * * * *

6 ¹Ec'oli winak tok c'o je'e nqueban ja chi ya'bal ruk'ij ja Dios nqueban pro xa chiquewach winak nqueban wi' utzc'a chi nya' quek'ij cumal ja winak nquech'ob. Pro ja rixix tebana' cuenta, maxta teban queri', nowi queri' neban ni majun rtojbalil nyataj chewe rmal ja Tatixel ja c'o chila' chicaj. ²Rmalc'ari' nbij chewe, tok c'o jun ti ayuda nesipaj maxta tewasaj ja rtzijoxic ja cani' nqueban ja winak ja xa caca' quipalaj. Eje'e' pa tak jay xin molbal ri'il nquisipaj wi' ja rayuda in pa tak bey chakaja' utzc'a chi nya' quek'ij cumal ja winak ja netz'ato quixin. Anin ni katzij wi' ja nbij chewe ri', eje'e' ja tok nya' quek'ij cumal ja winak ni xa ruyon wari' ja rtojbalil nquech'ec trij, mchita nak chi ta. ³Pro ja c'a rixix tok c'o jun ti ayuda nesipaj mejor ja neban, majun rbixic newasaj, nixta'c'a ncotakij ta ja rec'oloc ewqu'uin. ⁴Quirtari' neban utzc'a majun nak ta notakini. Ja wi queri' neban ja Tatixel ewxin ja nutz'at nojelal masqui awatal chiquewach winak, arja' nuya' chewe jun rtojbalil pro ni chiquewach winak tok nuya' chewe.

* * * * *

⁵In jun chic, ja tok neban oración maxta queri' teban ja cani' nqueban ja winak ja xa caca' quipalaj. Queri' nbij chewe como eje'e' congana nel quec'u'x trij ja nepe'e pa tak jay xin molbal ri'il chi rbanic oración in pa tak esquina pa bey chakaja'. Queri' nqueban utzc'a chi nya' quek'ij cumal ja winak ja netz'ato quixin. Anin ni katzij wi' nbij chewe, ja tok nya' quek'ij cumal ja winak ni xa ruyon wari' ja rtojbalil nquech'ec trij, mchita nak chi ta. ⁶Pro ja c'a rixix tok neban oración quixoc chipan ja tak ewochoch chejunal in tetz'apij ewi' chipan in quixtzijon ruqu'uin ja Tatixel ewxin ja matitz'attaji. Ja wi queri' neban ja Tatixel ewxin ja nutz'at nojelal masqui awatal chiquewach winak, arja' nuya' chewe jun rtojbalil pro ni chiquewach winak tok nuya' chewe.

⁷In jun chic, ja tok neban oración maxta teban ja cani' nqueban ja winak ja ma cotak ta rwach ja Dios. Queri' nbij chewe como eje'e' chaka ja' nquicamuluj rbixic jule' tzij ja mta rc'amonto, ja nquech'ob eje'e' chi rumac ari' ja maxco' chi jule' tzij nquibij chewi' tok nc'axaxi ja coración. ⁸Maxta queri' teban ixix ja cani' nqueban eje'e' como ja Tatixel

ewxin arja' rotak chic nak ja ne'atzin chewe masqui maja'n tec'utuj tre. ⁹Rmale'ari' nbij chewe, ja tok neban oración quewa' nebij ri': — Katata' Dios ja ratc'o chila' chicaj, lok' ta xtina'i ja rabi' cumal ja winak. ¹⁰Xtikajpi ta ja ragobierno wawe' chwach'ulew, xtanimax ta ja ravoluntad atat wawe' ja cani' ntajini nban chila' chicaj nnimaxi. ¹¹Taya'a' chake ja kaway ja ne'atzin chake camic. ¹²Tacuyu' ja kil kamac ja cani' nkaban ajoj nekacuy ja winak tok c'oli quibanon chake. ¹³Atat ta xcatchajin kaxin, maxta kokaji tok nokrtakchi'ij ja diablo, ko'ato'o' pa ruk'a'. Jari' nkac'utuj chawe como pan ak'a' atat c'o wi' nojel gobierno in pan ak'a' c'o wi' nojel poder, noc na ya'bal ak'ij nojelal, in nij at quirwari' camic, chwak in chijutij. Amén. Queri' ta rbanic ja roración neban. ¹⁴Ja c'a wi ne'ecuy ja winak tok c'oli nqueban chewe ja Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj arja' nixrucuy ixix chakaja'. ¹⁵Nowi maque'ecuy jari' maquixrucuy ixix chakaja' ja Tatixel ewxin.

* * * * *

¹⁶In jun chic, ja tok neban ayuno chi ryabexic ruk'ij ja Dios maxta teban ixix ja cani' nqueban ja winak ja xa caca' quipalaj como eje'e' ni quigana wi' nqueban nbisoni ja quipalaj, ni lawulo' nqueban tre utzc'a chi netz'ati cumal ja winak chi ayuno ja quimajon rbanic. Anin ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja tok nya' quek'ij cumal ja winak tok nqueban ja rayuno ni xa ruyon wari' ja rtojbalil nquech'ec trij, mchita nak chi ta. ¹⁷Pro ja c'a rixix ja tok neban ja rayuno tejica' ewi' in tech'aja' chi utz ja repalaj ¹⁸utzc'a chi ja winak ma cotak ta chi ayuno ja remajon rbanic, xa jun otakyon jari' ja Tatixel ewxin ja matitz'attaji. Ja wi queri' neban ja Tatixel ewxin ja nutz'at nojelal masqui awatal chiquewach winak, arja' nuya' jun rtojbalil chewe pro ni chiquewach winak tok nuya' chewe.

* * * * *

¹⁹Maxta xa ja' tibe ec'u'x ruqu'uin ja q'uiyirsan meba'il wawe' chwach'ulew como ja meba'il xin rwach'ulew xa ma c'ayew ta ntij cumal chicop owi nk'uxari in ma c'ayew ta chakaja' ja ralak'oma' nquejok' chil'jay in nquilak'ajel. ²⁰Pro ja neban, tibe ec'u'x trij ja q'uiyirsan meba'il xin chila' chicaj como ja meba'il xin chila' chicaj jari' mta moda xtitij ta cumal chicop owi xtik'uxar ta in mta moda chakaja' ja ralak'oma' xque'ekaj ta tri' xtiquilak'aj ta. ²¹Anin xinbij chewe ja tzij ri' como xa nak ta chi meba'il benak ec'u'x ruqu'uin tri' c'o wi' ja rewanma chakaja'.

²²Ja panewach cani' rbanic jun luz ixrya'on pa sak, ja wi mta rbanon wi ma yojtajnak ta jari' pa luz c'a c'o wari' ja recuerpo pro ni chi jun. ²³Pro ja c'a wi yojtajnak jari' pa k'eku'm c'a c'o wari' ja recuerpo pro ni chi jun. In queri' c'a tre ja luz ja yatajnak chewe pa tak ewanma, ja wi nchupi jari' congana jun nimlaj k'ekumal nixq'ueje' wi'.

24 Jun winak xa nak ta chi winakil ni majun moda xqueq'ueje' ta ca'i' rpatrón, ja queri' jun nrajo' in jun xa itzel nutz'at owi jun nnimaj in jun matinimaj. In queri' c'a tre chakaja' mta moda xtiyuke' ta ec'u'x ruq'u'in Dios in xtiyuke' chi ta ec'u'x ruq'u'in ja meba'il xin rwach'ulew. 25 Rmalc'ari' ja tok nbij chewe, maxta tek'isaj ewi' tre ja rec'aslemal: —¿Nak nkatij chi c'awa'? maxta quixche'e, in nixtac'a ja nc'atzin tre ja recuerpo chakaja': —¿Nak nkacoj chi c'awa'? maxta quixche'e. Ja Dios arja' nuya' nojelal ja nc'atzin tre ja rec'aslemal in tre ja recuerpo ðla matuya' c'ari' chewe chakaja' ja netij in ja necoj? 26 ¿La maque'etz'at c'a ja tak tz'i'quin ja nerupup chicaj? Eje'e' nixtac'a c'o ta tijco'm nquetic in nixtac'a c'o ta cosecha nquec'ol pro ja Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj arja' ntzuku quixin. Pro ðla ma ixix ta c'a ja más na ix vale chiquewach ja tak tz'i'quin? 27 In jun chic, ni majun chewe masqui congana nk'isaj ri' ncowin ta ruyon nuya' ta r'q'uiybal nel ta más nim rkan. 28 In tre ja tziak ðnak c'a tre tok nek'isaj ewi' rmal ja necoj? Tewasaj mpe' ena'oj trij ja cotz'i'j nak nuban tok nq'uiyi pa tak k'ayis pro matisamaji in matik'inoni. 29 Ja c'a ranin nbij chewe camic, ja rojer rey Salomón masqui congana biyom pro mta rtziak xucoj ta ja más buena ta chwach rcoloril jun trewa' jule' cotz'i'j ri'. 30 Ja cotz'i'j masqui xa ncamí, masqui xa nchakiji chanim in nporox pa k'ak' pro ja Dios arja' nuya' rcoloril. Ja wi queri' nuban ðla matuya' c'ari' chewe chakaja' ja retziak necoj? Xarwari' nbij chewe, ma kas ta yukul ec'u'x ruq'u'in ja Dios. 31 Rmalc'ari' nbij chewe, ma tek'isaj ta ewi': —¿Nak nkatij c'awa'? maxta quixche'e in: —¿Nak nkacoj c'awa'? maxta quixche'e chakaja'. 32 Queri' nbij chewe como ja winak ja ma cotak ta rwach ja Dios eje'e' ri' ja nebano queri'. Ja c'a chewe ixix, ja retata' Dios ja c'o chila' chicaj arja' bien rotak chi nc'atzin chewe nojel awa' wari'. 33 Pro ja kas rjawaxic chi neban nabey, ja gobierno xin Dios ni ta ja wari' nech'ob in ja rutzil xin Dios chakaja'. Ja wi queri' neban nojel awa' ja nc'atzin chewe nyataj chewe. 34 Rmalc'ari' nbij chewe, maxta tek'isaj ewi' rmal ja penak chewach xin chwak cabij. Ja wi c'oli ja problema xin chwak, xin chwak c'ari', maxta tec'am camic. Ja jujun k'ij sobre ja problema chipan.

*****

7 1 Maxta quixoc ix cani' k'etol tak tzij chiquij ja winak utzc'a chi ja Dios matuk'et tzij chewij ixix chakaja'. 2 Queri' nbij chewe como ja necoj chiquij ja winak chi nek'etbej tzij chiquij jari' noc chewij ixix chakaja'. Cani' neban chique ja winak queri' nuban ja Dios chewe ixix chakaja'. 3 ¿Nak tre tok neya' cuenta tre jun ti ril nuban ja rewach'alal pro mateya' cuenta tre jun nimlaj ewil neban ixix? Ja tok neban queri' jari' cani' neya' cuenta tre jun ti rc'utal che' ja c'o parwach ja rewach'alal pro mateya' cuenta tre jun nimlaj che' ja c'o panewach ixix. 4 In chakaja' nak

moda nebij tre ja rewach'alal: —Wach'alal, taya'a' lugar chake chi nkaya' jun consejo chawe tre ja il mac ja c'o pan ac'aslemal, nixche' tre, pro más na nim ja il mac c'o pan ec'aslemal ixix. ⁵Ja queri' xa caca' epalaj ja neban. Ja wi newajo' neya' consejo tre ja rewach'alal rjawaxic nabey chi neya' can ja ritzelal ja c'o chipan ja rec'aslemal ixix utzc'a chi nixcowini neya' utzlaj tak consejo tre ja rewach'alal.

⁶Ja xin Dios maxta teya' chiquewach winak ja xa e cani' tz'i'. Ja rtzobal Dios cani' jule' abaj ja congana nimak rjil maxta teya' chiquewach winak ja xa e cani' ak, matzij xa tiqueban tre ni mta, ja queri' cani' nquepak' chi cakan, matzij nebe chewij cani' nqueban tz'i' natqueti'.

* * * * *

⁷Tec'utuj tre ja Dios ja nc'atzin chewe in arja' nuya' chewe, tecanoj ja newajo' in newil, tec'onc'o'oc ja chi'jay in njak chewach. ⁸Queri' nbij chewe como canojel ja nec'utuni nyataj chique in ja necanoni nyataj chique chi nquewil in ja nec'onc'onoc ja chi'jay njak chiquewach. ⁹O ðla c'ol on jun tatixel chewe tok nc'utux jun caxlanway tre rmal jun ti rc'ajol la nuya' jun abaj pa ruk'a'? ¹⁰Owi nc'utux jun ch'u' tre ðla nuya' jun cumatz tre? ¹¹Ixix masqui ix lawulo' pro ewotak neya' utzlaj tak nakun chique ja rewalc'wal pro pior c'a ja Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj arja' nuya' utzlaj tak nakun chique ja nec'utun tre.

¹²Queri' c'a rbanic, xa nak ta neyarij chique winak chi nqueban chewe queri' c'a tebana' ixix chique chakaja' como queri' nuc'ut chikawach ja rtzobal Dios ja tz'ibtal can chipan ja ley in cumal ja profeta.

* * * * *

¹³C'o jun pa rchi'jay ja congana ti latz' xarwari' nixerya'a' chipan ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij, jari' pa rchi'jay chipan quixoc wi'. Queri' nbij chewe como c'o chi na jun ja pa rchi'jay congana nim in natruya' chipan jun bey congana nim rwach chakaja', ma c'ayew ta natoc chipan xarwari' nixerya'a' chijutij chipan ja nimlaj rpokonal, jari' pa rchi'jay e q'uiy ja winak ja ne'oc chipan. ¹⁴Queri' nbij chewe como ja pa rchi'jay ja nixerya'a' chipan ja utzlaj c'aslemal jari' congana ti latz' in natruya' chipan jun bey congana c'ayew in xa ma e q'uiy ta ja newilowi.

* * * * *

¹⁵Tebana' cuenta ewi' chiquewach ja winak ja profeta neche'xi, pro ma katzij ta chi e profeta. Eje'e' tok ne'ekaj ewq'uin nquik'alasaj qui' chewach chi majun nak ta itzel nqueban chewe, e cani' tak carnelo netz'ati pro ja pa tak canma e cani' utiwa' ja maxco' chi camíc nqueban. ¹⁶Cani' tre jun che', rumac ja rwach nuya' tri' nawotakij wi' nak chi che'al in queri' c'a chique winak chakaja', rumac ja natz'at pa tak

quic'aslemal tri' nawotakij wi' nak quibanic. Ta c'a ja q'uix mta moda xtiwachij ta uva nixtac'a rxulquiej xtiwachij ta higo. ¹⁷Queri' c'a rbanic, nojel ja utzlaj tak che' utz rwach nuya' in nojel ja ritzel tak che' itzel rwach nuya'. ¹⁸Ja utzlaj che' mta moda xtuya' ta itzel rwach nixtac'a ja ritzel che' xtuya' ta rwach utz. ¹⁹Nojel ja che' ja ma utz ta rwach nuya' jari' nchoyi in nporox pa k'ak'. ²⁰Queri' c'a quibanic ja winak, rumac ja natz'at pa tak quic'aslemal tri' nawotakij wi' nak quibanic.

* * * * *

²¹Ja winak ja nebin chwe: —Kajaw, Kajaw, neche' chwe, eje'e' ma canojel ta nyataj chique chi ne'oc chipan ja gobierno xin chila' chicaj pro ja nyataj chique chi ne'oqui eje'e' ri' ja netajini nquinimaj ja Nata' ja c'o chila' chicaj. ²²Ja c'a tok xterila' ja nmlaj k'ij xin juicio e q'uiy ja winak quewa' xtiqubij chwe ri': —Kajaw, Kajaw čla ma pan abi' ta c'a kaya' rbixic ja rtzobal Dios, la ma pan abi' ta c'a xekawasajel demonio pa tak canma ja winak in la ma pan abi' ta c'a chakaja' kaban nimak tak milagro? xqueche' na chwe. ²³Ja c'a ranin quewa' xtinbij chique ri': —Anin ni ma xinwotakij ta wi' ewach, quixel chinwach ix banol tak itzelal, ninche' na chique.

* * * * *

²⁴Xa nak ta ja nec'axani ja nmajon rbixic in wi nquinimaj ja nbij chique chi nqueban, eje'e' quewa' quibanic ri', e junan ruq'uin jun achi congana rna'oj, xuban jun rochoch in parwi' abaj xtz'uba' wi'. ²⁵Xumaj c'a jun nmlaj k'ekaljab, q'uiyi ja rkan tak ya' in jaktajto jun nmlaj ik'. Ja jay lawulo' ban tre rmal pro ma xbe ta pa tok'ulew como parwi' abaj tz'ubul wi'. ²⁶In xa nak ta nec'axani ja nmajon rbixic in wi matiquinimaj ja nbij, eje'e' quewa' quibanic ri', e junan ruq'uin jun achi xa ma ch'obolic achi ta, xuban jun rochoch in xa parwi' snayi' xtz'uba' wi'. ²⁷Xumaj c'a jun nmlaj k'ekaljab, q'uiyi ja rkan tak ya' in jaktajto jun nmlaj ik'. Ja jay lawulo' ban tre rmal in be pa tok'ulew, xajutij yojtaji ja jay. Queri' xbij ja Jesús.

²⁸Ja Jesús tok bitaj rmal nojelal ja tzij ja c'a winak kas c'asc'o'i quic'axaj ja tijonem nuya'. ²⁹Queri' queban ja winak como ja tijonem nuya' chique congana nerusil, bien k'alaj chi ruq'uin Dios penak wi' ja nbij, ma junan ta ruq'uin ja tijonem ja nqueya' ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés.

* * * * *

8 ¹Ja c'a Jesús xule'to chwach ja jayu', ja c'a tok kajto congana e q'uiy ja winak xetre' trij. ²Chaka jalal tok c'o jun yawa' xekaj ruq'uin ec'o jule' itzel tak ch'a'c trij, xuque' chwach in xbij tre:

—Wajaw, ja wi nawajo' ninatzursaj, anin wotak chi natcowini ninatzursaj, ne' tre. ³Ja c'a Jesús xuyuk pon ja ruk'a', xuchap ja yawa' in xbij tre:

—Can nwajo' ja caní' nabij chwe, cazzuri, ne' tre, in ni chanim xeli ja ritzel tak ch'a'c trij. ⁴In xbij chic tre: —Majun bar ta tri' nabij wi' ja xinban chawe. Xar ja naban, jat, jac'utu' awi' chwach ja sacerdote in jaya'a' ja rofrenda ja caní' rbin can ja Moisés chipan ja ley xin Dios chi naban. Ja c'a rofrenda naya' jari' noc testimonio chiquewach ja sacerdote chi naban cumplir ja rbin can ja Moisés, ne' tre.

* * * * *

⁵Ja Jesús tok xekaj chipan ja tinamit Capernaum c'o jun capitán quixin soldado xekaj ruq'uin in quewa' xbij tre ri':

⁶—Wajaw, c'o jun nmoso c'o chi wochoch, arja' siquirnak in congana lawulo' nuban rmal, ne' tre.

⁷—Can ninbe ruq'uin chi nentzursaj, ne'xi rmal ja Jesús. ⁸Pro ja capitán arja' xbij chic tre:

—Wajaw, atat janila nim ak'ij, ma yatal ta chwij chi xcatoc ta chipan ja wochoch, xar ja nwajo' chawe, tabij chi ntzuri ja nmoso in wotak chi xa ruq'uin ari' ntzuri. ⁹Queri' nbij chawe como anin bien wotak nak rbanic ja tok natban mandar. Ec'oli ja nebano mandar wxin in chakaja' ec'oli soldado pa nuk'a' anin chi nenuban mandar. Ja tok nbij tre jun chi: —Cateli, ninche' tre, jari' ni nel wari'. Ja c'a wi nbij chi: —Catajo', ninche' tre jun chic, jari' ni npi wari'. Ja c'a wi nbij tre ja nmoso chi: —Tabana' ja wari', ninche' tre, jari' ni nuban wi'. Queri' xbij ja capitán. ¹⁰Ja c'a Jesús congana c'asc'o'i xc'axaj ja tzij ja bix tre rmal ja capitán in como ec'o jule' winak ja retran trij quewa' xbij chique ri':

—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja capitán arja' más chi na k'axnak ja yukulbal ruc'u'x wq'uin chewach ixix ja rix wach tak aj Israel, nixtac'a c'o ta jun chewe nwilon ta ja queri' ta ja yukulbal ruc'u'x wq'uin ja caní' rxin arja'. ¹¹Camic nbij chewe chi e q'uiy ja winak ja ma e aj Israel ta nepi na nojel nat nakaj, ne'oc na chipan ja gobierno xin chila' chicaj in netz'abe' chi mesa, junan newa' cuq'uin ja rAbraham, ja rIsaac in ja Jacob. ¹²Pro ja c'a ral'c'walaxela' ja tzujux chique ja gobierno xin chila' chicaj nabey eje'e' xa neq'uiakel chipan ja nimlaj k'ekumal. Ja c'a winak janila chi ok'ej xtiqueban chipan ari' lugar in xtiquicach'ach'ej cak'. Queri' xbij ja Jesús chique ja winak ja retran trij. ¹³C'ac'ari' xbij chic tre ja capitán:

—Camic jat, in como yukul ac'u'x wq'uin chi nincowini ntzursaj ja ramoso in queri' ja nbantaji, ntzuri, ne' tre. In ni jari' hora tzuri ja moso.

* * * * *

¹⁴C'ac'ari' be ja Jesús chi rochoch ja Pedro. Ja c'a tok xekaji xoc pa yay in xutz'at ja rji'te' ja Pedro c'o chwa ch'at yawa', majtajnak rmal c'atan.

15Xuchap chi ruk'a' in xeli ja c'atan. Yictaji ja rixok in xumaj quilixic ja Jesús.

16Ja c'a tok xoc ak'a' e q'uiy ja winak xec'amarel ruq'uin ja Jesús, ec'ol itzel tak espíritu e'ocnak pa tak canma. Ja c'a Jesús xa jun ja tzij xbij in jari' tzij xerlasbej ja ritzel tak espíritu pa tak canma in xertzursaj canojel ja yawa'i' chakaja'. 17Queri' xuban utzc'a chi tri' bantaj wi' cumplir ja bitajnak can rmal ja profeta Isaías quewari': —Arja' xrijkajel ja nokti'on je'e rmal in xoc chuxe' ja kayobilal, ne'e.

* * * * *

18Ja c'a Jesús tok xerutz'at chi congana winak quimolon qui' trij, arja' xbij chique ja rdiscípulo: —Jo' chajuparaj ya', ne' chique. 19C'o c'a jun achi arja' jun chique ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios, xekaj ruq'uin ja Jesús in quewa' xbij tre ri':

—Maestro, anin can ninbe chawij xa bar ta tri' natbe wi', ne' tre. 20In bix tre rmal ja Jesús:

—Ja rutiwa' c'o quic'olibal ja bar newar wi' in chakaja' ja tak tz'iquin c'o quesoc pro ja chwe anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak mta wochoch ja ni ta wxin wi' anin ninwar wi', ne'xi. 21In pi chic jun chique ja rdiscípulo, quewa' xbij tre ri':

—Wajaw, taya'a' lugar chwe chi nenmuku' can paki na ja nata' nabey, ne' tre. 22In bix tre rmal ja Jesús:

—Jo' cattare' chwij, ja c'a re camnaki' chwach Dios eje'e' na quemuku quixin ja necam je'e chique, ne'xi.

* * * * *

23Ja c'a Jesús arja' xoquel chipan ja lancha e rachbil ja rdiscípulo in xebe. 24In chaka jalal tok jaktajto jun nimlaj ik' chiquij. Ja c'a lancha lawulo' nban tre rmal ja nimak tak baloj pro ja c'a Jesús kajnak chi waram. 25Ja c'a rdiscípulo quec'as:

—Ko'ato'o' Kajaw, camic nokcami, nokbe pa ya', xeche' tre.

26—¿Nak tre tok nexbej ewi'? taka'an xa ma nim ta ja yukulbal ec'u'x wq'uin, xeche'xi rmal ja Jesús. C'ac'ari' yictaji ja Jesús, xuk'il ja ik', xuk'il ja ya' chakaja', ni chanim cami ja ik' in sile'e ja ya'. 27Ja c'a rdiscípulo congana c'asc'o'i quetz'at ja bantaji in quemaj rbixic chibil tak qui':

—¿Nak rbanic c'ala' ja rachi le'? nnimax taka'an rmal ja ik', nnimax taka'an rmal ja ya' chakaja', xeche'e.

* * * * *

28Ja c'a Jesús tok xekaji chajuparaj chic ya' tri' xekaj wi' chipan jun lugar ja c'o pa quicuenta ja raj Gadara. Ec'o c'a ca'i' winak, eje'e' e'ocnak itzel tak espíritu pa tak canma, xe'elto pa comsanto, xurquic'ulu' ja

Jesús. Eje'e' e xbel tak ri'il, ni majun winak nk'ax ta tri' ja bar ec'o wi'.
 29Chaka jalal tok quemaj rakic quechi' trij ja Jesús:

—Atat ja rat Ralc'wal Dios ¿nak nawajo' chake? ¿La maxta atpenak chi nokarya'a' chipan ja nimlaj rpokonal? pro maja'n wa'an turila' tiempo rxin, xeche' tre ja Jesús. 30Ec'o pon c'a jule' ak congana e q'uiy quimajon wa'im. 31Ja c'a ritzel tak espíritu eje'e' congana quecoj ja Jesús pa ch'a'oj in quewa' quibij tre ri':

—Ja wi nokawasajel taya'a' lugar chake chi nokoc pa quicuerpo ja jule' ak le', xeche' tre.

32—Jix, xeche'xi rmal ja Jesús. Queri' queban xe'eli, xe'oc pa quicuerpo ja ak. Ja c'a ak chaka maril xe'oqui ja ritzel tak espíritu chique, eje'e' quemaj c'amc'oj canim, xebe, xexule' chwach jun jayu' congana tiqutic, xebe c'a pa ya' in tri' xejik' wi' canojelal. 33Ja c'a chajil quixin eje'e' xe'anmajel, xebe chipan ja tinamit, xequicholo' nojel ja bantaji in nak queban ja re ca'i' winak ja re'ocnak itzel tak espíritu chique. 34Ja c'a tinamit xepeti pro ni canojel, xurquic'ulu' ja Jesús. Ja tok quec'ul quewa' quibij tre ri':

—Catelel wawe', taya'a' can ja kalugar, xeche' tre.

* * * * *

9 1C'ac'ari' ja Jesús xoquel chic chipan ja lancha, be chic chajuparaj ya', be chipan ja rtinamit arja'. 2Ja c'a tok xekaji chaka c'a jalal tok c'o jun achi xeya' chwach siquirnak, cotz'ol chwach jun ch'atan che'. Ja c'a Jesús tok xutz'at ja yukulbal quec'u'x c'o ruq'uin, arja' xbij tre ja siquirnak:

—Nc'ajol, ma taxbej ta awi', camic cuytaji ja rawil amac, ne' tre. 3Ec'o c'a jule' maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios, ja tok chaka maril quic'axaj ja xbij ja Jesús quewa' quibij pa tak canma ri':

—Ja xbij ja rachi le' jala' xa ofensa rc'amonto tre ja Dios, xeche'e. 4Pro ja Jesús arja' bien rotak ja netajini nquech'ob kaj pa tak canma in xbij chique:

—¿Nak tre tok xa itzel ja nech'ob kaj pa tak ewanma? 5Camic nwajo' nc'waxaj chewe ¿nak ja más c'ayew tre ja ca'i' ri', la ja' nbij tre ja rachi chi ncuy ja ril rumac o la ja' nbij tre chi nyictaji in nbe? 6Anin c'oli ja xtinban chewach camic ri' utzc'a chi newotakij chi anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak yatajnak chwe chi ncuy ja quil quemac ja winak wawe' chwach'ulew, ne'e ja Jesús chique. C'ac'ari' xbij tre ja siquirnak:

—Catyictaji, tac'ama'el ja rawarbal in jat chi awochoch, ne' tre. 7In queri' xuban, yictaji in be chi rochoch. 8Ja c'a winak eje'e' congana c'asc'o'i quetz'at ja xuban ja Jesús in quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios rmal. Como ja Dios arja' pa ruk'a' jun winak rya'on wi' jawa' nimlaj poder ja quetz'at ri' chewi' tok queya' ruk'ij.

* * * * *

⁹Ja Jesús be chic, kas c'a rmajon binem ja tok c'o jun achi xutz'at rbina'an Mateo. Ja c'a Mateo arja' tz'ubul chipan ja lugar ja bar ntoj can wi' ja rimpuesto pa ruk'a'. Ja Jesús tok xekaj ruq'uin quewa' xbij tre ri': —Jo', cattre' chwij chi natoc ndiscípulo, ne' tre. Ja c'a Mateo yictaji in tre'el trij ja Jesús.

¹⁰Ja c'a Jesús arja' c'o pa jay, tz'ubul pa mesa tok chaka jalal e q'uij ja molol tak impuesto xe'ekaj ruq'uin e cachbil jule' chic aj'il ajmaqui' neche'xi. Eje'e' xetz'abe' ruq'uin ja Jesús pa mesa e rachbil ja rdiscípulo. ¹¹Ec'o c'a jule' fariseo, eje'e' tok xequetz'at ja winak ja xetz'abe' pa mesa ruq'uin ja Jesús quewa' quibij chique ja rdiscípulo ri':

—¿Nak c'a tre tok ja remaestro ixix nwa' cuq'uin ja jule' molol tak impuesto le' in nwa' cuq'uin chakaja' ja jule' chic aj'il ajmaqui' le'? xeche' chique. ¹²Pro ja c'a Jesús ja tok c'axtaj rmal ja quibij quewa' xbij chique ri':

—Ja ma e yawa'i' ta eje'e' matic'atzin jun doctor chique pro ja yawa'i' jari' ni rjawaxic wi' jun doctor chique. ¹³Jix, mejor ja neban, tetijoj ewi' trewa' ja jun rtzobal Dios ja xtinbij chewe ri': —Ja kas nwajo' chewe chi neban, tepokonaj quewach ja winak, jari' más chi na nc'atzini chwach ja netzujuj jule' sacrificio chinwach, queri' nbij ja Dios. Jawa' tzij xinbij chewe como anin inpenak chi ne'uncanoj ja raj'il ajmaqui' utzc'a chi nqueya' can ja quil quemac, ma eje'e' ta ja ch'ajch'o'ji' chic ja ne'uncanoj. Queri' xbij ja Jesús chique.

* * * * *

¹⁴Ja c'a rdiscípulo ja Juan Bautista eje'e' xe'ekaj ruq'uin ja Jesús in quewa' quibij tre ri':

—¿Nak tre ja radiscípulo atat taka'an matiqueban ja rayuno? pro ja rajoj ni nkaban wi' ja rayuno in ja fariseo eje'e' nqueban chakaja', xeche' tre. ¹⁵Ja c'a Jesús arja' xbij chique:

—Cani' chique jule' winak ebanon invitar tre jun c'ulbic, ja tok c'a c'o na ja rachi chiquicojol ja nc'ule'e' ÷la yatal chiquij chi nqueban ayuno nech'ob ixix? Pro nerila' na jun k'ij ja tok eje'e' xtilasax chiquicojol ja rachi ja nc'ule'e, c'a tokoc'ari' tok xtiqueban ja rayuno. ¹⁶Mta jun nak ta xtuc'am ta jutz'it chil' tziak c'ac'a xtic'ojbej ta jun tzabuklaj tziak. Ja wixta queri' nbani ja chil' tziak c'ac'a nuc'ol ri' in xa jani' ntake' más ja bar tak'al wi' tre ja tzabuklaj tziak. ¹⁷In chakaja' cani' tre vino c'ac'a matic'ol pa tzabuklaj tak c'olbal. Ja wixta queri' nbani ja c'ac'a vino nurak ja c'olbal in ntixi in ntz'iloxi ja c'olbal chakaja'. Pro ja nbani, ja c'ac'a vino nc'oli chipan c'ac'a tak c'olbal in nuto' ri' chi ca'i', nixtac'a vino in nixtac'a c'olbal ntz'iloxta. Queri' xbij ja Jesús chique tre ja c'ac'a tijonem ja rc'amonto.

* * * * *

¹⁸Ja Jesús arja' c'a rmajon na rbixic ja tzij chique ja tok c'o jun jefe xurkaj ruq'uin, xuque' chwach in xbij tre: —C'o jun nme'al c'a cam kaj pro ja c'a nwajo' chawe chi naban, jo' chwij, jaya'a' ak'a' pa rwi' in wotak chi nc'astaj rwach ja nme'al, ne' tre. ¹⁹Yictaji ja Jesús, tre'el trij ja jefe in xerachbilajel ja rdiscípulo. ²⁰Chaka c'a jalal tok c'o jun ixok yawa' xekaj ruq'uin. Ja nti'on tre ja rixok tuban cablajuj juna' ni c'o wi' je'e quic' nel tre. Ja c'a xuban ja rixok xa jani' tiloc más trij ja Jesús. Ja c'a tok xekaj ruq'uin xuchapoc jutz'it ruchi' ja rziak. ²¹Queri' xuban como ja ntajini xbij kaj pa ranma: —Ja wi xtinchap ja rziak ja Jesús xa ruq'uin ari' wotak chi nintzuri, ne' kaj. ²²Ja c'a Jesús arja' xuya' vuelta in tok xutz'at ja rixok quewa' xbij tre ri': —Ma taxbej ta awi' nme'al, ja yukulbal ac'u'x wq'uin jari' xattzursani, ne' tre. In ja rixok ni jari' hora tzuri.

²³Ja c'a Jesús tok xekaj pa rochoch ja jefe ec'o jule' winak xerutz'at quimajon rbanic xul e cachbil jule' chic winak congana jun síc' nqueban ²⁴in xbij chique: —Quixeli, ja xtan ma camnak ta, xa waram rbanon, ne' chique. Pro ja reje'e' xa quitzebej ja Jesús. ²⁵Ja c'a Jesús ja tok xelastajto rmal ja winak arja' xoqui ja bar c'o wi' ja camnak, xuchap chi ruk'a' in yictaji ja xtan. ²⁶Jawa' bantaji ri' xel rbixic nat nakaj chipan ari' lugar.

* * * * *

²⁷Ja Jesús be chic, rmajon binem. Ec'o c'a ca'i' moya' etran trij, eje'e' quemaj rakic quechi' trij ja Jesús:

—Atat ja rat Ralc'wal can ja rojer rey David, tapokonaj jutz'it kawach, xeche' tre. ²⁸Ja Jesús arja' xoc pa jay in xe'ekaji ja moya' ruq'uin in bix chique rmal:

—¿La nanimaj chi anin nincowini nixntzursaj? xeche'xi.

—Can Kajaw, kotak chi natcowini nokatzursaj, xeche' tre. ²⁹Ja c'a Jesús arja' xuchap ja quewach in xbij chique:

—Como c'o yukulbal ec'u'x wq'uin, camic njaktaji ja rewach, ne' chique, ³⁰in queri' queban, jaktaji quewach. Ja c'a Jesús xbij chic chique:

—Congana nban recomendar chewe, majun bar ta tri' nebij wi', ne' chique. ³¹Pro ja c'a reje'e' xe'eli, quemaj rtzijoxic nojel nat nakaj chipan ari' lugar ja ban chique rmal ja Jesús.

* * * * *

³²Kas elem nqueban ja Jesús ja tok chaka jalal c'o jun achi mem xeyá' chwach, c'o jun itzel espíritu ocnak tre. ³³Ja c'a Jesús xlasajel ja ritzel espíritu tre ja rachi in ni jari' hora xumaj tzij. Ja c'a winak congana c'asc'o'i quetz'at in quewa' quibij ri':

—Ni majutij bantajnak ta ja quewari' chipan ja katinamit Israel, xeche'e. ³⁴Pro ja c'a fariseo eje'e' quewa' quibij ri':

—Xa poder rxin ja jefe quixin ja ritzel tak espíritu xa jari' nucoj chi quilasaxic ja ritzel tak espíritu, xeche'e.

* * * * *

³⁵Ja Jesús arja' be nojel tinamit in nojel tak aldea chakaja', nertijoj ja winak pa tak jay xin molbal ri'il, nuya' rbixic chique ja utzlaj tzij tre ja gobierno xin chila' chicaj in chakaja' ec'oli ja yawa'i' nertzursaj xa nak ta nti'on chique. ³⁶Ja tok xerutz'at chi congana e q'uuy ja winak arja' xpokonaj quewach como eje'e' congana lawulo' quibanon, e cani' jule' tak carnelo echictajnak, mta nyuk'un quixin. ³⁷C'ac'ari' xbij chique ja rdiscípulo: —Ni katzij wi' nbij chewe, ja winak eje'e' e cani' jun nimlaj tijco'm ja k'en chic ja utz chic nban cosechar pro ja rajsamajela' ja nebano cosechar quixin xa ma e nim ta. ³⁸Rmalc'ari' nbij chewe, tebana' orar, tec'utuj tre ja Rajaw ja cosecha chi nerutakto ja rajsamajela' chi ne'urquibana' cosechar ja winak, ne' chique.

* * * * *

10 ¹Ja c'a Jesús arja' xersiq'uij ja cablajuj discípulo in xuya' chique chi c'o quek'a' chique ja ritzel tak espíritu chi necowini nequiwajel chique ja winak in xuya' chique chakaja' chi necowini nequitzursaj yawa'i' xa nak ta nti'on chique. ²Ja quebi' ja cablajuj apóstol quewari', ja nabey, Simón ja c'o chic jun rubi' Pedro, Andrés ja rch'alal Simón, Jacobo ja rc'ajol Zebedeo, Juan ja rch'alal Jacobo, ³Felipe, Bartolomé, Tomás, Mateo ja molol impuesto, Jacobo ja rc'ajol Alfeo, Lebeo ja c'o chic jun rubi' Tadeo, ⁴Simón, jun chique ja partido rbina'an cananita, in Judas Iscariote ja jachowi ja Jesús pa quek'a' ja xetzelan rxin.

* * * * *

⁵Ja c'a Jesús arja' xerutakel ja cablajuj discípulo in bien xuch'obel chiquewach nak ja xtequibana':

—Ma tec'amel ta je'e ja bey ja nbe cuq'uin ja winak ja ma e aj Israel ta in chakaja' ni majun tinamit quixin aj Samaria xquixoc ta chipan. ⁶Ja nixbe wi', jix cuq'uin ja raj Israel ja re cani' jule' tak carnelo etzaknak. ⁷Chipan ja viaje xteban nijawawa' xteya' rbixic chique ja winak ri': —Xa nnakajinto ja gobierno xin chila' chicaj, quixche' chique. ⁸Que'etzursaj yawa'i' in que'etzursaj ja c'o itzel tak ch'a'c chiquij chakaja', que'eyica' camnaki' chipan ja camíc in que'ewasajel itzel tak espíritu chique ja winak. Como ja poder xinya' chewe ri' xa xecochij chwe rmalc'ari' nbij chewe, maxta tec'utuj pwok chique winak tok necoj ja poder chi quito'ic. ⁹Ni majun pwok nec'amel tok xquixbe. ¹⁰Nixtac'a nec'amel ta emaleta in ni xa ja wari' ja recamisa nec'amel ja recojon, ma ca'i' ta, in ma ca'i' c'ulaj ta exajab in ma ca'i' ta

ech'ame'y. Queri' nbij chewe como jun ajsamajel yatal tre chi nya' tre ja ntzukbej ri'. ¹¹Xa nak ta chi tinamital nixoc wi' in xa nak ta chi aldeal'il, tri' necanoj wi' jun winak ja yatal trij chi ixix nixq'ueje' ruq'uin in tri' nixq'ueje' wi', c'a tokori' nixelex ruq'uin ja tok nixbe chic cha jun chic tinamit. ¹²Ja tok nixoc chipan ja jay quewa' nebij ri': —Ja quicotemal xin Dios tiq'ueje' pan ewochoch, quixche' chique. ¹³Ja winak wi yatal chiquij chi nixq'ueje' cuq'uin xtiq'ueje' ta cuq'uin ja quicotemal xin Dios ja rec'amonel chique. Nowi ma yatal ta chiquij chi nixq'ueje' cuq'uin matiq'ueje' c'ari' chakaja' ja quicotemal xin Dios cuq'uin. ¹⁴In xa nak ta ja maquec'ulu ewxin, xa nak ta ja mta quigana nquic'axaj ja nebij chique, ja c'a tok nixelto pa jay cuq'uin owi pa tinamit tequiraj can ja pokok ja c'o pan ewakan. ¹⁵Ni katzij wi' ja nbij chewe ri', ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio congana lawulo' tre ja tinamit ja maquec'ulu ewxin, más na lawulo' ja rpokonal xtiquetij chwach ja xtiquetij ja ritzel tak winak ja raj Sodoma in Gomorra ojer.

* * * * *

¹⁶Camic tec'ama'el ja bey, bien tewotakijel chi ixix ix cani' jule' tak carnelo in ja winak ja bar nixnutakel wi' eje'e' e cani' utiwa'. Quixq'ueje' listo cani' nuban jun cumatz ncowini nuto' ri' xarwari' tebana' ix manso cani' nuban jun palomax. ¹⁷Tebana' jutz'it cuenta ewi' chiquewach ja winak como eje'e' nixquec'amel na pa tak k'etbaltzij in nixquirapaj chakaja' pa tak jay xin molbal ri'il quixin. ¹⁸Nixquec'amel chiquewach gobernador, nixquec'amel chiquewach rey pro mwal anin tok xtiban queri' chewe. Queri' xtiban chewe utzc'a chi nel ntzijoxic chiquewach eje'e' in chiquewach ja winak ja ma e aj Israel ta. ¹⁹Pro ja c'a tok xquixc'amarel chiquewach maxta quixocla' il tre ja nebij ja netobej ewi' chiquewach como jari' hora nyataj chewe nak ja nebij chique. ²⁰Queri' nbij chewe como ma ixix ta nixtzijoni tri' pro ja rEspíritu Santo arja' nyo' chewe nak ja xtebij chique, jari' Espiritu rxin ja Dios ja Tatixel ewxin.

²¹Ja xtiqueban ja ralaxic chique ja cach tak alaxic nequejach na pa camíc in queri' xtiqueban ja tatixela' chakaja' chique ja calc'wal in chakaja' ja ralc'walaxela' eje'e' neyictaj na chiquij ja tatixela' in nequejach na pa camíc. ²²Ja c'a rixix xa itzel nixtz'at na cumal canojel ja winak pro mwal anin ja tok xtiban queri' chewe. Pro canojel ja xtiquecoch' quewach chipan ja rpokonal in ni matiqueya' can wi' ja yukulbal quec'u'x wq'uin eje'e' ri' nquewil na ja totajem xin Dios. ²³Ja c'a tok nban pokon chewe chipan jun tinamit quixanmaji, jix chic cha jun chic tinamit. Queri' nbij chewe como ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja tok maja'n quixk'ax chipan nojel ja tinamit ja c'o pa rcuenta Israel can ninpi chic jutij, anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak.

²⁴Mta jun discípulo nim ta ruk'ij chwach ja rmaestro in chakaja' mta jun ajsamajel nim ta ruk'ij chwach ja rpatrón. ²⁵Ja c'a nuban ja

discípulo mejor, queq'ueje' conforme chi nban chique ja cani' nban tre ja quimaestro, in ja rajsamajela' chakaja' mejor, queq'ueje' conforme chi nban chique ja cani' nban tre ja quipatrón. Anin in Epatrón in como quibij chwe chi anin in jefe quixin ja demonio pior c'a ja chewe ixix, congana nixquitzelaj na chakaja' ja rix ajsamajela' wxin.

* * * * *

²⁶Rmalc'ari' nbij chewe, ma texbej ta ewi' chiquewach. Queri' nbij chewe como nojel ja ma k'alajinnak ta je'e jari' nerila' na jun k'ij tok xtik'alajini in nojel ja rawatal je'e jari' nel na pa sakil, notakix na. ²⁷Nojel ja nbij chewe tok xa kayon kaj jari' tek'alasaj, tewasaj pa sakil, teya'a' rbixic chiquewach ja winak. ²⁸Ma texbej ta ewi' chiquewach ja winak ja xa ruyon ecuervo necowini nquicamsaj pro ja rewanma jari' maquecowini nquicamsaj. Pro ja nexbej wi' ewi', chwach ja ncowini nuya' ja rewanma chipan ja nimlaj rpokonal pa k'ak' rachbil ecuervo.

²⁹Ja tak tz'iquin ja tok nec'ayixi xa jun ti centavo neya' wi' ja re ca'i'. Pro masqui xa e tak barata pro nixtac'a c'o ta jun chique ja chaka ta ncami, ni maquecam wi' ja maquita rvoluntad Dios chi necami in jari' Dios arja' Tatixel ewxin. ³⁰In ja c'a chewe ixix mta moda xquixrmestaj ta ja Dios, ja rsamal ewi' rajlan chijujunal. ³¹Rmalc'ari' nbij chewe, ma texbej ta ewi', más na ix vale chiquewach jun nimlaj moc tz'iquin.

* * * * *

³²Ja winak xa nak ta chi winakil wi matiquipokonaj nquibij chi wq'uin anin yukul wi' quec'u'x pro wi ni chiquewach ja winak nquibij wi', anin chakaja' can nbij na chique chi ec'o pan ncuenta pro ni chwach ja Nata' ja c'o chila' chicaj xtinbij wi'. ³³Pro ja winak xa nak ta chi winakil wi nquipokonaj nquibij chiquewach ja winak chi wq'uin anin yukul wi' quec'u'x, anin chakaja' nbij na chique chi ma ec'o ta pa ncuenta pro ni chwach ja Nata' ja c'o chila' chicaj xtinbij wi'.

* * * * *

³⁴Maxta tech'ob chwij chi anin xa quicotemal nc'amonto wawe' chwach'ulew. Mni, ma rmal tari' tok inpenak. Ma rmal ta chi xa xquequicoti ja winak chibil tak qui' tok inpenak pro rmal chi nqueban ch'a'oj mwal. ³⁵Ja rala'i' eje'e' nech'ojin na cuq'uin ja quitata' in ja xtani' eje'e' nech'ojin na cuq'uin ja quete' in ja ralibotz eje'e' nech'ojin na cuq'uin ja calite'. ³⁶Queri' ja nbantaj na, ja rc'ulel jun winak ni pa rochoch arja' neyictaj wi'. ³⁷Ja winak ja más na necajo' ja quitata' chinwach anin owi quete', eje'e' ma yatal ta chique xque'oc ta ndiscípulo. Ja winak ja c'o jun calc'wal ja más na ncajo' chinwach anin, eje'e' ma yatal ta chique xque'oc ta ndiscípulo chakaja'. ³⁸Ja winak ja nquipokonaj

netre'el chwij, ja nquipokonaj nquetij rpokonal ja cani' nutij rpokonal jun achi rmajon rijkaxic jun cruz, eje'e' ma yatal ta chique xque'oc ta ndiscípulo chakaja'. ³⁹Ja winak ja nquipokonaj nqueya' can ja quic'aslemal jari' nquitz'ila' ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Pro ja winak ja matiquipokonaj nqueya' can ja quic'aslemal mwal anin jari' nquewil na ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.

* * * * *

⁴⁰Ja winak ja nec'ulu ewxin, anin c'ari' ja ninquec'ul in ja winak ja nec'ulu wxin, Nata' c'ari' ja takyonto wxin ja nquec'ul. ⁴¹Ja winak ja c'o jun profeta xin Dios nekaj cuq'uin, wi nquec'ul in wi rumac chi profeta xin Dios chewi' tok nquec'ul, jari' nyataj na chique jun rtojbalil ja cani' nyataj chique ja profeta. In chakaja' ja winak ja c'o jun utzlaj winak nekaj cuq'uin, wi nquec'ul in wi rumac chi utzlaj winak chewi' tok nquec'ul, jari' nyataj na chique jun rtojbalil ja cani' nyataj chique ja utzlaj tak winak. ⁴²In wi c'o jun winak xa nak ta chi winakil, wi c'o jun chique wa' ja tak ndiscípulo ri' nekaj ruq'uin, wi nsipaj tre jun vaso raxya' in wi rumac chi ndiscípulo chewi' tok nsipaj, jari' ni katzij wi' nbij chewe, arja' mta moda ja maquita xtiyataji ja rtojbalil tre, ne'e ja Jesús chique.

* * * * *

11 ¹Ja c'a tok xuq'uis rbixic chique ja cablajuj discípulo nak ja xtequibana' arja' xelex chipan ja lugar, be chipan ja quitinamit je'e, ne'ertijoj ja winak in nerya'a' rbixic chique ja rtzobal Dios.

²Ja c'a Juan Bautista arja' c'o pa che' in xekaj rbixic ruq'uin nojel ja samaj ja rmajon rbanic ja Cristo. Ja c'a xuban, ec'o ca'i' chique ja rdiscípulo arja' xerutakel ruq'uin ja Jesús ³in quewa' xbijel chique ri' chi nequic'axaj tre: —¿La atat ja rat Cristo ja bitajnak can chi natpi na owi nkaybej chi na jun? ne'el chique. ⁴Ja c'a discípulo ja tok bitaj cumal ja binel chique rmal ja Juan quewa' bix chique rmal ja Jesús ri':

—Jix, jebij tre ja Juan nojel ja nixtajini nec'waxaj in nojel ja nixtajini netz'at tre ja samaj ja nmajon rbanic ri'. ⁵Ja moya' neca'y chic. Ja maquecowini nebin nebin chic. Ja rec'o itzel tak ch'a'c chiquij xetzuri. Ja tacona' nquic'axaj chi tzij. Ja camnaki' xec'astaji. Ja meba'i' majtajnak rbixic chique ja utzlaj tzij xin totajem ja rtakonto ja Dios. ⁶In tebij tre ja Juan chakaja' chi congana qui'il chique ja winak ja ma junwi' ta nquena' rmal ja samaj ja nintajini nban. Queri' tebij tre, ne'el chique ja discípulo rxin ja Juan Bautista.

⁷Ja c'a Jesús kas elem nqueban ja ca'i' discípulo tok xumaj tzij cuq'uin ja winak tre ja Juan Bautista:

—Ja Juan ja tok q'ueje' pa tak lugar ja kas talan wi' ¿nak c'a tre tok xixbe ruq'uin chi rtz'atic, la rmal ja Juan chi xa puersa cani' jun aj nsil

rmal xcomel? ⁸¿Nak c'a tre tok xixbe ruq'uin chi rtz'atic, la rmal ja Juan chi congana rwekon ri' tre buen tak tziak ja nimak rjil? Pro ixix bien ewotak chi ja winak ja necojo buen tak tziak ja nimak rjil jari' pa nimak tak jay quixin rey neq'ueje' wi'. ⁹¿Nak c'a tre tok xixbe ruq'uin chi rtz'atic, la rmal ja Juan chi arja' jun profeta xin Dios? Jari' ni katzij wi' chi profeta pro ma ruyon ta ja chaka ta profeta ocnak wi'. ¹⁰Queri' nbij chewe como ja Juan arja' chomarsani ja bey rxin ja Cristo ja cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewari': —Anin ntakel ja ntajko'm chi nnabeyaj chawach utzc'a chi arja' nerchomarsaj ja rabey. Queri' bitajnak can rmal ja Dios tre ja Cristo. ¹¹Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', mta jun profeta q'uejenak ta wawe' chwach'ulew ja nim ta ruk'ij chwach ja Juan Bautista pro ja chipan ja gobierno xin chila' chicaj jun winak masqui xa ti sencillo pro más chi na nim ruk'ij arja' chwach ja Juan. ¹²Ja gobierno xin chila' chicaj congana nqueban ja winak trij in ja winak ja congana quigana ruq'uin eje'e' congana nquetij quichok'ak' utzc'a chi ne'oc chipan. Jari' majtajnakto rbanic ja tok xumajto rsamaj ja Juan Bautista in c'a nnajin na camic. ¹³Ja gobierno xin chila' chicaj bitajnakto cumal canojel ja rojer tak profeta chi npi na in queri' bitajnakto chakaja' chipan ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés pro ja tok peti ja Juan tri' c'a bantaj wi' cumplir ja bitajnakto. ¹⁴In wi' c'ol egana nec'waxaj tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', ja Juan arja' c'ari' ja rElías ja bitajnak can chi npi na. ¹⁵Bien c'a tewasaj ena'oj trij ja c'a xinbij kaj chewe ri'.

¹⁶¿Bar c'a nenjunsaj wawa' ja winak ja tinamit Israel? Cuq'uin ca'i' moc ac'ala' nenjunsaj wi' ja quimajon tz'anem pa tak c'aybal. Jun moc nquerak quechi' chiquij ja jun moc chic: ¹⁷—Ajoj kaban ja música xin quicotemal pro ja rixix mta xajoj xeban, ma xixquicot ta. In kaban chic jun xin bis in nixtac'a xixbison ta chakaja', ni majun nak ta newajo', neche'e ja rac'ala' chique ja jun chic moc. ¹⁸Ja winak nenjunsaj cuq'uin ja rac'ala' ja ni majun nak ta ncajo' como ja Juan Bautista tok arja' peti ma kas ta wa' je'e cuq'uin ja winak in mta vino xutij in rmalari' bix tre cumal ja winak chi c'o jun itzel espíritu ocnak tre. ¹⁹In xinpi chic anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak, xinwa' cuq'uin ja winak in c'oli vino xintij in rmalari' bix chwe cumal ja winak chi xa in mun in xa in tijol vino in xa e wamigo ja molol tak impuesto e cachbil ja jule' chic ajmaqui'. Pro ja c'a ralc'wal Dios eje'e' bien ch'obtajnak cumal chi ja Juan Bautista rna'oj Dios ja nucoj in queri' chwe anin rna'oj Dios ncoj chakaja'. Queri' xbij chique ja winak.

* * * * *

²⁰Ja c'a Jesús arja' xumaj quinataxic ja winak ja rec'o pa tak tinamit ja bar rbanon wi' je'e nimak tak milagro. Arja' xbij jule' cowlaj tak tzij chique rumac ja ma quiq'uexon ta ja quina'oj in ma quiya'on can ta ja ritzelal. Quewa' xbij chique ri':

²¹—Congana lawulo' chewe ixix ja rix aj Corazín in congana lawulo' chewe ixix chakaja' ja rix aj Betsaida. Queri' nbij chewe como congana nimak tak milagro xinban chewach pro ni ma xeq'uex ta wi' ja rena'oj. Ja nimak tak milagro xinban chewach wixta ban chiquewach ja ritzel tak winak ja raj Tiro in ja raj Sidón ojer queq'uex ta c'ari' ja quina'oj in queya' can ta c'ari' ja ritzelal, queban ta c'ari' ja nquic'utbej qui' chi nti'on chique ja ritzelal ja quibanon chipan ja quic'aslemal. ²²Pro anin nbij chewe, ja tok xterila' ja nimplaj k'ij xin juicio más chi na nim ja rpokonal xtetij ixix chwach ja xtiquetij ja raj Tiro in ja raj Sidón. ²³In ixix chakaja' ja rix aj Capernaum, ja nech'ob ixix chi nixbe chila' chicaj chi congana nya' ek'ij pro ja neban, xa nixkaji, ja bar ec'o wi' ja camnaki' c'a tri' nixekaj wi'. Queri' nbij chewe como congana nimak tak milagro xinban chewach pro ni ma xeq'uex ta wi' ja rena'oj. Ja nimak tak milagro xinban chewach wixta ban chiquewach ja ritzel tak winak ja raj Sodoma ojer c'o ta c'ari' camic ja quitinamit, maquita c'ati. ²⁴Pro anin nbij chewe, ja tok xterila' ja nimplaj k'ij xin juicio más chi na nim ja rpokonal xtetij ixix chwach ja xtiquetij ja raj Sodoma. Queri' xbij ja Jesús chique.

* * * * *

²⁵C'ac'ari' ja Jesús arja' tzijon ruq'uin ja Tatixel ja c'o chila' chicaj, quewa' xbij tre ri':

—Nata', atat at Rajaw caj at Rajaw rwach'ulew, congana nmaltioxij chawe como ja winak ja nquech'ob kaj pa tak canma chi congana cotak in congana quina'oj ma chiquewach ta eje'e' ak'alasan wi' nak rbanic nojel awa' ja nmajon rbanic in nojel ja nmajon rbixic pro ja rak'alasan wi', chiquewach ja winak ja quibanon takno'y chawach. ²⁶Queri' abanon chique Nata' como queri' ja ravoluntad, ne' tre. ²⁷In xbij chic chique: — Ni majun nak ta ja maquita jachon pa nuk'a' rmal ja Nata'. Ni majun nak ta otakyon ja kas mero rna'oj ja Ralc'walaxel pro ja rotakyon xa ruyon ja Dios ja Tatixel. In chakaja' ni majun nak ta otakyon ja kas mero rna'oj ja Tatixel pro ja rotakyon xa nuyon anin ja rin Alc'walaxel, in ja rencha'on chi nk'alasaj chiquewach, eje'e' cotak chakaja'. ²⁸Ewanojel ja congana nixel c'ay chi rbanic cumplir ja rreligión ja wi cani' cosnak chic ja rewí' ewanma chuxe' jun nimplaj ijka'm nena' kaj, ja wi queri' ebanon mejor ja neban, quixajo' in tiyuke' ec'u'x wq'uin. Ja wi nyuke' ec'u'x wq'uin, anin nya' chewe chi nxula'ni ja rewí' ewanma. ²⁹C'oli nya' anin chi ekul, ja tari' newijkaj in tetijoj ewi' trij ja nc'ut anin chewach como anin c'o npaciencia in c'o jun ch'uch'ujlaj anma wc'an. Ja c'a wi newijkaj ja nya' anin chi ekul jari' nxula'ni ja rewí' ewanma rmal. ³⁰Queri' nbij chewe como ja nya' anin chi ekul mta cosem rc'amonto chewe in ja rijka'm wxin nya' chewij ma al ta rc'axic. Queri' xbij ja Jesús.

* * * * *

12 ¹Ja c'a Jesús e rachbil ja rdiscípulo, pa jun xula'nbal k'ij quimajon binem chipan jule' trigo. Ja c'a rdiscípulo chaka jalal xemajtaj rmal rk'ak'anil quepan rmalc'ari' tok quemaj rk'olic ja trigo in quetij. ²Ja c'a fariseo eje'e' tok xequetz'at quibij tre ja Jesús:

—Pakasa' radiscípulo le', ja netajini quimajon rbanic jala' xajan nbani pa tak xula'nbal k'ij, xeche' tre. ³Bix chique rmal ja Jesús:

—¿La ma esiq'uin ta la'an chipan ja rtzobal Dios ja xuban ja rojer rey David ja tok xuban jutij arja' majtaj rmal rk'ak'anil rupan in ja re rachbil chakaja'?

⁴Ja c'a xuban, xoc chipan ja rochoch Dios in xutij ja caxlanway ja parti'in chwach ja Dios. Queri' xuban masqui jari' caxlanway tz'ibtal chipan ja ley xin Dios chi xa queyon sacerdote ja netijowi. ⁵In ¿la ma esiq'uin ta c'a chakaja' ja nbij ja ley chique ja sacerdote tre ja samaj nqueban chipan ja nimplaj templo xin Dios chi eje'e' rjawaxic nesamaji pa tak xula'nbal k'ij, maquexula'ni? Pro xula'nbal k'ij c'a in nesamaji pro ma xajan ta. ⁶Ja c'a ranin nbij chewe chi anin más chi na nim nuk'ij chwach ja nimplaj templo xin Dios. ⁷C'o jun tzij rbin can ja Dios quewari': —Ja kas nwajo' chewe chi neban, tepokonaj quewach ja winak, jari' más chi na ne'atzini chwach ja netzujuj jule' sacrificio chinwach, ne'e. Ja wixta ch'obtajnak emwal ja nbij ja tzij ri' maquita xebij ari' chi xajan ja queban ja ndiscípulo tok ma xajan ta. ⁸Queri' nbij chewe como ja ranin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak, pa nuk'a' anin c'o wi' ja nbani chipan ja xula'nbal tak k'ij. Queri' xbij ja Jesús chique.

* * * * *

⁹C'ac'ari' xeli ja Jesús, be, xoc chipan ja jay xin molbal ri'il quixin ja fariseo. ¹⁰C'o c'a jun achi siquirnak jun ruk'a'. Ja c'a fariseo eje'e' quimajon rcanoxic rij rwach ja Jesús nak ja nquichapbej rxin rmalc'ari' tok quewa' quibij tre ri':

—¿La nuya' lugar chawe ja ley chi ne'atzursaj yawa'i' pa tak xula'nbal k'ij? xeche' tre. ¹¹Bix chique rmal ja Jesús:

—¿La c'o c'a jun chewe c'o ta jun rcarnele ntzakel pa jul pa jun xula'nbal k'ij in matuyic chi nlasajto chipan ja jul? ¹²Pro jun winak más chi na nim ruk'ij chwach jun carnele rmalc'ari' nbij chewe chi ja ley nuya' lugar chake chi nkaban ja rutzil pa tak xula'nbal k'ij, xeche'xi. ¹³C'ac'ari' xbij tre ja yawa':

—Tayuku' ja rak'a', ne' tre, in xuyuk ja ruk'a' in tzuri, junan chic chi ca'i'. ¹⁴Ja c'a fariseo eje'e' xebe, xequimolo' qui' in quemaj rch'obic nak nqueban tre ja Jesús chi nquicamsaj.

* * * * *

¹⁵Ja c'a Jesús arja' rotak chi ncajo' nquicamsaj, xelex chipan ja lugar in be. E q'uiy ja winak xetre'el trij. Arja' xertzursaj canojelal ¹⁶in xbij

chique chi majun bar ta tri' nquitzijoj wi'. ¹⁷Jawa' ja xuban ri' utzc'a chi tri' bantaj wi' cumplir ja bitajnak can ojer rmal ja Dios in xoqui ja profeta Isaías chi rbixic quewari': ¹⁸—Tetz'ata' mpe' ja rajsamajel wxin ja ncha'on ri', arja' congana nwajo', janila nquicot wanma trij. Anin xtinya' tre ja rEspíritu Santo wxin in arja' xtuc'ut ja bey xin Dios chiquewach ja winak ja ma e aj Israel ta. ¹⁹Ja tok ntzijon cuq'uin ja winak arja' ma xtuc'oj ta ja tzij ja xa ch'a'oj re'amonto nixtac'a xturak ta ruchi', matic'axaxi ja rukul chi nat. ²⁰Ja winak ja congana lawulo' quibanon in capujnak quec'u'x rmal, arja' maqueruyoj más, neruyic in neruto'. Niquirwari' xtuban in rmal arja' tok xtoqui ja rbey Dios pro chijutij xtoqui in nij arja' wi' ja nch'ocmaji. ²¹Arja' nekaj na rbixic cuq'uin ja winak ja ma e aj Israel ta in eje'e' nyuke' na quec'u'x ruq'uin, ne'e ja Dios.

* * * * *

²²Ja c'a Jesús c'amarel jun achi chwach, ja rachi moy in mem chakaja' in c'o jun itzel espíritu ocnak tre. Xtzursaj ja rachi, nca'y chic in ncowin chic ntzijoni. ²³Ja c'a winak kas c'asc'o'i quetz'at pro ni canojel in quewa' quibij ri':

—¿La maxta jala' ja Cristo ja Ralc'wal can ja rojer rey David? xeche'e.

²⁴Ja c'a fariseo eje'e' quic'axaj ja quibij ja winak in quewa' quibij ri':

—Jala' rachi le' ja tok nerlasaj itzel tak espíritu chique ja winak xa poder xin Beelzebú nucoj ja jefe quixin ja ritzel tak espíritu, xeche'e.

²⁵Pro ja c'a Jesús arja' bien rotak ja quimajon rch'obic ja fariseo in xbij chique:

—Ja gobierno xa nak ta chi gobierno'il, wi xa división nuban chibil ri' jari' xa nyojtaji. In queri' tre jun tinamit chakaja' in chique jule' winak ec'o pa jun jay, wi xa división nqueban chibil tak qui' jari' xa neq'uisi.

²⁶In queri' c'a tre ja Satanás chakaja', ja wi nerlasaj ja rach tak demonio jari' xa división nuban kaj tre arja' ruyon. Ja wi queri' nuban, ja gobierno rxin ¿nak moda maquita xtiq'uisi? ²⁷Ja rixix nebij chwe chi xa poder xin Beelzebú ncoj ja tok nenlasaj ja demonio pro ja rediscípulo ixix nequiwasaj wa'an demonio chakaja' ¿la xc'a poder xin Beelzebú nquecoj nech'ob ixix? Ja rediscípulo ixix eje'e' c'ari' xquek'alasani chi ma katzij ta ja xebij chwe. ²⁸Ja ranin poder rxin ja rEspíritu Santo xin Dios ncoj ja tok nenlasaj ja demonio in wi queri' nban tibij c'a tzij ari' chi ja gobierno xin Dios kajnakto chic checojol. ²⁹Ja wi natekaj ruq'uin jun achi congana rchok'ak' in wi nach'ob chi nalasaj tre ja rnakun c'o pa rochoch rjwaxic chi nabac' na nabey ja rachi. Ja wi queri' naban jari' natcowini nalasaj tre nojel ja c'o pa rochoch. Queri' xinban anin tre ja Satanás chakaja'.

³⁰Ja winak ja matiquecoj qui' wq'uin jari' xa ruq'uin Satanás ja nc'ulel nquecoj wi' qui' in chakaja' ja maqueto'o wxin chi quimolic ja winak jari' xa nequichicaj.

³¹Rmalc'ari' tok anin nbij chewe, ja winak masqui nqueban ja il mac xa nak ta chi il maquil in chakaja' masqui nquibij jule' tzij tre ja Dios ja xa ofensa rc'amonto tre jari' c'o cuytajic trij. Pro ja wi nquibij jule' tzij tre ja rEspíritu Santo in wi: —Xa itzel ja nuban, wi neche' tre, jari' mta cuytajic trij. ³²Ja wi c'o jun winak xa nak ta chi winakil masqui arja' nbij jule' tzij tre ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, jule' tzij ja xa ofensa rc'amonto tre, jari' c'o cuytajic trij pro wi nbij jule' tzij tre ja rEspíritu Santo ja xa ofensa rc'amonto tre jari' ni mta wi' cuytajic trij nixtac'a chipan awa' tiempo ja rokc'o wi' ri' in nixtac'a chipan ja jun chic tiempo ja maja'n tipeti.

* * * * *

³³Ja c'a wi nebij tre jun che' chi xa itzel che' čnak c'a tre tok matebij tre chi xa itzel rwach chakaja'? In wi nebij tre jun che' chi utzlaj che' tebij c'a tre chakaja' chi utz ja rwach nuya'. Queri' nbij chewe como ja jun mocaj che', rumac ja rwach nuya' chewi' tok notakixi nak chi che'al. ³⁴Ixix congana itzel tak na'oj ewc'an, ix cani' jule' itzel tak cumatz. Congana c'ayew xtelpi ta jule' utzlaj tak tzij pan echi' como xa ix itzel tak winak. Queri' nbij chewe como ja nojnak pa tak ewanma jari' nelto pan echi'. ³⁵Jun utzlaj achi utzil ja rc'olon pa ranma in tok ntzijoni utzil rc'amonto ja nbij. Jun itzel achi xa itzelal ja rc'olon pa ranma in tok ntzijoni xa itzelal rc'amonto ja nbij. ³⁶Ja c'a ranin nbij chewe, ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio nojel ja tzij ja quibij ja winak ja chaka quigana quibij nequijacha' na cuenta chwach ja Dios rmal. ³⁷Queri' nbij chewe como ja tzij xebij wawe' chwach'ulew jari' tzij noc na chewij chakaja' chi nk'etbex tzij chewij nak xtiban chewe rmal ja Dios, wi xquixrwasajel libre owi xquixrutakel chipan ja rpokonal. Queri' xbij ja Jesús.

* * * * *

³⁸Ec'o c'a jule' maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés e cachbil jule' fariseo, eje'e' quibij tre ja Jesús: —Maestro, ja nkajo' ajoj chawe camic tabana' jun milagro chikawach utzc'a chi natkanimaj, xeche' tre. ³⁹Pro bix chique rmal ja Jesús: —Ja winak ja nec'utun chwe chi nban jun milagro utzc'a chi ninquinimaj eje'e' xa e itzel tak winak, xa quiya'on can ja Dios. Pro ja milagro ja nquic'utuj jari' ni matinban wi' chiquewach xarwari' c'o jun ja milagro nbantaj na chiquewach, jun milagro ja cani' xuban ja rojer profeta Jonás. ⁴⁰Como cani' xuban ja Jonás ojer oxi' k'ij in oxi' ak'a' q'ueje' chupan jun nimlaj ch'u' in queri' c'a chwe anin chakaja' ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak, oxi' k'ij in oxi' ak'a' nin'queje' na chipan ja rwach'ulew chipan ja lugar ja bar neq'ueje' wi' ja camnaki'. ⁴¹Ja tok

xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio ja rachi'i' ja rec'o chipan ja tinamit Nínive ojer eje'e' xqueyictaji ix cachbil ja rix tinamit Israel in eje'e' ne'oc e k'etol tak tzij chewij. Queri' nbij chewe como ja raj Nínive eje'e' tok quic'axaj ja rtzobal Dios ja bix chique rmal ja Jonás ojer q'uextaji ja quina'oj in queya' can ja ritzelal. In ja camic nbij chewe, anin más chi na nim nuk'ij chwach ja Jonás. ⁴²Ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio ja rixok ja reina rxin ja nación ja c'o pa sur arja' xtiyictaji ix rachbil ja rix tinamit Israel in arja' noc k'etol tzij chewij. Queri' nbij chewe como jari' ixok arja' c'a c'a nat pi wi' chi rc'axaxic ja rna'oj Dios ja yatajnak tre ja rojer rey Salomón. In ja camic nbij chewe, anin más chi na nim nuk'ij chwach ja Salomón.

* * * * *

⁴³Jun itzel espíritu tok nel pa ranma jun achi arja' nbe pa tak lugar ja bar mta wi' ya', nercanoj jun lugar ja bar nxula'n wi' pro matuwil ja lugar ⁴⁴in quewa' nbij ri': —Ninmeloj chic jutij chipan ja wochoch ja bar inelnakto wi' nabey, ne'e. Ja c'a tok nekaj chic jutij ruq'uin ja rachi nutz'at ja ranma cani' jun jay congana talani, josk'in rpan in wekon chi utz. ⁴⁵C'ac'ari' nmeloj chic jutij, ne'erc'ama' wuku' rach tak itzel espíritu ja más chi na e itzel chwach arja'. Ja c'a tok ne'urkaj ruq'uin ja rachi ne'oc pa ranma chi e waxaki' in tri' neq'ueje' wi'. Xc'a chewi' tok más chi na lawulo' ja rc'aslemal ja rachi chwach ja nabey. In queri' c'a xtiban ixix chewe chakaja' ja rix tinamit Israel ja congana itzelal ebanon.

* * * * *

⁴⁶Ja Jesús c'a rmajon na tzij cuq'uin ja winak, ja c'a rute' in ja re rch'alal ec'o chwa jay in ncajo' netzijon ruq'uin. ⁴⁷In bix tre ja Jesús:

—Pakasa' rate' in ja re awach'alal ec'o chwa jay in ncajo' netzijon awq'uin, ne'xi. ⁴⁸Ja c'a Jesús xbij tre:

—Camic nch'ob chawach echinatak ja nute' in echinatak ja wach'alal, ne' tre. ⁴⁹C'ac'ari' xeruc'ut ja rdiscipulo in xbij:

—Eje'e' c'awa' e'ocnak nute' in e'ocnak wach'alal. ⁵⁰Queri' nbij chawe como xa nak ta ja nbanowi rvoluntad ja Nata' ja c'o chila' chicaj arja' c'ari' ocnak nuchak' owi wana' owi nute', ne'e.

* * * * *

13 ¹Chipan ari' k'ij xeel ja Jesús pa jay, be chiya' in tri' xetz'abe' wi'. ²Congana e q'uuij ja winak xequimolo' qui' ruq'uin rmalc'ari' tok arja' xoc chipan jun lancha in tz'abe' chipan. Ja c'a winak xepe'e can chiya' canojelal. ³In xumaj tzij cuq'uin, q'uuij rwach ja xbij chique pa c'ambal tak tzij, quewa' xbij ri':

—C'o jun ajticola' be pa ticoj tijco'm pa rchenoj. ⁴Ja c'a tok xekaji xumaj rchicaxic ja rija'tz. C'o c'a kaj pa bey in xepeti ja tz'iquin, quetij.

⁵C'o chic jule' kaji ja bar c'o wi' abaj, xa xax ja rulew in chanim xelto rmal. ⁶Pro ja tok xelto ja k'lij, xc'atsaj in tok q'uiswani chakij rmal como mta más ja rc'amal. ⁷C'o chic jule' kaj pa tak q'uix in tok q'uiswani q'uiyi ja q'uix, xcamsaj ja tijco'm. ⁸Pro c'o chic jule' kaj pan utzlaj ulew in wachini chi utz, ja jun chirwach ija'tz c'oli xuya' jun ciento, c'oli xuya' sesenta in c'oli xuya' treinta. ⁹Bien c'a tewasaj ena'oj trij ja c'a xinbij chewe ri', ne' chique.

* * * * *

¹⁰Ja c'a rdiscípulo ja Jesús eje'e' xe'ekaj ruq'uin in quewa' quibij tre ri': —¿Nak tre tok xa c'ambal tak tzij nacoj tok nattzijon cuq'uin ja winak? xeche' tre. ¹¹Ja c'a Jesús arja' xbij chique:

—Ja rixix yatajnak chewe chi newotakij nak rbanic ja rawatal je'e' tre ja gobierno xin chila' chicaj pro ja chique ja jule' chic winak le' eje'e' ma yatajnak ta chique. ¹²Queri' nbij chewe como ja winak ja c'o je'e' yatajnak chique eje'e' nyataj na más chique in tok nq'uiswani nuban q'uiy cuq'uin. Pro ja c'a winak ja mta yatajnak chique pro nquech'ob chi c'oli jari' nlasax chique. ¹³Xa chewi' tok ncoj c'ambal tak tzij tok nintzijon cuq'uin ja winak le' como eje'e' c'o quewach pro maticajo' nquetz'at ja nc'ut chiquewach, c'o quixquin pro maticajo' nquic'axaj ja nbix chique in ni matich'obtaj wi' cumal. ¹⁴Ja netajini nqueban jari' nbantaj cumplir ja rbin can ja Dios cani' bitajnak can ojer rmal ja profeta Isaías quewari': —Ruq'uin ewxquin nec'waxaj na pro ni matich'obtaj wi' emwal in ruq'uin ewach netz'at na pro ni mta wi' nak ta newasaj trij, ne'e. In jun chic xbij quewari': ¹⁵—Queri' nbij chique ja winak le' como ja canma cowirnak in ja quixquin c'ayew chi noc chipan ja nbix chique in ja quewach xa quiyupun. Queri' nqueban como mta quigana nquetz'at ja nc'ut chiquewach in nixtac'a c'o ta quigana nquic'axaj ja nbix chique in nixtac'a c'o ta quigana nquech'ob pa tak canma ja nch'ob chiquewach in nixtac'a c'o ta quigana chakaja' nemeloy wq'uin utzc'a chi ncuy ja quil quemac, ne'e ja Dios. Queri' c'a ja bitajnak can. ¹⁶Pro ja rixix congana qui'il chewe como netz'at ja nc'ut chewach in nec'waxaj ja nbix chewe. ¹⁷Queri' nbij chewe como ni katzij wi' ja nbij chewe ri', e q'uiy ja rojer tak profeta in e q'uiy ja jule' chic winak ja utz xetz'at rmal ja Dios, eje'e' congana quiyarij quetz'at ta ja cani' nixtajini netz'at ixix camic in congana quiyarij quic'axaj ta chakaja' ja cani' nixtajini nec'waxaj ixix camic.

¹⁸Tec'waxaj c'a camic, anin nch'ob chewach nak rc'amonto ja c'ambal tzij ja xinbij chewe tre ja rajticola'. ¹⁹Ja utzlaj tzij ja nuc'ut chikawach nak rbanic ja gobierno xin chila' chicaj, ja tok nel rbixic in tok c'o jun nc'waxaj pro matich'obtaj rmal ja c'a diablo npeti, nlasajel ja tzij ja ticon pa ranma. Ja c'a ri' tibij tzij ja rija'tz ja kaj pa bey. ²⁰Ja c'a rija'tz ja kaji ja bar c'o wi'

abaj jari' tibij tzij ja winak ja nquic'axaj ja utzlaj tzij in chanim nquinimaj, congana nequicot rmal. ²¹Pro eje'e' e cani' jule' tijco'm ja mta rc'amal, xa ti jurata nquinimaj. Ja c'a tok xterila' ja c'ayewalaj tiempo ja tok nmajtaj rbanic pokon chique ja winak rmal ja rtzobal Dios eje'e' chanim nqueya' can. ²²Ja c'a rija'tz ja kaj pa tak q'uix jari' tibij tzij ja winak ja nquic'axaj ja utzlaj tzij pro tok nq'uiswani xa ja' nquibisoj chic ja xin rwach'ulew in xa neban engañar rmal ja meba'il. Rmalc'ari' tok xa ncamí ja utzlaj tzij ja c'o pa tak canma, mta rwach nuya'. ²³Pro ja rija'tz ja kaj pan utzlaj ulew jari' tibij tzij ja winak ja nquic'axaj ja utzlaj tzij in nch'obtaj cumal in c'oli rwach nuya' pa tak canma. Eje'e' e cani' jule' chirwach ija'tz c'oli xuya' jun ciento, c'oli xuya' sesenta in c'oli xuya' treinta. Queri' xbij ja Jesús chique.

* * * * *

²⁴In c'o chic jun ja c'ambal tzij xbij chique quewari':

—Ja gobierno xin chila' chicaj queri' rbanic cani' xuban jun achi xutic jule' utzlaj ija'tz xin trigo pa rchenoj. ²⁵Pro ja winak ja tok ekajnak chic chi waram peti ja rc'ulel ja rachi, xurtica' jule' itzel ija'tz chicojol ja trigo. Ja c'a tok tictaj can rmal meloji. ²⁶Ja c'a trigo xumaj q'uiyem in tok xumaj k'enaric ja rwach tri' xotakix wi' chakaja' ja jule' chic ja ticon chicojol chi xa itzel tijco'm. ²⁷Ja c'a rajsamajela' eje'e' xebe ruq'uin ja quipatrón ja ticowi ja utzlaj ija'tz, xequibij tre:

—Kajaw ñla ma utzlaj ija'tz ta c'a ja xatic chipan ja rchenoj? ¿Nak moda tok c'o jule' itzel tijco'm chicojol camic? xeche' tre. ²⁸In bix chique:

—Jari' c'o jun nc'ulel ticowi, xeche'xi. Ja c'a rajsamajela' eje'e' quibij chic jutij tre:

—¿La matawajo' c'a nokbe camic nekaboko'? xeche' tre. ²⁹In bix chic jutij chique:

—Jari' ma can ta, ma tebok ta, matzij tuc'amto ja trigo tok xtebok. ³⁰Mejor ch'enchila', tiq'uiy na chi ca'i' como ja tok xterila' ja tiempo xin cosecha anin nbij na chique ja xquesamaj chipan ja tiempo xin cosecha: —Temolo' ruchi' nabey ja ritzel tijco'm in texima' rpan pa tak manaja utzc'a chi nporoxi. Pro ja trigo temolo' ruchi' chakaja' in tec'olo', ninche' na chique. Queri' ja c'ambal tzij xbij chique.

* * * * *

³¹In c'o chi c'a jun ja c'ambal tzij xbij chique quewari':

—Ja gobierno xin chila' chicaj queri' rbanic cani' jun ti chirwach mostaza c'amarel rmal jun achi, xutic pa rchenoj. ³²Jun ti chirwach mostaza más na tino'y chwach ja jule' chic ija'tz pro ja tok nq'uiyi más na nq'uiyi chwach jule' chic tijco'm, noqui cani' jun mocaj che'. Rmalc'ari' ja tak tz'iquin eje'e' nepeti, nurquibana' quesoc pa tak ruk'a'. Queri' ja c'ambal tzij xbij chique.

* * * * *

³³In c'o chic jun ja c'ambal tzij xbij chique quewari!:

—Ja gobierno xin chila' chicaj queri' rbanic cani' nuban jule' levadura ja nsapoji caxlanway rmal in c'o jun ixok xuc'am, xuya' chipan jule' k'or, oxil pajbal harina ocnak. Ja c'a tok q'uiswani ja levadura mta ja maquita xekaj wi' tre ja k'or, congana samaj chipan. Queri' ja c'ambal tzij xbij chique.

* * * * *

³⁴Ja Jesús, nojel ja tzij xbij chique ja winak xucoj c'ambal tak tzij chibixic chique. Ni majun nak ta xbij ta chique ja maquita xucoj c'ambal tak tzij chibixic chique. ³⁵Queri' xuban utzc'a chi tri' bantaj wi' cumplir ja bitajnak can ojer rmal ja profeta quewari!:

—Ja tok xquintzijoni, c'ambal tak tzij ncoj. Ja rawatalto je'e ja tok maja'n titz'ucarto ja rwach'ulew anin nk'alasaj na. Queri' ja bitajnak can.

* * * * *

³⁶C'ac'ari' ja Jesús xeruban can despedir ja winak, be, xoc pa jay. Ja c'a rdiscipulo eje'e' xe'ekaj ruq'uin in quibij tre:

—Tach'obo' chikawach nak rc'amonto ja c'ambal tzij ja xabij tre ja ritzel tijco'm ja tic chicojol ja trigo, xeche' tre. ³⁷Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri!:

—Ja nticowi ja utzlaj ija'tz jari' anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak. ³⁸Ja chenoj jari' ja rwach'ulew. Ja utzlaj ija'tz jari' ja rec'o pa rcuenta ja gobierno xin chila' chicaj. Ja ritzel tijco'm jari' ja rec'o pa rcuenta ja diablo. ³⁹Ja ticowi ja ritzel tijco'm ja rc'ulel ja rachi jari' ja diablo. Ja tiempo xin cosecha jari' ja q'uisbal tak k'ij ja tok xquinpi chic jutij. Ja nebanowi ja cosecha jari' ja ángel. ⁴⁰Cani' nban tre ja ritzel tijco'm nmol ruchi' in nporox pa k'ak' queri' c'a xtibantaj chique ja winak chakaja' chipan ja q'uisbal tak k'ij. ⁴¹Ja c'a ranin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak xquenutakto ja ángel wxin, ne'urquichapa' canojel ja winak ja rec'o chipan ja ngobierno ja xa nequitakchi'ij ja cach tak winak chi rbanic ja il mac, ne'urquichapa' chakaja' canojel ja jule' chic winak ja xa e banol tak itzelal. ⁴²Ja c'a tok nechaptaj cumal nequich'akijel chipan jun nimplaj k'ak'. Ja c'a winak janila chi ok'ej xtiqeban chipan ari' lugar in xtiqicach'ach'ej cak'. ⁴³Tokoc'ari' ja winak ja utz netz'at rmal ja Dios eje'e' nyataj na chique chi nqueban ja cani' nuban ja k'ij, nech'a'an chipan ja gobierno xin Dios ja Tatixel quixin. Bien c'a tewasaj ena'oj trij ja c'a xinbij chewe ri!.

* * * * *

⁴⁴In jun chic, ja gobierno xin chila' chicaj queri' rbanic cani' jun nimplaj meba'il wawan, mukun chipan jun chenoj in chaka jalal tok xiltaj rmal

jun achi. Ja c'a rachi xumuk can chic jutij, nmeloji, congana nquicoti, nojel ja c'o ruq'uin nc'ayij in nulok' ja chenoj ja bar c'o wi' ja nimlaj meba'il.

* * * * *

⁴⁵In jun chic, ja gobierno xin chila' chicaj queri' rbanic cani' nuban jun comerciante ntajini ncanoj jule' abaj perla ne'xi, nimak rjil. ⁴⁶Ja c'a tok xuwil jun ja perla ja más chi na nim rjil be, in nojel ja c'o ruq'uin xc'ayij in xulok' ja perla.

* * * * *

⁴⁷In jun chic, ja gobierno xin chila' chicaj queri' rbanic cani' jun c'am nq'uiq pa mar in ne'oqui ja ch'u' chipan pro nojel quewach ja ch'u' ne'oc chipan. ⁴⁸Ja c'a tok xenoji ja ch'u' chipan lasaxto chiya'. Ja c'a xewasanto eje'e' xetz'abe'e, quemaj quicha'ic ja ch'u'. Ja buen tak ch'u' jari' xequed'ol pro ja mta ne'oc wi' xa xequich'akijel. ⁴⁹In queri' c'a xtibantaji chakaja' chipan ja q'uisbal tak k'ij, nepeti ja ángel, ne'urquiwasajel ja ritzel tak winak chiquicojol ja re utz ⁵⁰in nequich'akijel chipan ja nimlaj k'ak'. Ja c'a winak janila chi ok'ej xtiqueban chipan ari' lugar in xtiquicach'ach'ej cak', ne'e ja Jesús chique ja rdiscípulo. ⁵¹C'ac'ari' xbij chic chique:

—¿La nch'obtaj emwal nojel ja xinbij chewe? ne' chique.

—Nch'obtaji Kajaw, xeche' tre. ⁵²In xbij chic jutij chique:

—Como nch'obtaj emwal rmalc'ari' nbij chewe chi canojel ja maestro ja nquitioj qui' tre ja gobierno xin chila' chicaj eje'e' e junan ruq'uin jun rajaw jay ja c'oli nojel ruq'uin ja nc'atzini, c'o c'ac'a, c'o ma c'ac'a ta chakaja' in arja' nlasajto xa nak ta nc'atzin tre chi ca'i'. Queri' ja xbij chique.

* * * * *

⁵³Ja c'a Jesús ja tok bitaj can rmal nojel awa' ja c'ambal tak tzij ri' arja' xelex ⁵⁴in be chipan ja rtinamit arja'. Ja c'a tok xekaji xoc chipan ja jay xin molbal ri'il in xumaj quitijoxic ja winak. Ja c'a winak congana c'asc'ol'i quic'axaj ja tijonem ja xuya' chique in quewa' quibij chibil tak qui' ri':

—¿Bar c'a penak wala' ja rocnak tre jala' jun achi le'? congana taka'an rna'oj in congana nimak tak milagro nuban chakaja'. ⁵⁵Pro ¿la ma arja' ta c'ala' ja rc'ajol ja josol che'? In ja rute' ¿la ma arja' ta c'a ja rbina'an María? In ja rch'alal ¿la ma eje'e' ta c'a ja Jacobo, José, Simón in Judas? ⁵⁶In canojel ja rana' ¿la ma ec'o ta c'a chikacojol chakaja'? ¿Bar c'a penak wi' nojel ja ntajini nuban? ⁵⁷Queri' quibij, ni majun quigana ruq'uin, xa pokon nquena'. Ja c'a Jesús arja' xbij chique:

—Ni majun profeta xin Dios ja maquita lok' nna'i xarwari' ma lok' ta nna'i cumal ja rach aj tinamit in nixtac'a cumal ta ja rec'o pa rochoch

chakaja', ne' chique. ⁵⁸In xa ma nim ta ja milagro xuban tri' rumac ja ma xyuke' ta quec'u'x ruq'uin.

* * * * *

14 ¹Chipan ari' tiempo nojel ja ntajini nuban ja Jesús xekaj rbixic ruq'uin ja gobernador Herodes. ²Ja c'a Herodes arja' xbij chique ja rajsamajela' ja rec'o ruq'uin:

—Ja rachi ja maxco' ntajini nuban arja' Juan Bautista c'astajnakto chiquicojol camnaki' chewi' c'a tok ocnak tre ja nimak tak poder ja ntajini nsamaj ruq'uin camic, ne' chique. ³⁻⁴Queri' xbij como bien rotak chi arja' camsan rxin ja Juan Bautista tokori' tok xutak rchaptic, baq'ui in coj pa che'. Queri' xuban tre rumac ja bix tre rmal ja Juan Bautista chi: —Ma rubey ta abanon chi ac'amon ja rawixnam, ne'xi. Como ja Herodes arja' rc'amon ja rixnam rbina'an Herodías, rxjayil jun rch'alal rbina'an Felipe. ⁵Ja xuban ja Herodes nabey tok maja'n ticamsaj ja Juan Bautista ni c'o wi' rgana ncamsaj pro xa nxbej ri' chiquewach ja winak como ja nquibij ja winak chi ja Juan Bautista arja' jun profeta xin Dios, neche'e. ⁶Pro tok q'uiswani xcamsaj tokori' tok xerila' ja k'ij ja nc'ul wi' rcumpleaños. Ja Herodías arja' c'o jun ral xtan in xajowi ja xtan chiquewach ja winak ja quimolon qui' ruq'uin ja Herodes. Ja c'a Herodes arja' congana xel ruc'u'x trij. ⁷Rmalc'ari' tok quewa' xbij tre ja xtan ri':

—Tac'utuj chwe xa nak ta nawajo', can nya' chawe, ne' tre, in xuban jurar chi ni nuya' wi' tre. ⁸Pro ja xtan bix tre rmal ja rute' nak ja xtic'utuj tre ja Herodes in quewa' ja xc'utuj tre ri':

—Ja rwi' ja Juan Bautista taya'a' chwe pa jun plato, ne' tre. ⁹Pro ja c'a rey Herodes congana junwi' xuna' pro como rbanon chic jurar chiquewach ja rec'o ruq'uin pa mesa chewi' tok xuya' orden chi nya' tre ja xtan ja xc'utuj. ¹⁰Xutak rcamsaxic ja Juan pa che' chi nlasax rwi'. ¹¹Ja tok lastaji ja rwi' ya'to chipan jun plato in xurjach tre ja xtan. Ja c'a xtan arja' xuc'amel, xerjacha' chic tre ja rute'. ¹²Ja c'a rdiscípulo ja Juan tok quic'axaj chi camsaxi eje'e' xebe, xequic'ama' ja rcuerpo in xequimuku'. C'ac'ari' xebe, xequibij tre ja Jesús ja bantaji.

* * * * *

¹³Ja c'a Jesús tok xekaj rbixic ruq'uin ja bantaji arja' xoquel pa jun lancha, xeryonaj ri' chipan jun lugar kas talani ja bar ma ec'o ta wi' winak. Pro ja winak tok xekaj rbixic cuq'uin ja bar nbe wi' congana e q'uiy chique xe'e'lel pa tak quitinamit, xebe chi cakan chi nequiwila'. ¹⁴Ja c'a Jesús tok xelto chipan ja lancha xerutz'at ja winak chi congana e q'uiy. Arja' xpokonaj quewach in xertzursaj ja yawa'i' chique. ¹⁵Ja c'a tok kaj k'ij ja rdiscípulo ja Jesús eje'e' xebe ruq'uin in quibij tre:

—Ja lugar ja rokc'o wi' ri' congana talani in xuban hora, mejor ja naban, que'ataka'el ja winak pa tak aldea chi nequiloc'o' ja nquetij, xeche' tre.

¹⁶—Mta rjawaxic chique chi nebe, ixix nixyo' chique ja nquetij, xeche'x rmal ja Jesús.

¹⁷—Pro mta nak ta kac'amonto xarwari' jo'o' rkan caxlanway in e ca'i' cakan ch'u', xeche' tre.

¹⁸—Que'ec'ama'to, xeche'x chic rmal ja Jesús. ¹⁹C'ac'ari' xbij chique ja winak: —C'o buen tak k'ayis le' tetz'ulbej, ne' chique. C'ac'ari' xuc'am ja jo'o' rkan caxlanway e rachbil ja ca'i' cakan ch'u', ca'y chicaj in xmaltioxij tre ja Dios. Xuwech' ja caxlanway, xujach chique ja rdiscípulo in eje'e' queya' chic chique ja winak. ²⁰Xewa'i pro ni canojelal in xenoji chi utz. Ja c'a caxlanway rachbil ch'u' mol ruchi' ja totaji, cablajuj chacach xuban. ²¹Ja xewa'i ec'o la jo'o' mil pro xa queyon achi'i', aparte ixoki' in ac'ala'.

* * * * *

²²C'ac'ari' ja Jesús xbij chique ja rdiscípulo:

—Puersa nixoquel chipan ja lancha, nixbe chajuparaj ya', nixnabeyaj chinwach, ne' chique, in xeruban can despedir ja winak. ²³Ja tok xebantaj can despedir rmal, arja' jote' chwach jayu' ruyon, xuwil jun lugar ja bar nuban wi' oración. Ja tok xoc ak'a' xa ruyon c'o tri'. ²⁴Ja c'a lancha kas pa nc'aj ya' c'o chi wi', c'o jun nimlaj ik' jaktajnakto chiquij ja rdiscípulo, matuya' lugar chique chi nebini in ja nimak tak baloj congana nuban tre ja lancha. ²⁵Ja c'a pa rsakaric rmajon binem parwi' ya' ja Jesús, xekaj chinakaj ja lancha. ²⁶Ja c'a rdiscípulo tok quetz'at chi rmajon binem parwi' ya' congana quixbej qui' rmal in congana capuj quec'u'x:

—C'o taka'an jun xbinel, xeche'e, in quemaj rakic quechi' rmal ja xbeben ri'il. ²⁷Ja c'a Jesús xbij chique:

—Ma ticapuj ta ec'u'x, xwa'n anin, ma texbej ta ewi', ne' chique. ²⁸Ja c'a Pedro arja' xbij tre:

—Wajaw, ja wi katzij chi atat, tabij chwe chi ninbin parwi' ya' chi ninbe awq'uin, ne' tre.

²⁹—Catajo' c'a, ne'xi rmal ja Jesús. C'ac'ari' ja Pedro xelto chipan ja lancha in xumaj binem parwi' ja ya', be ruq'uin ja Jesús. ³⁰Pro ja tok xutz'at ja ik' chi congana nuban arja' congana xbej ri' rmal, xumaj kajem xe' ya' in xumaj rakic ruchi':

—Wajaw, kato'o' ki', ne' tre. ³¹Ja c'a Jesús chanim xuyuk pon ruk'a', xuyic ja Pedro in quewa' xbij tre ri':

—Achi, xa ma nim ta ja yukulbal ac'u'x wq'uin ¿nak tre tok xuban ca'i' ac'u'x? ne' tre. ³²Ja c'a tok xe'oc chipan ja lancha cami ja ik'. ³³Ja c'a rec'o chipan ja lancha eje'e' quemaj rya'ic ruk'ij, quewa' quibij tre ri':

—Ni katzij wi' chi atat ja rat Ralc'wal Dios, xeche' tre.

* * * * *

³⁴Xe'elel, xe'ekaj chajuparaj ya', pa jun lugar rbina'an Genesaret xe'ekaj wi'. ³⁵Ja c'a rachi'i' ja rec'o chipan ari' lugar tok queya' cuenta tre chi Jesús ja xekaj cuq'uin eje'e' quitakla' rbixic chique canojel ja jule' chic winak ja rec'o chipan ari' lugar in canojel ja yawa'i' xequed'amel ruq'uin ja Jesús ³⁶in quewa' quibij tre ri': —Tabana' jun utzil chake, taya'a' jutz'it lugar chique ja yawa'i' chi nquechapoc jutz'it ja ratziak, mana xa jutz'it ruchi' ja nquechapoc, xeche' tre. In queri' queban, canojel ja xechapowi ja rtziak xetzuri.

* * * * *

15 ¹Ec'o c'a jule' maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés e cachbil jule' fariseo, eje'e' epenak pa Jerusalén, xe'ekaj ruq'uin ja Jesús in quewa' quibij tre ri':

²—¿Nak c'a tre tok ja radiscípulo atat matiquinimaj ja costumbre quixin ja kati't kamama'? como eje'e' tok newa'i matiquinimaj ja cani' nrajo' ja costumbre tre ja ch'ajoj k'abaj, xeche' tre. ³Ja c'a Jesús arja' xbij chique:

—Pro ja c'a rixix chakaja' ma eniman ta ja mandamiento xin Dios como c'o jule' costumbre necoj chibil tak ewi' ja xa nuyoj ja mandamiento. ⁴Queri' nbij chewe como ja Dios c'o jun mandamiento rya'on chewe, quewa' nbij ri': —Lok' que'ana'a' ja ratata' ate', ne'e. In jun chic mandamiento rya'on chewe quewa' nbij ri': —Ja wi c'o jun xa itzel ntzijon tre ja rtata' owi rute' jari' puersa ncamsaxi, ne'e. ⁵Pro ja rixix xa ma lok' ta ne'ena' como quewa' ja tijonem neya' ri': —Ja wi nabij tre atata' owi ate': —Camic maquincowini natnuto' tre ja c'o rjawaxic chawe como nbin chic tre ja Dios chi rxin chic arja' ja c'o wq'uin, wi natche' tre, ⁶jari' ma rjawaxic chi ta chi nato' tre ja c'o rjawaxic tre, nixche'e. Queri' ebanon, ja mandamiento xin Dios, ixix ebanon tre ni mta pro xa rumac ja recostumbre. ⁷Caca' epalaj, bien ntake' chewe ja binto chewe ojer rmal ja profeta Isaías, quewa' xbij ri': ⁸—Jawa' winak ri' xa chi quechi' c'o wi' tok nqueya' nuk'ij, ja canma c'a c'a nat c'o wi' chwe. ⁹Ni majun noc wi' ja tok nqueya' nuk'ij, ja tijonem nqueya' rtzobal Dios neche' tre, pro xa mandamiento quixin winak. Queri' ja binto chewe rmal ja rIsaías, ne'e ja Jesús chique.

¹⁰Ja c'a Jesús arja' xumaj chic tzij cuq'uin ja winak, quewa' xbij chique ri':

—Tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', kas ta xtich'obtaj emwal. ¹¹Ma ja ta ja noc pan achi' ja ntz'ilorsani ja rawanma pro ja ntz'ilorsan rxin jari' ja nelto pan achi', ne' chique. ¹²Ja c'a rdiscípulo eje'e' xetiloc ruq'uin in quibij tre:

—¿La awotak chi ja fariseo junwi' quic'axaj ja xabij le'? xa pokon nquena' rmal, xeche' tre. ¹³In bix chique rmal ja Jesús:

—Ja tijonem, xa nak ta chi tijonemal, ja Nata' ja c'o chila' chicaj wi ma arja' ta ticyon rxin jari' tijonem xa nyoji cani' nban tre k'ayis xa nboki. ¹⁴Maxta quixocla' il chiquewach ja fariseo le', eje'e' xa e cani' moya' ja recuc'an chic jule' cach tak moya'. Pro jun moy wi nre'aj chic jun rach moy xa netzakel pa jul chi e ca'i', queri' ja bix chique. ¹⁵Ja c'a Pedro xbij tre:

—Tach'obo' chikawach ja c'ambal tzij xabij, ne' tre. ¹⁶In bix chique rmal ja Jesús:

—Taka'an matich'obtaj emwal ixix chakaja'. ¹⁷¿La matich'obtaj c'a emwal chi ja noc pan achi' jari' nkaj chi apan in nelel chic jutij? ¹⁸Pro ja nelto pan achi' jari' pan awanma nwinakarto wi' in jari' ntz'ilorsan rxin ja rawanma. ¹⁹Queri' nbij chewe como pan awanma nwinakarto wi' ja ritzel tak na'oj cani' tre banoj camíc, cani' tre tok c'o jun natoc ruqu'in ja wi ma awixjayil ta owi ma awachajil ta, cani' tre banoj alak', cani' tre ja naya' testigo'il ja ma katzij ta in cani' tre ja tok nabij jule' tzij tre ja Dios ja xa ofensa rc'amonto tre. ²⁰Nojel awa' ritzelal ri' jari' ntz'ilorsan rxin ja rawanma no ja mataban ja costumbre tre ja ch'ajoj k'abaj jari' mta moda xtitz'ilorsax ta ja rawanma rmal. Queri' bix chique rmal.

* * * * *

²¹C'ac'ari' ja Jesús xelex chipan ja lugar, be cha jun lugar chic ja bar c'o wi' ja ca'i' tinamit, jun rbina'an Tiro in jun rbina'an Sidón. ²²Ja c'a tok xekaji chaka jalal tok c'o jun ixok xekaj ruqu'in. Ja rixok cananea ne'xi, in tri' c'o wi' chipan ja lugar ja xekaj wi' ja Jesús. Arja' xurak ruchi' trij ja Jesús in quewa' xbij tre ri':

—Wajaw, atat ja rat Ralc'wal can ja rojer rey David, tapokonaj jutz'it nwach, c'o jun wal ocnak jun itzel espíritu tre in congana lawulo' nban tre rmal, ne' tre. ²³Pro ja Jesús ni majun nak ta xbij tre. Xepi c'a ja rdiscípulo in quewa' quibij tre ri':

—Tabana' jun utzil, tabij tre ja rixok chi nmeloji, congana nurak ruchi' chakij, xeche' tre. ²⁴In bix chique rmal ja Jesús:

—Ja Dios xa ruyon cuqu'in ja tinamit Israel inrtakonto wi', eje'e' e cani' tak carnelo etzaknak, xeche'x rmal. ²⁵Pro peti ja rixok, xunque' chwach in xbij tre:

—Wajaw, quinato'o', ne' tre. ²⁶Ja c'a Jesús quewa' xbij tre ja nc'ambajbej rxin:

—Ma rubey ta xtic'am ta queway ja ralc'walaxela' in xtiq'uiakel ta chiquewach tak tz'i', ne' tre. ²⁷Ja c'a rixok xbij chic jutij tre:

—Wajaw, ni katzij wi' ja nabij pro ja tak tz'i' eje'e' nya' lugar chique cumal ja cajaw chi nquetij ja rc'utal tak way ja netzakel xe' mesa, ne' tre. ²⁸In bix chic jutij tre rmal ja Jesús:

—Ixok, congana taka'an nim ja yukulbal ac'u'x wq'u'in. Camic ntzuri ja rawal ja cani' xac'utuj chwe, ne'xi rmal, in ni jari' hora tzuri ja ral.

* * * * *

²⁹Ja c'a Jesús xelex chipan ja lugar, be, xekaj chuchi' ja ya' ja bina'an tre Galilea, jote' chwach jayu', xuwil jun lugar ja bar tz'abe' wi'.

³⁰Congana e q'uiy ja winak xe'ekaj ruq'u'in, equic'amonto je'e yawa'i' cani' chique tak cojo, cani' chique moya', cani' chique mema' in cani' chique ja ma tz'akat ta je'e quek'a' owi cakan, in c'a ec'o na más ja yawa'i', xe'equiya'a' chwach ja Jesús in arja' xertzursaj. ³¹Ja winak congana c'asc'o'i quetz'at ja bantaji, ja mema' netz'ijon chic, ja ma tz'akat ta je'e quek'a' owi cakan xetzuri, ja tak cojo utz chic nebini, ja moya' neca'y chic. Eje'e' congana queya' ruk'ij ja Dios, jari' Dios rxin ja tinamit Israel.

* * * * *

³²C'ac'ari' ja Jesús xersiq'uij pon ja rdiscípulo, quewa' xbij chique ri':

—Congana npokonaj quewach ja winak, tuban oxil' k'ij queq'ueje' wq'u'in in mchita nak chi ta nquetij. Mta ngana nenutakel ja maquita xquewa'el, matz'ij xa quetujkar pa bey rmal wa'al, ne' chique. ³³Ja c'a rdiscípulo eje'e' quibij tre:

—Jawa' lugar ja rokc'o wi' ri' congana talani çbar c'a nekac'ama' wi' ja xtiquetij ja winak le'? como congana e q'uiy, xeche' tre.

³⁴—¿Jaru' rkan ja caxlanway c'ol ewq'u'in? xeche'x rmal ja Jesús.

—Wuku' rkan rachbil jun ca'i' cakan ch'u' chakaja', xeche' tre. ³⁵Ja c'a Jesús xbij chique ja winak chi netz'abe' kaj pa tok'ulew. ³⁶C'ac'ari' xuc'am ja wuku' rkan caxlanway rachbil ch'u', xmaltioxij tre ja Dios, xuwech' in xujach chique ja rdiscípulo. Ja c'a rdiscípulo eje'e' queya' chic chique ja winak. ³⁷Xewa'i' ja winak pro canojelal in xenoji chi utz. Ja c'a caxlanway rachbil ch'u' mol ruchi' ja totaji, wuku' chacach xuban. ³⁸Ja xewa'i' e quiji' mil pro xa queyon achi'i', aparte ixoki' in ac'ala'. ³⁹C'ac'ari' ja Jesús xeruban can despedir ja winak, xoquel chipan ja lancha, be chipan ja lugar rbina'an Magdala.

* * * * *

16 ¹Ec'o c'a jule' fariseo e cachbil jule' saduceo, eje'e' xe'ekaj ruq'u'in ja Jesús. C'oli quic'axaj tre pro xa nquic'ambajbej rxin, quewa' quibij tre ri':

—Tabana' jun milagro ja nc'utu chikawach chi Dios yoyon chawe ja poder ja c'o pan ak'a', xeche' tre. ²In bix chique rmal:

—C'oli neban je'e' tok noc ak'a' quewa' nebij ri': —Camic buena ja tiempo penak, ja caj nc'utuwi, congana quiak, nixche'e. ³In c'o je'e' ja pa

tak sakaric quewa' nebij ri': —Ja tre jun k'ij ri' ma buena ta ja tiempo penak, ja caj ne'utuwi, congana quiak in congana mukuli, nixche'e. Caca' epalaj, ixix bien nch'obtaj emwal nak re'amonto ja netz'at je'e chicaj pro ja ntajini nuban ja Dios chewach chipan ja tiempo ja rok'o wi' ri' jari' ni matich'obtaj wi' emwal nak re'amonto. ⁴Ja winak ja nec'utun chwe chi nban jun milagro utzc'a chi ninquinimaj eje'e' xa e itzel tak winak, xa quiya'on can ja Dios. Pro ja milagro ja nquic'utuj jari' ni matinban wi' chiquewach xarwari' c'o jun ja milagro nbantaj na chiquewach, jun milagro ja cani' xuban ja rojer profeta Jonás. Queri' bix chique rmal. C'ac'ari' xelex chiquicojol in be.

* * * * *

⁵Ja c'a tok xe'ekaji chajuparaj ya' ja c'a rdiscípulo eje'e' queya' cuenta tre chi mta queway quic'amonto, quimestaj can. ⁶Ja c'a Jesús xbij chique: —Kas bien tech'obo', kas tebana' cuenta ewi' chwach ja levadura quixin ja fariseo e cachbil ja saduceo, ne' chique. ⁷Ja c'a rdiscípulo eje'e' quemaj tzij chibil tak qui', quewa' nquibij ri':

—Queri' nbij chake rumac ja mta way kac'ampi ta, xeche'e. ⁸Pro ja Jesús arja' rotak ja quimajon rbixic in quewa' xbij chique ri':

—Achi'i', taka'an ma nim ta ja yukulbal ec'u'x wq'uin. ¿Nak tre tok nebij: —Taka'an mta way kac'ampi ta, kas nixche'e? ⁹¿Maja'n ek tich'obtaj emwal? ¿La maturkaj c'a chewe ja xinban tre ja jo'o' rkan caxlanway xenutzuk jo'o' mil achi'i' tre? ¿In la maturkaj c'a chewe chakaja' jaru' chacach totaji? ¹⁰¿La maturkaj c'a chewe ja xinban chic tre ja wuku' rkan caxlanway xenutzuk quiji' mil achi'i' tre? ¿In la maturkaj c'a chewe chakaja' jaru' chacach totaji? ¹¹¿Nak c'a tre tok matich'obtaj emwal ja xinbij chewe chi neban cuenta ewi' chwach ja levadura quixin ja fariseo e cachbil ja saduceo? Ma rmal ta wa'an caxlanway xemestaj can ja tok xinbij queri' chewe, ne' chique. ¹²C'ac'ari' ch'obtaj cumal chi ja xbij ja Jesús chi nqueban cuenta qui' chwach ja tijonem quixin ja fariseo e cachbil ja saduceo, ma ja ta ja levadura xin caxlanway nqueban cuenta qui' chwach.

* * * * *

¹³Ja c'a Jesús tok xe'ekaj chinakaj ja tinamit Cesarea ja c'o pa rcuenta Filipino arja' xc'axaj chique ja rdiscípulo:

—Anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak ¿nak inocnak wi' ja nquibij chwe ja winak? ne' chique. ¹⁴Ja c'a rdiscípulo eje'e' quibij tre:

—Ec'oli nebin chawe chi atat at Juan Bautista, jule' chic nebini chi at Elías in ec'o chic jule' ja nebini chi at Jeremías owi at jun chic chique ja rojer tak profeta, xeche' tre.

15—Ja c'a rixix ñnak nebij chwe, nak inocnak wi'? ne'e. 16Peti ja Simón Pedro, xbij tre:

—Ja ratat at Cristo at Rale'wal ja c'aslic Dios, ne' tre. 17Ja c'a Jesús arja' xbij tre:

—Congana qui'il chawe Simón ja rat re'ajol Jonás como ja c'a xabij kaj chwe ma winak ta xek'alasan ta chawach, ja Nata' ja c'o chila' chicaj arja' k'alasan chawach. 18Anin nbij chawe chi atat at Pedro in parwi' awa' ja jun abaj ri' xtintic wi' ja wiglesia in ja camíc ni maticowin wi' trij. 19Anin c'o jule' lawe nya' na chawe rxin ja gobierno xin chila' chicaj. In xa nak ta ja mataban permitir wawe' chwach'ulew jari' ja matiban permitir chila' chicaj. In xa nak ta ja naban permitir wawe' chwach'ulew jari' ja nban permitir chila' chicaj, ne' tre. 20C'ac'ari' xbij chique ja rdiscípulo chi ni majun bar ta tri' nquibij wi' chi arja' ja Cristo.

* * * * *

21Ja Jesús, chipan ari' tiempo xumajto rk'alasaxic chiquewach ja rdiscípulo chi rjawaxic nbe na pa Jerusalén, quewa' xbij chique ri':

—Nentija' na rpokonal pa quek'a' ja principali' e cachbil ja jefe quixin sacerdote e cachbil chakaja' ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios. Congana lawulo' xtiban na chwe, nincamsax na in chi rox k'ij ninc'astaj na, ne' chique. 22Ja c'a Pedro arja' xuchap chi ruk'a' in xumaj rch'a'ic tre ja xbij:

—Dios ta xtipokonaj awach, ja xabij le' mta moda xtibantaj ta, ne' tre. 23Ja c'a Jesús xuya' vuelta in xbij tre ja Pedro:

—Catel chinwach Satanás, atat xa at cani' jun abaj ninapajsaj chipan ja bey nmajon. Queri' nbij chawe como ma queri' ta nawajo' chwe chi nban ja cani' nrajo' chwe ja Dios chi nban, xa junan ana'oj cuq'uin winak, ne' tre. 24C'ac'ari' ja Jesús xbij chique ja rdiscípulo:

—Xa nak ta ja c'o rgana nyuke' ruc'u'x wq'uin rjawaxic chi matuya' rgana ja tzabuklaj c'aslemal re'an. Rjawaxic chakaja' chi matipokonaj nutij ja rpokonal mwal in ntre'el chwij. Jari' cani' jun cruz nya' trij pro matipokonaj nuc'am ja cruz, nrijkajel in nbe ja bar necamsax wi'. 25Queri' nbij chewe como xa nak ta ja npokonaj nuya' can ja re'aslemal jari' ni matuwil wi' ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Pro xa nak ta ja matipokonaj nuya' can ja re'aslemal mwal jari' nuwil ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. 26Como cani' tre jun winak ñnak c'a nuch'ec trij wi xuch'ec nojel ja meba'il rxin ja rwach'ulew pro wi ma xuwil ta ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij? Ja wi xutzak ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij jari' mta jun meba'il ja xtilok'bej ta. 27Queri' nbij chewe como anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak ninpi chi na jutij e wachbil ja ángel wxin, tokori' ja gloria xin Dios congana nch'a'an chwij in ja winak nunya'a' na rtojbalil chique chiquijujunal ja queban wawe'

chwach'ulew. ²⁸Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ec'oli chewe ja rec'owawe' camic ri' c'a ec'as na ja tok xtiquetz'at ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, arja' ocnak chic Rey in xtumaj rbanic mandar chipan ja rgobierno. Queri' xbij ja Jesús chique.

* * * * *

17 ¹Ja c'a chi waki' k'ij ja Jesús xeruc'amel ja Pedro e rachbil Jacobo in Juan ja rch'alal ja Jacobo, xebe, xequiyonaj qui' parwi' jun nimlaj jayu'. ²Ja c'a rachbal ja Jesús xuq'uex ri' chiquewach in ja rpalaj congana ruch'a' cani' k'ij in ja rtziak congana sak xeli cani' luz. ³Chaka jalal tok winakar chiquewach ja Moisés rachbil Elías, quimajon tzij ruq'uin ja Jesús. ⁴Ja c'a Pedro arja' xbij tre ja Jesús:

—Wajaw, congana qui'il ja rokc'o wi' ri'. Ja wi c'ol agana atat nak tre makoq'ueje' wawe' in nkaban ox'i tak jay, jun awxin atat, jun rxin Moisés in jun rxin Elías, ne' tre. ⁵C'a rmajon na tzij ja Pedro tok chaka jalal c'o jule' sutz' congana ruch'a' xermujaj in c'o jun kulaj tzijonto chipan, quewa' xbij chique ri':

—Jawa' wari' jawa' chak'laj Walc'wal, congana ninquicot trij, teya'a' ewxquin tre nak ja nbij arja' chewe, ne'e. ⁶Ja c'a rdiscípulo tok c'axtaj cumal ja bix chique rmal ja kulaj eje'e' xejupe' pa tok'ulew, congana quixbej qui'. ⁷Ja c'a Jesús arja' tiloc cuq'uin, xeruchap in xbij chique:

—Quixyictaji, ma texbej ta ewi', ne' chique. ⁸Ja c'a reje'e' tok xeca'y nojoj mchita ja Moisés mchita ja rElías, xa ruyon ja Jesús c'o can chic.

⁹C'ac'ari' xebe, kas exulanto parwi' ja jayu' ja tok bix chique rmal ja Jesús:

—Ni majun bar ta tri' xtebij wi' ja xetz'at, c'a tokori' xtebij ja tok c'astajnak chic chiquicojol camnaki' ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, xeche'xi. ¹⁰Ja c'a rdiscípulo eje'e' quibij tre:

—Ja wi queri' nabij ñnak c'a tre tok ja maestro xin ley eje'e' nquibij chi ja rElías rjawaxic chi arja' npi na nabey chwach ja Cristo? xeche' tre.

¹¹—Ni katzij wi' nquibij chi ja' Elías npeti nabey chi nurchomarsaj nojelal. ¹²Pro anin nbij chewe chi ja rElías arja' penak chic pro eje'e' xa ma xch'obtaj ta cumal nak ja rocnak wi' in xa queban tre nak c'o quigana queban tre. In queri' xtiban tre chakaja' ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, arja' nutij na ja rpokonal pa quek'a' chakaja', ne'e ja Jesús chique. ¹³Ja c'a rdiscípulo tok c'axtaj cumal ja xbij chique eje'e' ch'obtaj cumal chi tre ja Juan Bautista ntzijon wi' in ma tre ta ja rElías ja kas ntzijon wi'.

* * * * *

¹⁴Ja c'a tok xe'ekaji ja bar ec'o can wi' ja winak c'o jun achi xurkaj ruq'uin ja Jesús, xuque' chwach in quewa' xbij tre ri':

15—Wajaw, anin c'o jun ne'ajol yawa', tapokonaj jutz'it rwach como arja' c'o jun yobil tre nuya' ataque tre in congana lawulo' nuban rmal. Q'uiylaj mul banon tre ch'akin pa k'ak' rmal in q'uiylaj mul ch'akin pa ya' chakaja'. 16Xinc'amto chiquewach ja radiscípulo pro eje'e' ma xecowin ta quitzursaj ta, ne' tre. 17Ja c'a Jesús tok c'axtaj rmal ja bix tre rmal ja rachi quewa' xbij ri':

—Ixix ja rix tinamit Israel, ni taka'an mta wi' yukulbal ec'u'x wq'uin, taka'an yojtajnak ja rena'oj. Taq'ue tizuri ja nsamaj checojol, c'ayew chwe chi ncoch' más ja matiyuke' ec'u'x wq'uin. Camic tec'ama'to ja rala' wq'uin, ne' chique. 18Ja c'a Jesús tok c'amarto ja rala' ruq'uin xch'olij ja ritzel espíritu ja rocnak tre. Ni xelex ja ritzel espíritu pa ranma in ja rala' ni jari' hora tzuri. 19Ja c'a rdiscípulo ja Jesús eje'e' quiyonaj qui' ruq'uin in quewa' quibij tre ri':

—¿Nak tre ja rajoj ma xokcowin ta kawasajel ja ritzel espíritu? xeché' tre.

20—Rumac ja yukulbal ec'u'x wq'uin xa ti ma nim ta chewi' tok ma xixcowin ta. Como ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja wi c'o yukulbal ec'u'x wq'uin, wi nsamaji ja yukulbal ec'u'x ja cani' nuban jun ti chirwach mostaza nixcowin c'ari' neban jun nimlaj samaj. Cani' trewa' ja jun jayu' ri', nixcowini nebij tre chi neli ja bar c'o wi' in nbe cha jun lugar chic in nixrnimaj in mta nak chi ta ja maquita nixcowini neban. 21Ja ritzel tak espíritu ja re quitakala' jari' nc'atzin oración in nc'atzin ayuno chi nelasbexi, xeché'xi.

* * * * *

22Ja c'a Jesús c'o chic pa Galilea e rachbil ja rdiscípulo ja tok arja' xbij chic chique: —Ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak arja' njach na pa quek'a' ja winak, 23ncamsax na cumal pro chi rox k'ij nc'astaji, ne' chique. Ja c'a reje'e' congana xebison rmal ja bix chique.

* * * * *

24Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja tinamit Capernaum ec'oli winak ja nemolowi ja rimpuesto ja nbe chipan ja caja rxin ja nimlaj templo, eje'e' xe'ekaj ruq'uin ja Pedro in quewa' quibij tre ri':

—Ja remaestro ixix ¿la matutoj ja rimpuesto? xeché' tre.

25—Nutoj nac'a, ne'e' ja Pedro chique. C'ac'ari' be ja Pedro, xoc chipan ja jay ja bar c'o wi' ja Jesús. Ja c'a Jesús arja' k'ilon rxin ja Pedro nabey, quewa' xbij tre ri':

—Simón ¿nak ja nach'ob atat, ja rey rxin ja rwach'ulew chok chique nquic'utuj wi' ja rimpuesto, la chique calc'wal o la chique jule' winak chic? ne' tre.

26—Chique ja jule' chic winak, ne'xi rmal ja Pedro. Ja c'a Jesús xbij chic tre:

—Ja wi queri' nqueban ma rjawaxic ta c'ari' chi nquetoj ja ralc'walaxela'. ²⁷Pro como matikajo' nekaban ofender xa chewi' tok nbij chawe, tac'ama'el ja rabak chapbal ch'u', jat chiya'. Ja c'a tok xcatekaji taq'uiaka' ja rabak pa ya'. Ja nabey ch'u' xtachap tajaka' ja pa ruchi' in tri' nawil wi' jun pwok, ca'i' impuesto nutoj, nutoj wxin anin in nutoj awxin atat chakaja'. Xtawasaj ja pwok in najach chique ja molol impuesto, ne' tre.

* * * * *

18 ¹Jari' tiempo ja rdiscípulo ja Jesús eje'e' xe'ekaj ruq'uin in c'oli quic'axaj tre quewari':

—¿Nak chake ja más nim ruk'ij ja tok xtoqui ja gobierno xin chila' chicaj? xeche' tre. ²Ja c'a Jesús arja' xsiq'uij pon jun tac'al, xuya' chiquicojol ³in quewa' xbij chique ri':

—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja wi mateq'uex ja rena'oj, wi maquixoqui ix cani' tak ac'ala' jari' nixtac'a xquixoc ta chipan ja gobierno xin chila' chicaj. ⁴Xa nak ta ja nuban tino'y chi noqui cani' ja jun tac'al ri' ja c'ari' ja más nim ruk'ij chipan ja gobierno xin chila' chicaj. ⁵Ja tak ac'ala' ja re quitakawa' xa nak ta xtic'ulu jun chique in wi pa nubi' anin tok nuc'ul tibij c'a tzij ari' chi anin ja ninruc'ul. ⁶Pro congana lawulo' chique xa nak ta ja xquetakchi'in quixin awa' ja re takno'y ri' ja yukul quec'u'x wq'uin, congana lawulo' chique masqui xa ti jun chique ja nquitakchi'ij chi rbanic ja il mac. Más na mejor nxim jun ca' chi quekul chanim in neq'uiak pa ya' in nejik'i chwach ja nquitakchi'ij jun chique wa' ja yukul quec'u'x wq'uin. ⁷Ja winak wawe' chwach'ulew congana npokonaj quewach, congana lawulo' quibanon rumac ja xa netakchi'ixi chi rbanic ja il mac. Queri' nbij chewe como wi ncajo' owi mani ni netakchi'ix wi' pro congana lawulo' chique ja netakchi'in quixin. ⁸Rmalc'ari' nbij chewe, ja wi c'o jun ek'a' owi jun ewakan wi xa nixrtakchi'ij in nixrkajsaj chipan ja il mac mejor ja neban, tekupijel in tech'akijel. Como más na utz ja xa jun ek'a' owi xa jun ewakan nixoc chipan ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij chwach ja ca'i' ek'a' in ca'i' ewakan nixch'akix chipan ja k'ak' ja ni mta wi' chupic trij. ⁹In chakaja' wi c'o jun panewach xa nixrtakchi'ij in nixrkajsaj chipan ja il mac mejor ja neban, tewasajel in tech'akijel. Como más na utz ja xa jun panewach nixoc chipan ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij chwach ja ca'i' panewach nixch'akix chipan ja k'ak' ja ni mta wi' chupic trij. ¹⁰Kas tebana' cuenta nak neban chique wa' ja re takno'y ri', nixtac'a jun ta chique xteban ta tre ni mta. Como anin nbij chewe chi ja chila' chicaj ec'oli ja ángel quixin in jari' ángel mta ari' ja maquita yatajnak chique chi ne'ekaj chwach ja Nata' ja c'o chila' chicaj. ¹¹Como ja ranin inpenak chi quito'ic ja retzaknak, anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak.

¹²¿Nak nech'ob ixix trewa' ja xtinbij chewe ri'? Tzuc'a c'o ta jun achi ec'o ta jun ciento tak rcarnele in ntzak ta c'a jun chique. ¿Nak nuban ja rachi nech'ob ixix? ¿La maqueruya' can ja re noventinueve in nbe pa tak k'ayis chi rcanoxic ja tzaki? ¹³Queri' nuban in anin nbij chewe, ja wi nuwil jari' más na nquicot rmal ja jun xuwil chiquewach ja re noventinueve ja ma xetzak ta. ¹⁴In queri' c'a tre chakaja' ja Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj, ja rvoluntad arja' nixtac'a c'o ta jun chique wa' ja re takno'y ri' xtitz'ilox ta.

* * * * *

¹⁵In jun chic chakaja', wi c'o jun awach'alal xuban jun itzel chawe jat ruq'uin, teyonaj ewi' ruq'uin in tach'obo' chwach ja xuban chawe. Ja c'a wi nch'obtaj rmal ja nabij tre xach'ec c'ari' ja rawach'alal, xixtzur c'ari' ruq'uin. ¹⁶Ja c'a wi matich'obtaj rmal tac'ama'el jun owi e ca'i' awachbil, jat chic jutij ruq'uin. Queri' naban utzc'a chi nojel ja nbixi c'o jun owi e ca'i' testigo ja nec'axani. ¹⁷Ja wi ni mta wi' rgana nuch'ob ja nquibij ja testigo tabij c'a chique ja riglesia. Ja c'a wi ni mta wi' rgana nuch'ob ja nquibij ja riglesia tabana' c'a tre chi ma awachbil chi ta cani' naban chique ja molol tak impuesto e cachbil ja winak ja ma cotak ta rwach ja Dios. ¹⁸Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', xa nak ta ja mateban permitir wawe' chwach'ulew jari' ja matiban permitir chila' chicaj in xa nak ta ja neban permitir wawe' chwach'ulew jari' ja nban permitir chila' chicaj. ¹⁹Jutij chic nbij chewe, mana xa e ca'i' chewe wi xa junan nquech'ob tre ja nquic'utuj pan oración jari' nc'axaxi ja coración in ja nquic'utuj jari' nyataj chique rmal ja Nata' ja c'o chila' chicaj. ²⁰Queri' nbij chewe como ja tok ec'o ca'i' owi e oxil' ja quimolon qui' pro wi pa nubi' anin tok quimolon qui' jari' inc'o chiquicojol. Queri' xbij ja Jesús chique. ²¹Peti ja Pedro:

—Wajaw, ja wach'alal, wi q'uiylaj mul nuban itzel chwe ¿jaru' mul nacuy? ¿La sobre ari' ja wuku' mul? ne' tre ja Jesús. ²²In bix tre:

—Ma ja ta nbij chawe chi wuku' mul ja nacuy pro ja nbij anin chawe, wuku' mul chi setenta ja nacuy. ²³Rmalc'ari' tok nbij jun c'ambal tzij chewe ri'. Ja gobierno xin chila' chicaj queri' rbanic cani' nuban jun rey tok nchomij cuenta cuq'uin ja nesamaj ruq'uin. ²⁴Ja rey tok xumaj rbanic ja cuenta cuq'uin c'o jun chique xeya' chwach, q'uiylaj mil quetzal ja ruc'as c'o ruq'uin, c'ayew chi naltaji. ²⁵Ja c'a rajc'as como maticowini nutoj ja ruc'as chewi' tok c'o jun orden xuya' ja rey, quewa' xbij ri':

—Mejor, tec'ayij ja rachi e rachbil rxjayil in ralc'wal chakaja', in nojel ja c'o ruq'uin tec'ayij chakaja'. Puersa ntojtaj na ja ruc'as, ne'e. ²⁶Ja c'a rajsamajel arja' xunque' chwach ja rey in quewa' xbij tre ri':

—Wajaw, tiq'ue jutz'it apaciencia wq'uin, anin ntoj na nojel ja nuc'as, ne' tre. ²⁷Ja rey congana xpokonaj rwach ja rajsamajel, xsokpijel in

xucuy ja ruc'as. ²⁸Pro jari' ajsamajel tok xelex chaka jalal tok quec'ul qui' ruq'uin jun chic rach ajsamajel in c'o ruc'as ja rach ajsamajel ruq'uin pro xa jun ciento quetzal ja ruc'as. C'ac'ari' xuchap chi rukul:

—Tatojo' ja rac'as wq'uin, ne' tre. ²⁹Ja c'a rach ajsamajel arja' xuque' chwach:

—Tiq'ue jutz'it apaciencia wq'uin, anin ntoj na nojel ja nuc'as, ne' tre, ³⁰pro arja' ma xrajo' ta. C'ac'ari' xuc'amel, xutak pa che' in xbij tre chi c'a tokori' nelto pa che' ja tok xtucuj ja ruc'as. ³¹Ja jule' chic rach tak ajsamajela' tok quetz'at ja bantaji eje'e' congana junwi' quena', xebe ruq'uin ja rey, xequibij tre nojel ja bantaji. ³²Ja c'a rey arja' xutak rsiq'uixic in quewa' xbij tre ri':

—Atat congana at itzel ajsamajel, anin xincuy nojel ja rac'as c'o wq'uin como xac'utuj chwe chi npokonaj awach. ³³¿Nak c'a tre tok ma xapokonaj ta rwach ja rawach ajsamajel ja cani' xinban anin chawe, xinpokonaj awach? Queri' ja xbij tre. ³⁴Congana yictaj ryewal ja rey, xujach ja ritzel ajsamajel chique jule' chic winak chi nutij pokon pa quek'a' in xbij tre chi tri' nq'ueje' wi', c'a tokori' nel libre ja tok xtutoj nojel ja ruc'as. Queri' nbij ja c'ambal tzij. ³⁵In ja Nata' ja c'o chila' chicaj queri' c'a xtuban chewe ixix chakaja' chejunal ja wi ma nojel ta ec'u'x ma nojel ta ewanma ne'ecuy ja rewach'alal ja nqueban chewe.

* * * * *

19 ¹Ja c'a Jesús tok bitaj can rmal nojel awa' jule' tzij ri' xelex chipan ja departamento Galilea in be cha jun lugar chic chajuparaj binelya' Jordán ja c'o pa rcuenta Judea. ²Congana e q'uiy ja winak xetre'el trij, xe'ekaj chipan ja lugar in tri' xertzursaj wi'.

³Ec'o c'a jule' fariseo xe'urkaj ruq'uin in quewa' quibij tre ri' pro xa nquic'ambajbej rxin:

—Ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés ¿la nuya' lugar tre jun achi chi nujach can ja rxjayil ja tok c'oli xa nak ta ril nuban ja rixok? xeche' tre. ⁴In bix chique rmal ja Jesús:

—¿La ma esiq'uin ta la'an chewi' nak quibanic ja winak ja tok kas xewinakarsaxto nabey? Ja Dios ja winakarsan quixin, achi in ixok xerwinakarsaj ⁵in quewa' xbij ri': —Rmalc'ari' ja rachi neruya' can ja rtata' rute', nquexim qui' ruq'uin ja rxjayil in xa jun cuerpo nqueban chi e ca'i', ne'e. ⁶Queri' c'a rbanic, ma e ca'i' chi ta, xa jun cuerpo quibanon. Ja Dios como arja' bano jun chique maxta c'o jun winak tijacho quixin. Queri' bix chique rmal ja Jesús. ⁷In quibij chic tre:

—Ja wi queri' nabij ¿nak c'a tre tok xuya' jun mandamiento ja Moisés chi ja rachi nuban jun wuj in ntz'ibaj chipan chi xajutij nujach can ja rixok? xeche' tre. ⁸In bix chic chique rmal ja Jesús:

—Como congana cowirnak ja rewanma chi rbanic ja ritzelal xa chewi' tok xuya' lugar chewe ja Moisés chi ne'ejach can ja rewixjayilal. Pro ma

queri' ta bantajnakto ja kas nabey. ⁹Anin nbij chewe, jun achi xa nak ta chi achi'al wi nujach can chijutij ja rxjayil in ja rxjayil wi ma macunnak ta ruq'uin jun chic achi in wi nuc'am chic jun chic ixok jari' adulterio ja nuban. In wi c'o jun achi nuc'am jun ixok jachon can jari' achi adulterio ja nuban chakaja'. Queri' bix chic chique rmal ja Jesús.

¹⁰Ja c'a rdiscípulo ja Jesús eje'e' quibij tre:

—Ja wi matiya' lugar chique ja rachi'i' chi nequeya' can ja quixjayilal mejor ja nqueban, ma quequicanoj chi ta quixjayilal, xeche' tre. ¹¹Pro ja Jesús arja' xbij chique:

—Pro ja queri' ma canojel ta ja rachi'i' necowini nquinimaj pro ja yatajnak chique chi nquinimaj xa queyon ari' ja nquinimaj. ¹²Queri' nbij chewe como ec'oli winak ja ni pa calaxic wi' chi ma yatal ta chique chi nec'ule'e in ec'o chic jule' xa c'oli banon chique chewi' tok ma yatal ta chique chi nec'ule'e in ec'o chic jule', rumac ja samaj nqueban pa rcuenta ja gobierno xin chila' chicaj chewi' tok maquec'ule'e. Ja necowini nquinimaj ja c'a xinbij kaj chewe ri' tiquinimaj, ne' chique.

* * * * *

¹³Ec'o c'a jule' tak ac'ala' xec'amarel ruq'uin ja Jesús utzc'a chi nuya' ruk'a' pa quewi' in nuban orar pa quicuenta. Pro ja rdiscípulo eje'e' xequich'olij ja rec'amyonel quixin ja rac'ala'. ¹⁴Ja c'a Jesús xbij chique:

—Teya'a' lugar chique ja tak ac'ala' quepi na wq'uin, maxta ma teya' ta lugar chique como ja winak ja re'ocnak e cani' tak ac'ala' quixin c'a eje'e' ari' ja gobierno xin chila' chicaj, ne' chique, ¹⁵in xuya' ruk'a' pa quewi' ja tak ac'ala'. C'ac'ari' xelex chipan ja lugar.

* * * * *

¹⁶Ja Jesús chaka jalal tok c'o jun c'ajol ala' xekaj ruq'uin in quewa' xbij tre ri':

—Maestro, atat congana at utzlaj achi ¿nak chi utzilal nban anin utzc'a chi nyataj chwe ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij? ne' tre.

¹⁷—¿Nak tre tok nabij chwe chi in utzlaj achi? Xa jun ja utz, jari' Dios. Ja c'a wi nawajo' chi nyataj chawe ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij tanimaj c'a ja mandamiento xin Dios, ne'xi rmal ja Jesús.

¹⁸—¿Nak chi mandamiento'il? ne'e ja rala' tre. In bix chic tre rmal ja Jesús:

—Ma taban ta camíc, ma taban ta rij rwi' ja rawixjayil owi awachajil, ma taban ta alak', ma taya' ta testigo'il ja ma katzij ta, ¹⁹que'anímaj atata' ate'. In jun chic, ja cani' nawajo' kaj awi' ayon queri' c'a tabana' chique ja winak, que'awajo' chakaja', ne'xi ja rachi. ²⁰In xbij chic tre ja Jesús:

—Jala' nabij le' ni nmajonto wi' rnimaxic ja tok c'a in tino'y na. ¿La c'a c'o na ja ma nbanon ta? ne' tre.

²¹—Ja wi nawajo! nawe'aj jun c'aslemal ja ni majun nak ta ja maquita tz'akat tre, ja naban, jat, tac'ayij can nojel ja c'ol awq'uin, ja c'a rjil taya'a' can chique ja tak meba'il. Ja wi queri' naban jari' c'oli ja rameba'il nyataj na chawe chila' chicaj. In jun chic, catoc ndiscípulo, jo' cattie' chwij, ne'xi. ²²Ja tok xc'axaj chi queri' bix tre meloji, congana nbisoni. Queri' xuban como congana jun nimlaj meba'il ja c'o ruq'uin.

²³C'ac'ari' ja Jesús xbij chique ja rdiscípulo:

—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', jun biyom congana c'ayew tre chi noc chipan ja gobierno xin chila' chicaj. ²⁴In jun chic nbij chewe ri', ja camello arja' nimlaj chicop in congana c'ayew chi noc'o pa rchak jun bak diso'mbal pro jari' ma c'ayew ta chwach ja noqui jun biyom chipan ja gobierno xin Dios, ne' chique. ²⁵Ja c'a rdiscípulo tok quic'axaj ja bix chique congana junwi' quena' in quic'axaj tre:

—Jun biyom wi c'ayew chi noc chipan ja gobierno xin Dios ¿echinatak c'ari' ja newilowi ja totajem xin Dios? xeche' tre. ²⁶Ja c'a Jesús arja' xertz'elwachij in quewa' xbij chique ri':

—Ja winak ni maquecowin wi' xtiquecoj ta qui' queyon chipan ja totajem xin Dios pro ja Dios arja' ni majun nak ta ja maquita ncowini nuban, ne' chique. ²⁷Ja c'a Pedro arja' xbij tre:

—Ja c'a chake ajoj, nojel ja c'o kuq'uin kaya'on can, okocnak adiscípulo, nij oktran wi' chawij ¿nak c'a nkach'ec ari' trij? ne' tre.

²⁸C'ac'ari' ja Jesús xbij chique:

—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ixix nixoc na wach k'etol tak tzij chipan ja c'ac'a rwach'ulew. Tokori' tok xquinpi chic anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak in c'o jun trono ja nintz'abe' chipan ja nc'utu wxin chi congana nim nuk'ij. In ixix chakaja' ja nij ixtran wi' chwij c'o cablajuj trono nixtz'abe' chipan in nyataj chewe chi nixoc k'etol tak tzij pa quewi' ja winak ja cablajuj tribu^{Ja} rxin ja tinamit Israel. ²⁹In ja winak xa nak ta chi winakil ja wi c'oli quiya'on can cani' tre cochoch owi cani' chique quimimal owi quechak' owi cana' owi cani' chique quitata' quete' owi cani' chique quixjayilal owi calc'wal owi cani' tre culew, ja c'a wi mw'al anin ja tok quiya'on can jari' más chi na q'uiy ja xtiyataj na chique chwach ja cani' quiya'on can. In chakaja' c'o jun herencia nyataj chique jari' ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. ³⁰Xarwari' e q'uiy ja winak ja rec'amol tak bey nabey pro jari' xa necanaj can pa rq'uisbal in ja re tak q'uisbal eje'e' nec'amo chic bey como cani' nuc'ut ja c'ambal tzij ja xtinbij chic chewe ri'.

20 ¹Ja gobierno xin chila' chicaj queri' rbanic cani' xuban jun tatixel jutij, pa jun ak'abil chanim xelexel, be chi quicanoxic jule' rmoso chi nesamaj chipan ja rtijco'm. ²Ja trata xuban cuq'uin ja rmoso,

^{Ja} jujun tribu aj Israel tibij tzij eje'e' ri' winak ja resepon can cumal ja jujun rc'ajol ja Jacob.

jun quetzal nuya' chique ja jun k'ij. Ja c'a tok tzur trata rmal xerutak chipan ja rtijco'm. ³A las nueve chi lari' xelex, be pa c'aybal in tri' xeruwil chi wi' jule' achi'i', mta nak ta nqueban ⁴in xbij chique: —Ixix chakaja' jix, quixesamaj chipan ja ntijco'm in wotak ja nixntojbej, ni utz wi' nban chewe, ne' chique, in xebe. ⁵Pa tak nc'ajk'ij lari' xelex chic jutij in cani' xuban nabey ni queri' xuban chic. Ja c'a tok a las tres chi la xelex chic jutij ni queri' xuban chic chakaja'. ⁶Ja c'a tok a las cinco chi la chakaja' xelex chic jutij in xeruwil chic jule' ja rachi'i', mta nak ta nqueban in xbij chique:

—¿Nak tre tok wawe' ixco' wi' chi jun k'ij, ni majun nak ta neban? ne' chique.

⁷—Como mta nak ta nbin samaj chake, xeché' tre.

—Ixix chakaja' jix, quixesamaj chipan ja ntijco'm in wotak ja nixntojbej, ni utz wi' nban chewe, ne' chic chique. ⁸Ja c'a tok xoc ak'a' ja rajaw tijco'm arja' xbij tre ja rajsamajel ja pa'l chiquij ja moso:

—Que'asiq'uij ja moso in que'atojo'. Ja xe'urkaji pa rq'uisbal eje'e' ri' ne'atoj nabey, ja c'a xe'urkaji nabey pa q'uisbal ne'atoj, ne' tre. ⁹Ja xe'urkaji pa rq'uisbal ja ra las cinco chi la xe'urkaji, ja tok xepeti jujun quetzal ja ya' chique. ¹⁰Ja kas e'urkajnak nabey, tok xepeti, ja quech'ob eje'e' más na nim netojbexi pro xa jujun quetzal ya' chique chakaja'. ¹¹Ja tok jachtaj chique ja quijil quemaj wixwotem trij ja rajaw tijco'm:

¹²—Ja xe'urkaji pa rq'uisbal xa jun hora xesamaji pro xa junan xokatojbej cuq'uin pro ja rajoj makana' maquita jun k'ij xoksamaji, janila xokcosi in katij rpokonal chwa k'ij, xeché'e. ¹³C'o c'a jun chique quewa' bix tre ri':

—Amigo, anin ma itzel ta nban chawe, ja trata kaban awq'uin jun quetzal ja rak'ij. ¹⁴Camic tac'ama'el ja rawajil in jat. Anin nwajo' chi jun quetzal nya' trewa' jun achi ri' ja xurkaji pa rq'uisbal ja cani' xinya' chawe atat. ¹⁵¿La ma yatal ta c'a chwij nach'ob atat ja nban tre ja npwok nak c'o ngana nban tre? O ¿la maxta xa quiakir awanma chiquij ja jule' rumac ja xinban jun utzil chique? ne'xi ja moso rmal ja rajaw tijco'm. ¹⁶Queri' rbanic cani' nbij ja c'ambal tzij, ja re c'amol tak bey nabey eje'e' xquecanaj can pa rq'uisbal in ja re tak q'uisbal eje'e' nec'amo chic bey como e q'uij ja nesiq'uixi pro xa ma e nim ta ja necha'taj chiquicojol. Queri' xbij ja Jesús chique.

*****

¹⁷Ja c'a Jesús arja' rmajon bey, benak pa Jerusalén, quiyonaj qui' cuq'uin ja cablajuj discípulo in quewa' xbij chique ri':

¹⁸—Bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', camic okbenak pa Jerusalén in ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak tri' ncamsax wi', njach na pa quek'a' ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja netijon quixin

ja winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés. Ja c'a reje'e' nquek'et tzij trij chi ncamsaxi. ¹⁹Nquejach na pa quek'a' ja winak ja ma e aj Israel ta utzc'a chi nyok'i, nrapaxi in ncamsax chwa cruz, in chi rox k'ij ne'astaj rwach, ne' chique.

²⁰C'ac'ari' peti ja rxjayil Zebedeo erachbilanto ja ral, xuque' chwach ja Jesús. Queri' xuban como c'oli nrajo' ne'utuj tre.

²¹—¿Nak nawajo' chwe? ne'xi rmal ja Jesús.

—Ja tok xtoqui ja ragobierno atat xtaya' ta jun orden chi eje'e' awa' ca'i' wal ri', jun ntz'abe' pan awiquik'a' in jun chic ntz'abe' pan awixcon, ne'e ja rixok tre. ²²Ja c'a Jesús arja' xbij chique ja ral ja rixok:

—Ixix xa ma ewotak ta ja nixtajini nec'utuj chwe. ¿La nixcowini xtetij ja rpokonal ja cani' xtintij anin? Como ja xtiban anin chwe cani' ninban bautizar chipan jun nimlaj rpokonal. Ja c'a rixix ¿la necoch' nixk'ax chipan? ne' chique.

—Nokcowini, xeché' tre. ²³In xbij chic chique:

—Jari' ni katzij wi' chi netij na ja rpokonal ja cani' xtintij anin in nixk'ax na chipan ja rpokonal ja cani' xquink'ax anin chipan chakaja'. Pro ja xec'utuj chwe le' chi nixtz'abe' pa wiquik'a' in pa wixcon jari' ma wq'uin ta anin c'o wi' como jari' chomarsan chic rmal ja Nata' chok chique xtiyataj wi', ne' chique. ²⁴Ja c'a lajuj chic discípulo tok quic'axaj ja nquic'utuj ja ca'i' ral ja rixok tre ja Jesús eje'e' congana pi quiyewal chiquij. ²⁵Ja c'a Jesús arja' xersiq'uij pon in quewa' xbij chique ri':

—Ixix bien ewotak jani' nqueban ja winak ja rec'o pa tak nación je'e ja c'o gobierno pa quek'a', congana e nimak nquena' in nqueban chique ja winak xa e cani' quimoso. Ja nimak quek'ij eje'e' xa congana nequeban mandar ja winak ja rec'o pa quek'a'. ²⁶Pro ja chewe ixix mta moda ja queri' ta xteban. Ja c'a neban, xa nak ta chewe ja c'o rgana chi noc nim ruk'ij checojol rjawaxic chi noc jun ilinel ewxin. ²⁷Xa nak ta chewe ja c'o rgana noc jefe ewxin rjawaxic chi noc emoso. ²⁸Cani' xuban ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, arja' pi wawe' chwach'ulew pro ma rmal ta chi nilix cumal winak pro jari' peti chi arja' noc jun ilinel quixin ja winak. In peti chakaja' utzc'a chi arja' nuya' ri' pa camíc in ja rcamic e janila ja winak nerlok'bej chipan ja quil quemac. Queri' xbij ja Jesús chique.

* * * * *

²⁹Kas quimajon elem chipan ja tinamit Jericó, congana chi winak etran trij ja Jesús. ³⁰Ec'o c'a ca'i' achi'i' e moya', etz'ubul chi' bey. Ja c'a tok quic'axaj chi Jesús ja nk'ax pa bey eje'e' quemaj rakic quechi' trij:

—Kajaw, atat ja rat Ralc'wal can ja rojer rey David, tapokonaj jutz'it kawach, xeché' tre. ³¹Pro ja winak quemaj quich'olixic:

—Xa jun quixq'ue wi', ma terak ta echi', xeché'xi. Pro ja reje'e' xa más chi na querak quechi' trij ja Jesús:

—Kajaw, atat at Ralc'wal can ja rojer rey David, tapokonaj jutz'it kawach, xeche' chic jutij tre. ³²Ja c'a Jesús arja' pe'i, xersiq'uij pon in xbij chique:

—¿Nak newajo' chwe chi nban chewe? ne' chique.

³³—Kajaw, ja nkajo' chi njaktaj ta ja kawach, xeche' tre. ³⁴Ja Jesús arja' xpokonaj quewach, xuchap ja quewach in ni jari' hora jaktaji. Ja c'a tok jaktaj quewach rmal be in ja reje'e' xetre'el trij.

* * * * *

21 ¹Quimajon bey ebenak, xa chinakaj ja tinamit Jerusalén ec'o chi wi' in xe'ekaj chuchi' ja tinamit Betfagé ja bar c'o wi' ja jayu' rbina'an Rjaju'al Olivo. Ja c'a Jesús ec'o ca'i' chique ja rdiscípulo xerutak ²in quewa' xbijel chique ri':

—Jix ja pa tinamit le', chila' newil wi' jun ti bur ximili rachbil ti ral. Que'equira'to in que'ec'ama'to. ³Ja wi c'oli nak xquixk'iloni quewa' tebij tre ri': —Ja kajaw nec'atzin tre, quixche' tre, in alnak nerya'la'to. Queri' xbijel ja Jesús chique. ⁴Nojel ari' ma chaka ta bantaji, rumac chi tri' bantaj wi' cumplir ja bitajnak can rmal ja profeta quewari': ⁵—Ja winak ja rec'o chipan ja tinamit Sión quewa' tebij chique ri': —Tetz'ata' mpe' le', peti ja Rey ewxin, arja' matuya' ruk'ij, xa trij jun ti bur tz'ubulto wi'. Ja ti bur c'a ti co'l na, ral jun bur banol ijka'm, cache' chique. Queri' bitajnak can rmal ja profeta. ⁶Ja c'a rdiscípulo ja Jesús eje'e' xebe, xequibana' ja bixel chique rmal. ⁷Quec'amto ja ti bur rachbil ja ti ral. Ja quitziak jari' xequiwekbej, tz'abe'e ja Jesús trij in xumaj binem. ⁸Congana e q'uij ja winak quesocla' ja quitziak pa rubey ja Jesús in ec'o chic jule' xequikupla'to rxak tak palma in queya' pa rubey chakaja'. ⁹Ja c'a re nabeyal chwach e cachbil ja retran trij eje'e' congana nquerak quechi' in quewa' nquibij ri':

—Dios, ko'ato'o' camic, peti ja Ralc'wal can ja rojer rey David, arja' bendecido amwal, arja' ja Cristo ja penak pan abi' atat ja rat kajaw Dios. Ko'ato'o' camic Dios ja ratc'o chila' chicaj. Queri' ja nquibij. ¹⁰Ja c'a tok xoc chipan ja tinamit Jerusalén xeyictaji ja tinamit pro canojel in quewa' nquibij ri':

—¿Nak c'a chi achi'al ala' ja xurkaji le'? xeche'e.

¹¹—Jala' Jesús ja profeta ja raj Nazaret ja c'o pa rcuenta Galilea, xeche'xi cumal ja winak.

* * * * *

¹²Ja c'a Jesús arja' xoc chipan ja nimlaj templo xin Dios in xumajto quilasaxic canojel ja rec'o chipan ja quimajon c'ayinem e cachbil chakaja' ja quimajon lok'oj tak nakun. Ja quimesa ja q'uexol tak pwok xch'akij pa tok'ulew in queri' xuban tre chakaja' ja quich'acat ja nec'ayin tak palomax. ¹³In xbij chique:

—Ja rtzobal Dios quewa' tz'ibtal chipan ri': —Ja wochoch anin jari' banbal oración, ne'e ja Dios tre ja rtemplo pro ja rebanon ixix tre xa jun lugar ja bar neq'ueje' wi' alak'oma', ne'e ja Jesús chique.

¹⁴Ec'o c'a tak moya' in tak cojo, eje'e' xe'ekaj ruq'uin ja Jesús chipan ja templo, ja c'a rarja' xertzursaj. ¹⁵Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés eje'e' quetz'at nojel ja xuban ja Jesús ja congana nc'asc'o'i natz'at in ec'o jule' ac'ala' xequic'axaj chakaja', quimajon rakic quechi' chipan ja templo in quewa' nquibij ri':

—Dios, ko'ato'o' camic, peti ja Ralc'wal can ja rojer rey David, neche'e. In congana pi quiyewal rmal ja quetz'at in ja quic'axaj ¹⁶in quibij tre ja Jesús:

—¿La matac'waxaj c'a ja quimajon rbixic chawe ja rac'ala' le'? xeche' tre.

—Nc'waxaj nac'a pro ja rixix ¿la mta c'a jutij esiq'uin awa' ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios ri'? —Dios, ja tak ac'ala' e cachbil ja tak yaqui'a', atat aya'on pa quechi' ja nquiyabej ak'ij in ni majun nak ta falta tre ja nquiyabej ak'ij. Queri' ja tz'ibtal can, ne'e ja Jesús chique. ¹⁷C'ac'ari' xeruya' can, be, xelex chipan ja tinamit, be c'a pa Betania in tri' xewar wi'.

* * * * *

¹⁸Ja c'a chi rcab k'ij ak'abil ntajini nmeloji ja Jesús chipan ja tinamit Jerusalén, majtaj rmal rk'ak'anil rupan. ¹⁹In xutz'at pon jun mocaj higuera, chinakaj chi' bey tiquil wi' in be ruq'uin. Ja che' ni majun rwach, xa ruyon ruxak in rmalc'ari' tok ja Jesús quewa' xbij tre ja che' ri':

—Majutij xcatwachin ta, ne' tre, in jari' hora chakiji ja che'. ²⁰Ja c'a rdiscípulo eje'e' congana c'asc'o'i quetz'at in quibij tre:

—¿Nak tre c'ala', ni taka'an chakiji chanim ja che'? xeche' tre.

²¹—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja wi c'o yukulbal ec'u'x ruq'uin ja Dios in wi matuban ca'i' ac'u'x jari' nixcowini neban ixix ja cani' xinban anin tre ja che' ri'. In ma ruyon tari' pro nixcowini chakaja' nebij trela' ja jun jayu' le' chi neli, nerq'uiaka' ri' pa ya' in nbe, nixrnimaj. ²²Xa nak ta ja nec'utuj pan oración wi yukul ec'u'x ruq'uin ja Dios chi rc'utuxic jari' nyataj chewe, xeche'xi rmal ja Jesús.

* * * * *

²³Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja tinamit xoqui ja Jesús chipan ja nimlaj templo xin Dios in xumaj quitijoxic ja winak. Kas rmajon quitijoxic ja tok xe'ekaji ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja principali' xin tinamit in quibij tre:

—¿Nak atocnak wi' chewi' tok amajon rbanic nojel awa' ja kamajon rtz'atic in nak yoyon chawe chi naban? xeche' tre.

24—Anin chakaja' c'oli nc'waxaj chewe. Ja wi xtebij chwe ja xtinc'waxaj chewe ri' anin chakaja' nbij chewe nak inocnak wi' chi nmajon rbanic nojel awa' ja remajon rtz'atic. 25Camic tebij chwe, ja Juan Bautista ĩnak yo' tre ja rsamaj chi neruban bautizar ja winak, la ja' Dios ja c'o chila' chicaj ja yo' tre owi xa winak? xeche'xi rmal ja Jesús. Ja c'a reje'e' quemaj tzij chibil tak qui':

—Ja wi xtikabij tre chi Dios yo' tre, arja' nbij chake: —Ja wi queri' ĩnak c'a tre tok ma xenimaj ta? ne' ala' chake. 26In wi xtikabij tre chi xa winak xeyo' tre jari' nak la xtiban chake cumal ja winak como ja chiquewach eje'e' ja Juan arja' jun profeta xin Dios, xeche'e. 27In quibij tre ja Jesús:

—Ma kotak ta nak yo' tre, xeche' tre.

—In nixtac'a anin ta chakaja' xtinbij ta chewe nak inocnak wi' chi nmajon rbanic nojel awa' ja remajon rtz'atic.

* * * * *

28Ja c'a camic ĩnak nech'ob trij awa' ja c'ambal tzij ja xtinbij chewe ri'? C'o jun achi ec'o ca'i' rc'ajol, arja' be ruq'uin jun chique ja rc'ajol in quewa' xbij tre ri':

—Nc'ajol, camic jat, catesamaj chipan ja ntijco'm, ne' tre.

29—Ma can ta, mta ngana ninbe, ne' tre ja rtata'. Pro tok q'uiswani ti'on tre in rmalari' xuq'uex ja rna'oj in be pa samaj. 30Ja c'a tatixel arja' be chic ruq'uin ja jun chic rc'ajol in cani' xbij tre ja jun rc'ajol nabey queri' xbij tre chakaja' ja jun chic. In xbij ja rala' tre ja rtata':

—Utz c'ari' ta', can ninbe, ne' tre, pro ma xbe ta. 31Camic tebij c'a chwe ĩnak chique ja re ca'i' alc'walaxela' ja banowi ja rvoluntad ja rtata'? ne'e ja Jesús chique.

—Jari' ja tzijon wi' nabey, xeche' tre. In bix chic chique rmal ja Jesús:

—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja molol tak impuesto e cachbil ja rixoki' ja xa itzel quic'aslemal eje'e' ne'oc chipan ja gobierno xin Dios nabey chewach ixix. 32Queri' nbij chewe como ja Juan Bautista arja' peti, xuc'ut chewach ja mero rbey Dios pro ja rixix ma xenimaj ta. Pro ja molol tak impuesto e cachbil ja rixoki' ja xa itzel quic'aslemal eje'e' quinimaj. Ja c'a rixix masqui xetz'at chi queri' queban pro ni ma xti'on ta wi' chewe ja rewil emac, ma xeq'uex ta ja rena'oj, ni ma xenimaj ta wi' ja Juan.

* * * * *

33Camic tec'waxaj chic jun ja c'ambal tzij ja xtinbij chewe ri'. C'o jun tatixel c'o jun rchenoj, uva rticon chwach. Xucoj pa q'uexxon, xuc'ot jun jul chipan ja bar nlasax wi' ja riya'l uva. Ja c'a chenoj xuyic jun torre chipan ja nq'ueje' chajinel parwi'. C'ac'ari' xuya' pa kajonem chique jule' ajchonla'i' in be chipan jun tinamit congana nat. 34Ja tok nakajinto

ja tiempo ja xtiwachin wi' ja rtijco'm, arja' ec'o jule' rmoso xerutakel cuq'uin ja rajchonla'i' chi nequic'ama' ja renta. ³⁵Ja rajchonla'i' tok xe'lekaji ja moso cuq'uin xequchap, jun quesoc, jun quicamsaj in jun chic queq'uiak tza'n abaj. ³⁶Ja c'a rajaw chenoj arja' ec'o chic jule' rmoso xerutak pro más chi na e q'uiy xerutak chiquewach ja cani' xebe nabey, in cani' ban chique ja xebe nabey ni queri' chic ban chique eje'e' chakaja'. ³⁷Ja rajaw chenoj tok q'uiswani c'o jun rc'ajol xutak cuq'uin in xbij kaj pa ranma: —Como jawa' nc'ajol nqueban respetar awa', ne'e. ³⁸Pro ja rajchonla'i' ja tok xekaji ja ralc'walaxel cuq'uin quewa' quibij chibil tak qui' ri': —Jala' ja rachi le' noc na pa ruk'a' ja rulew ri' como herencia. Camic kacamsaj in noc pa kak'a' ajoj ja herencia rxin, xech'e. ³⁹C'ac'ari' quechap, quiwasajto chipan ja chenoj in quicamsaj. Queri' nbij ja c'ambal tzij. ⁴⁰Camic tebij c'a chwe, ja rajaw chenoj ja tok xtipeti ñnak nuban c'ari' chique ja rajchonla'i' nech'ob ixix? xech'exi rmal ja Jesús.

⁴¹—Arja' ni ma jutz'it npokonaj quewach ala' ja ritzel tak winak nabij le', nercamsaj, ja c'a rchenoj nuya' chic jutij pa kajonem chique jule' chic ajchonla'i' ja cotak nquetoj ja renta tok nerila' ja tiempo chi nquetoj, xech'e tre. ⁴²Ja c'a Jesús arja' xbij chic chique:

—¿La mta c'a jutij esiq'uin chipan ja rtzobal Dios jawa' jun tzij ri'? — Ja banol jay c'o jun abaj ja mta quigana ruq'uin in quech'a' pro jari' abaj cojon chic chi rbanic ja jay, arja' ja más nim ruk'ij como arja' nchapowi ja resquina'il. Jari' samaj kajaw Dios banowi in kas nc'asc'o'i nkatz'at, ne'e. ⁴³Rmalc'ari' anin nbij chewe, ja gobierno xin Dios nlasax na pan ek'a' ixix in ncoj chic pa quek'a' jun chic tinamit ja cotak nquisamajij utzc'a chi c'oli ja rutzil xin Dios nuya'. ⁴⁴Xa nak ta ja xa junwi' nutz'at ja rabaj ja xinbij chewe in xa nuban ofender ri' rmal jari' cani' nuban jun achi nuchok' rkan chwach jun abaj in nk'aji. In xa nak ta ja nk'et tzij trij rmal ja rabaj ja xinbij chewe jari' cani' nuban jun achi ntzakto jun abaj trij in nchictaj rmal, ne'e ja Jesús chique.

⁴⁵Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja fariseo ja tok quic'axaj ja c'ambal tak tzij ja xbij ja Jesús bien ch'obtaj cumal chi eje'e' ja xebixi. ⁴⁶Laj quechap chi nquecoj preso pro xa nquixbej qui' chiquewach ja winak como ja nquibij ja winak chi ja Jesús arja' jun profeta xin Dios.

* * * * *

22 ¹Ja c'a Jesús xumaj chic jutij tzij cuq'uin, xumaj chic rbixic jun c'ambal tzij chique quewari':

²—Ja gobierno xin chila' chicaj queri' rbanic cani' xuban jun rey, c'o jun rc'ajol c'ule'e in xuban jun nimlaj wa'im rxin ja c'ulbic. ³Xerutak ja rmoso chi quisiq'uixic ja winak ja rerbanon chic invitar tre ja wa'im pro eje'e' ma xcajo' ta, mta quigana xepeti. ⁴Ja c'a rey xerutak jule' chic chique ja rmoso in quewa' xbijel chique ri':

—Qewwa' nebij chique ja winak ja renbanon chic invitar tre ja wa'im: —Jo', ja kapatrón nbij chi xuban hora rxin ja wa'im. Xerupoch' ja wacax in jule' chic chicop ja congana e chak' chic, listo chic nojelal, jo' ja pa wa'im, quixche' chique, ne'el ja rey chique. ⁵Pro ja c'a winak ja rebanon invitar, ja tok xe'ekaji ja moso cuq'uin, eje'e! ma xqueya' ta caso chique in junwi' xebe wi'. Jun be, nertz'ata' rchenoj in jun chic be, nerbana' ja rnegocio. ⁶Ja c'a jule' chic xequchap ja moso, lawulo' queban chique in xequicamsaj. ⁷Ja c'a rey tok xekaj rbixic ruq'uin ja bantaji arja' congana pi ryewal, xerutakel ja rsoldado, xequicamsaj ja camsanela' in quiporoj ja quitinamit. ⁸C'ac'ari' xbij chique ja rmoso:

—Xurwila' ja hora chi nbani ja c'ulbic, chomtajnak chic nojel. Ja winak ja xenuban invitar xa ma yatal ta chique ja xquepi ta. ⁹Ja c'a neban camic, jix pa tak bey, xa nak ta chi winakil ne'ewil que'ebana'to invitar chipan ja c'ulbic, ne'el chique. ¹⁰Xe'e!el ja moso, xebe pa tak bey, xequemol ja winak xa nak ta chi winakil wi utz ja quic'aslemal owi xa itzel. Queri' queban, ja c'a winak ja xeban invitar xenoji chipan ja lugar ja bar nban wi' ja c'ulbic.

¹¹Pro tok peti ja rey chi nerutz'at ja winak ja rerbanon invitar c'o jun achi chiquicojol ma ja ta tziak xin c'ulbic rcojon ¹²in bix tre rmal ja rey:

—Amigo ¿nak tre tok xatocto wawe' pro mta wa'an tziak acojon rxin ja c'ulbic? ne'xi, in ma xcanoy ta rmal nak ta xbij. ¹³Ja c'a rey arja' xbij chique ja ne'ilin quixin ja rinvitados:

—Techapa' ja rachi le', texima' ruk'a' rkan in teq'uiaka' chipan ja nimlaj k'ekumal. Ja xquebe chipan ari' lugar janila chi ok'e!j xtiqueban in xtiquicach'ach'e!j cak', ne' chique. ¹⁴Queri' rbanic como e q'uiy ja winak ja nesiq'uixi pro xa ma e nim ta ja necha'taj chiquicojol. Queri' ja c'ambal tzij ja xbij ja Jesús chique.

* * * * *

¹⁵Ja c'a fariseo eje'e! xebe, quech'ob rij rwach nak nqueban tre ja Jesús utzc'a chi c'o jun tzij nelto pa ruchi' in jari' tzij nquichapbej rxin. ¹⁶In xequetak ja quidiscípulo eje'e!, xecachbilajel jule' chic winak ja rec'o chipan ja partido rxin Herodes, xebe ruq'uin ja Jesús. Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin quewa' quibij tre ri':

—Maestro, ajoj kotak chi atat majutij natz'ak ta tzij in chakaja' ja rbey Dios amajon rc'utic chikawach ni utz wi' naban chi rbixic. Ajoj kotak chi majun nak ta nacoj wi' awi' como atat mta jun utz in mta jun itzel natz'at. ¹⁷Camic tabij chake nak nach'ob trij ja xtikabij chawe ri'. Ja rimpuesto ja nc'utux chake rmal ja César ja nimlaj rey aj Roma ¿la rubey c'ari' chi nkatoj owi ma rubey ta? xeche' tre. ¹⁸Pro ja Jesús arja' bien rotak ja ritzelal ja ncajo' nqueban tre in quewa' xbij chique ri':

—Caca' epalaj ¿nak tre tok newajo' ninec'ambajaj? ¹⁹Tec'utu' chinwach jun pwok ja ntojbexi rimpuesto, ne' chique. In quec'ut ja pwok chwach.

20—¿Chok xin ja wi'aj c'o chwach ja pwok ri' in nak chok xin ja bi'aj tz'ibtal chwach chakaja'? ne'e ja Jesús chique.

21—Rxin César, xeche' tre.

—Ja rxin César tre César teya'a' wi', ja c'a rxin Dios tre Dios teya'a' wi', xeche'xi rmal ja Jesús. 22Congana c'asc'o'i quic'axaj ja bix chique, queya' can ja Jesús in xebe.

* * * * *

23Jari' mismo k'ij chakaja' ec'o jule' saduceo xebe ruq'uin ja Jesús. Ja saduceo eje'e' matiquinimaj chi nec'astaji ja camnaki'. Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin quewa' quibij tre ri':

24—Maestro, ja Moisés arja' rbin can chake chipan ja rtzobal Dios, ja wi c'o jun achi ncamí in mta jun ti ralc'wal nq'ueje' can, ja wi c'o jun ruchak' owi rnimal rjawaxic chi nc'ule' ruq'uin ja rxjayil nq'ueje' can. Ja c'a reje'e' tok nq'ueje' jun ti calc'wal nquibij tre chi ja tac'al ralc'wal ja camnak.

25Queban c'a jutij ec'o wuku' alaxic chikacojol, ja nabey winak c'ule'e' pro camí in majun ti ralc'wal q'ueje' can. Ja c'a rch'alal c'ule' chic ruq'uin ja rixok ja q'ueje' can. 26Ja caní' xuban ja nabey winak queri' chic xuban ja rucab, cam chic chwach ja rixok in queri' xuban ja rox in queri' queban chi e wuku', xecam chwach ja rixok, ni majun calc'wal q'ueje' can. 27Ja c'a tok q'uiswani camí ja rixok chakaja'. 28Camic ¿nak c'a nabij atat tre? Ja re wuku' alaxic tok xterila' ja k'ij chi nec'astaj chipan ja camíc ¿nak c'a rchajil ari' ja rixok chique ja wuku' alaxic como xec'ule' ruq'uin chi e wuku'? xeche' tre.

29—Jala' ja nebij le' ma rubey ta como ixix xa ma ch'obtajnak ta emwal nak ja kas mero nuc'ut ja rtzobal Dios in nixtac'a ch'obtajnak ta emwal chakaja' nak rbanic ja poder rxin Dios. 30Queri' nbij chewe como ja tok nec'astaji ja camnaki' jari' mchita c'ulbic chiquij tri', e caní' ángel chic xin Dios ja rec'o chila' chicaj. 31Ja Dios arja' c'oli rbin can chewe chipan ja rtzobal tre ja quic'astajic ja camnaki' ¿la ma esiq'uin ta c'a? quewa' rbin can ri': 32—Anin in Dios rxin Abraham, in Dios rxin Isaac, in Dios rxin Jacob, queri' ja rbin can. Ja tok queri' nbij jari' nc'utbej chewach chi eje'e' masqui ecamnak chic pro ja chwach Dios ec'asli, xeche'xi rmal ja Jesús. 33Ja c'a winak eje'e' quic'axaj ja xbij ja Jesús in congana c'asc'o'i quic'axaj ja tijonem nuya'.

* * * * *

34Ja c'a fariseo tok xekaj rbixic cuq'uin chi tz'apix quechi' ja saduceo rmal ja Jesús eje'e' quemol qui' in xebe ruq'uin. 35Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin c'o jun chique arja' bien rtijon ri' tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés in c'oli xc'axaj tre ja Jesús ja nc'ambajbej rxin quewari':

36—Maestro ¿nak ja mandamiento xin Dios ja más na nim ruk'ij chipan ja ley? queri' xbij tre. In bix tre rmal ja Jesús:

37—Tawajo' ja Dios ja rawajaw pro nojel ac'u'x tawajo', in nojel awanma in nojel ana'oj tawajo' chakaja'. 38Ja c'awa' ja nabey mandamiento in chakaja' ja más nim ruk'ij. 39Ja c'a rcab mandamiento xa junan ruq'uin, quewa' nbij ri': —Ja cani' nawajo' kaj awi' ayon queri' c'a tabana' chique ja winak que'awajo' chakaja', ne'e. 40Jawa' ca'i mandamiento ja xinbij chawe ri' jari' ocnak base rxin nojel ja tz'ibtal can chipan ja ley in nojel ja quitz'iban can ja profeta. Queri' ja bix tre rmal ja Jesús.

* * * * *

41Ja c'a fariseo eje'e' quimolon qui' chwach ja Jesús in c'oli c'axax chique rmal quewari':

42—¿Nak nech'ob ixix trij ja Cristo, chok alc'walaxel nech'ob ixix? xeche'x rmal.

—Ralc'wal can ja rojer rey David, xeche' tre. 43Ja c'a Jesús xbij chic chique:

—Ja wi queri' nebij ¿nak c'a tre tok ja David Wajaw ne' tre ja Cristo? Tokori' xbij ja tok xuban jutij uc'an rmal ja rEspíritu Santo in quewa' xbij ri': 44—Ja kajaw Dios quewa' xbij tre ja Wajaw ri': —Cattz'abe'e wawe' pa wiquik'a', wawe' natq'ueje' wi' in nenucoj na pan awakan ja netzelan awxin, ne' tre. Queri' rbin can ja David. 45Ja c'a David wi —Wajaw, ne' tre ja Cristo, tebij c'a chwe camic ¿nak c'a tre tok nbix tre ja Cristo chi xa ralc'wal can ja David? Queri' xbij ja Jesús chique. 46In ni majun chique canoy ta rmal nak chi tzijal xbij chi ta tre. In chakaja' jari' k'ij xumajto mchita nak chi ta quic'axaj chi ta tre como xa nquixbej qui' ja nak chi ta xtiquic'axaj chi ta tre.

* * * * *

23 1C'ac'ari' ja Jesús xumaj chic tzij cuq'uin ja winak in cuq'uin ja rdiscípulo chakaja', quewa' xbij chique ri':

2—Ja maestro e cachbil ja fariseo eje'e' yatajnak chique chi nquech'ob chewach ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés. 3Ja wi ley xin Dios ja nquec'ut chewach teya'a' ewxquin tre nojelal ja nquibij chewe in tenimaj. Pro maxta queri' ja rec'aslemal ixix ja cani' quic'aslemal eje'e' como eje'e' congana netzijon tre ja ley xin Dios pro xa matiqueban cumplir ja nbij. 4Queri' nbij chewe como ja nqueban tre ja tijonem ja nqueya' cani' nimak tak ijka'm nquichomij ja congana rajlal, congana c'ayew chi rijkaxic in nqueya' chiquij ja winak pro ja reje'e' nixtac'a nquechap ta jutz'it ja rijka'm tre jun rwi' quek'a'. 5Pro xa nak ta ja nqueban xa por interés, ja kas ncajo' chi utz netz'at cumal ja winak. Cani' tre ja nqueya' chi quipalaj in chi quek'a' ja tz'ibtali ja rtzobal Dios chwach jari' más chi na nimak nqueban tre. Queri' nqueban tre utzc'a

chi nquic'utbej qui' chiquewach winak chi más chi na e utzlaj tak winak. In jun chic nqueban, congana nqueban rbanic ja ruchi' quitziak, más chi na nimak tak pleca nquecoj tre. ⁶In cani' tre tok neban invitar pa nimak tak wa'im congana nel quec'u'x trij ja tz'ulbal je'e ja más nimak ruk'ij in queri' nqueban chakaja' ja tok nebe pa tak jay xin molbal ri'il ja bar nc'axax wi' ja rtzobal Dios. ⁷In cani' tre ja tok nebin pa tak c'aybal congana nel quec'u'x trij ja neban saludar in tok —Maestro, Maestro, neche'x cumal ja winak. ⁸Pro ja rixix maxta congana tel ec'u'x trij ja nbix maestro chewe como xa jun ja Maestro ewxin jari' ja Cristo, ja c'a rixix ix alaxic ewanojelal. ⁹In como xa jun Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj chewi' tok nbij chewe chakaja' chi mta jun xtebij ta Tatixel tre wawe' chwach'ulew. ¹⁰In chakaja' maxta congana tel ec'u'x trij ja nbix jefe chewe como xa jun ja Jefe ewxin jari' ja Cristo. ¹¹Ja checojol ixix ja noc ilinel ewxin jari' ja más nim ruk'ij. ¹²Xa nak ta ja xa ruk'ij nuya' kaj ruyon jari' nerila' na jun k'ij tok xtikaji in xa nak ta ja nuban tino'y jari' nerila' na jun k'ij tok xtiya' na ruk'ij.

¹³Pro congana lawulo' chewe ixix ja rix maestro rxin ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés in chewe ixix ja rix fariseo, caca' epalaj como ixix nixtajini netz'apij quebey ja winak chiquewach utzc'a chi maque'oc chipan ja gobierno xin chila' chicaj. Nixtac'a ixix ta ixocnak ta chipan in nixtac'a neya' ta lugar chique ja winak ja c'o quigana ne'oc chipan. ¹⁴Congana lawulo' chewe ixix ja rix maestro in chewe ixix ja rix fariseo, caca' epalaj como ixix kas k'alawachili nemaj chique ja malca'n tak ixoki' ja tak cochoch, neban nimak tak oración pro xa por interés tok neban. Rmalc'ari' nbij chewe, ja tok xtik'et tzij chewij más chi na jun nimlaj rpokonal xtetij na. ¹⁵Congana lawulo' chewe ixix ja rix maestro in chewe ixix ja rix fariseo, caca' epalaj como ixix congana netij ek'ij nixbe nat nakaj chi rch'aquic jun winak chi noc ewachbil chipan ja rereligiión pro ja c'a tok ewachbil chic xa más chi na ralc'wal diablo chewach ixix rumac ja tijonem neya' tre.

¹⁶Congana lawulo' chewe como ixix ix c'amol tak bey quixin ja winak pro xa ix moya' como ixix quewa' ja tijonem neya' chique ri': —Ja tok naban jun juramento wi nanataj ja nimlaj templo xin Dios chi rbanic cumplir jari' ma rjawaxic ta chi naban cumplir ja nabij pro ja wi nanataj ja oro ja c'o chipan ja templo jari' puersa naban cumplir ja nabij, taka'an nixche'e. ¹⁷Ixix xa ix moya', xa ix nacnak tak winak ¿la ma ewotak ta c'a chi ja templo jari' más chi na nim ruk'ij chwach ja oro ja c'o chipan ja templo? como ja oro wixta ma chipan ta ja templo c'o wi' xta c'a junan ari' ruq'uin xa nak ta chi oro'il. ¹⁸In jun chic ja nebij chakaja' quewari': —Ja wi nanataj ja raltar chi rbanic jun juramento jari' ma rjawaxic ta chi naban cumplir ja nabij pro ja wi nanataj ja rofrenda ja nya' parwi' ja raltar jari' puersa naban cumplir ja nabij, taka'an nixche'e chakaja'.

¹⁹Xa ix moya', xa ix nacnak tak winak ðla ma ewotak ta c'a chi ja raltar jari' más chi na nim ruk'ij chwach ja rofrenda ja nya' parwi'? como ja rofrenda wixta ma parwi' altar ta nya' wi' xta c'a junan ruq'uin nakun je'e ari'. ²⁰Rmale'ari' anin nbij chewe, ja wi nanataj ja raltar chi rbanic jun juramento jari' ma ruyon ta altar nanataj pro ni rachbil ja rofrenda nanataj ja c'o parwi'. ²¹In chakaja' ja wi nanataj ja templo chi rbanic jun juramento jari' ma ruyon ta templo nanataj pro ni rachbil ja Dios nanataj ja rbanon rochoch tre ja templo. ²²In chakaja' ja wi nanataj ja chila' chicaj chi rbanic jun juramento jari' ma ruyon ta ja chila' chicaj nanataj pro ni rachbil ja rtz'ulibal ja Dios ja nimlaj Rey nanataj in ni rachbil ja Dios nanataj chakaja' ja ntz'abe' chipan ja rtz'ulibal.

²³Congana lawulo' chewe ixix ja rix maestro in chewe ixix ja rix fariseo, caca' epalaj como ixix congana nixocla' il chi rya'ic ja reprimisia pro c'a c'o na más nbij ja ley xin Dios chi neban ja más chi na rjawaxic chi neban pro jari' ni ma ebanon ta. Congana ix conforme chi neya' eprimisia, neya' jule' ichaj cani' tre menta, cani' tre anís in cani' tre comino, pro ja banoj utzil jari' ni ma ebanon ta wi', matepokonaj quewach winak in mateban cumplir ja netzujuj chakaja'. Pro jari' ni rjawaxic wi' chi neban cumplir in ni rjawaxic wi' chakaja' chi matetanba' rya'ic ja reprimisia. ²⁴Ixix ix c'amol tak bey quixin ja winak pro xa ix moya'. Ja remajon rbanic cani' nuban jun achi rmajon wa'im, ec'o c'a jule' tak us chaka jalal xekaj chipan ja nuti' cachbil jun nimlaj chicop. Ja c'a rachi arja' nerlatz'uj can ja tak us pro xa matocla' il chi rlasaxic ja nimlaj chicop in xa matuna' nbe chi rukul.

²⁵Congana lawulo' chewe ixix ja rix maestro in chewe ixix ja rix fariseo, caca' epalaj como congana nixocla' il chi rch'ajic rij tak eplato in rij tak evaso chakaja' pro pa tak ewanma cani' rbanic jun vaso ja congana tz'il c'o chipan como nojnak tre ja nakun je'e ja xa ewalak'anto como congana ix muna'. ²⁶Fariseo, ixix xa ix moya', ja kas rjawaxic chi neban nabey, ma tewalak'aj chi ta nakun ja neya' chipan ja revaso in chipan ja replato utzc'a chi ja rij ni katzij wi' chi ch'ajch'oj chakaja'.

²⁷Lawulo' chewe ixix ja rix maestro xin ley in chewe ixix ja rix fariseo, caca' epalaj como ixix ix junan ruq'uin ja quipanteón camnaki' ja bien chuman rij in congana buena ntz'ati pro xa nojnak quibakil camnaki' chipan in congana rchuwil. ²⁸In ni c'a queri' ja rebanic ixix chakaja', nek'alasaj ewi' chiquewach winak chi congana ix utzlaj tak winak pro ja c'a rewanma jari' nojnak ja ritzelal chipan in mta ari' ja maquita neban caca' epalaj.

²⁹Lawulo' chewe ixix ja rix maestro in chewe ixix ja rix fariseo, caca' epalaj como ixix neban rbanic ja quipanteón ja rojer tak profeta in newek ja lugar je'e ja bar nenatax wi' ja jule' chic utzlaj tak winak ³⁰in quewa' nebij ri': —Ja kati't kamama' ojer eje'e' xequicamsaj ja profeta pro wixta

oke'ol ajoj tri' mta moda xekachbilaj ta chi quicamsaxic, nixche'e. ³¹Ja tok nebij: —Kati't kamama', tok nixche'e, jari' noc testigo'il chewij chi ixix ix calc'wal can ja xecamsan quixin ja profeta. ³²Camic nbij chewe, teq'uisa' c'a rbanic ja quiticon can ja rewati't emama' ojer. ³³Congana ix itzel tak winak, ix cani' jule' itzel tak cumatz ñnak moda xteto' ewi' maquita xquixban condenar chi nixtakil pa k'ak'? ³⁴Rmalc'ari' ja tok nbij chewe chi ec'oli winak nenutakel checojol cani' chique profeta in cani' chique jule' chic ja solo rna'oj Dios nquecoj in cani' chique maestro. Ja c'a neban ixix chique, ec'oli chique ne'erip chwach cruz, ne'ecamsaj in ec'oli chique ne'erapaj pa tak jay xin molbal ri'il ja bar nemol wi' ewi' chi re'axaxic ja rtzobal Dios in ne'esaluj. Q'uij ja tinamit nek'ax wi' emwal in nij ixtran wi' chiquij chi quisaluxic. ³⁵Queri' ja nbantaji utzc'a chi chewij ixix nkaj wi' ja rtojbali' ja quicamic canojel ja utzlaj tak winak ja recamsanto chwach ja rwach'ulew. Ja kas nabey Abel ja camsaxi, congana utzlaj winak ja rAbel. In ja c'a q'uisbex rcamsaxic Zacarías ja re'ajol Berequías. Ja Zacarías arja' camsax cumal ja rewati't emama' in ja camsax wi', chicojol ja templo in ja raltar ja c'o chwach ja templo. ³⁶Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', nojel ja c'a xinbij chewe, ja rtojbali' chewij ixix nkaj wi' ja rix tinamit Israel.

³⁷Ixix ja rix aj Jerusalén, anin congana ninbison emwal. Ja profeta xin Dios xa ne'ecamsaj. Ja c'a jule' chic ajsamajela' rxin Dios ja netak ewq'uin xa ne'eq'uiak tza'n abaj. Anin q'uiylaj mul xinwajo' ta xixnuto' ta ja cani' nuban jun ac' nermutzej ja tak ral xe' rupan pro ja rixix ma xewajo' ta. ³⁸Camic bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', ja retinamit rachbil ja templo c'o chipan jari' ya'on can chic rmal ja Dios, lawulo' xtiban na tre in xa ntale' can. ³⁹Queri' nbij chewe como ja camic matutz'at chic ri' kawach ewq'uin, c'a tokori' nutz'at chic jutij ri' kawach ewq'uin ja tok xterila' ja k'ij tok quewa' nebij chic chwe ri': —Bendecido ja Cristo ja penak pa rubi' ja kajaw Dios, xquixche' chwe. Queri' xbij ja Jesús chique.

* * * * *

24 ¹C'ac'ari' xelto ja Jesús chipan ja nimlaj templo xin Dios, kas rmajon binem ja tok xetiloc ja rdiscípulo ruq'uin in quewa' quibij tre ri':

—Tatz'ata' can mpe' ja templo le', congana banon rbanic, xeche' tre.

²Pro bix chique rmal ja Jesús:

—Ja rixix nixtajini netz'at ja lale' pro anin nbij chewe, jala' templo le' nerila' na jun k'ij ja tok xtiyoji nojelal, ni majun abaj xtirikla' chi ta ri', xeche'xi.

³Ja c'a Jesús arja' tz'ubul parwi' ja ti jayu' rbina'an Rjaju'al Olivo in ec'oli chique ja rdiscípulo quiyonaj qui' ruq'uin in quibij tre:

—Tabij chake ñnak k'ij xtibantaji jala' ja c'a xabij kaj chake le'? In chakaja' ñnak chi retalil nwinakari ja nc'utu rxin chi xajalal maja'n

catmelojpi chic jutij in ja tok xtiq'uis awa' ja rwach'ulew ri'? xeche' tre.
 4Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':

—Kas tebana' jutz'it cuenta ewi', maxta c'o jun quixbano engañar.
 5Queri' nbij chewe como e q'uiy ja winak nepi na je'e in xa queyon nquecoj qui' chi e Cristo, quewa' nquibij chique ja winak ri': —Anin in Cristo, neche' na chique, in e q'uiy ja winak ja xquequeban engañar.
 6C'o nimak tak ch'a'oj xtiban na nojel nat nakaj pro ja tok xtekaj rbixic ewq'uin maxta texbej ewi' rmal como ni rjawaxic wi' chi nbantaj cumplir nojel awa' wari' pro jari' ma q'uisbal rwach'ulew ta. 7Queri' nbij chewe como c'o je'e tinamit xtiyictaj na trij jule' chic tinamit in chakaja' ja gobierno je'e nyictaj trij jule' chic gobierno. In chakaja' c'o nimak tak rc'ayewal xtiwinakar na pa tak lugar je'e cani' tre nimak tak wa'al, nimak tak yobil in cubarkan. 8Nojel awa' wari' xa majbal rxin ja nimak tak rpokonal.

9Ja c'a rixix nixjach na pa quek'a' winak chi nban pokon chewe in nixcamsax na. Xa itzel nixtz'at na cumal ja winak ja rec'o nojel tak nación pro mwal anin ja tok xtiban queri' chewe. 10Chipan ari' tiempo e q'uiy ja winak ja xtiq'ueya' can ja yukulbal quec'u'x ja c'o wq'uin in ec'oli ja cachbil xa nequejach pa quek'a' ja netzelan quixin, xa itzel xtiq'uetz'at chic qui' chibil tak qui'. 11In e q'uiy ja winak ja newinakar na e profeta neche'xi, pro ma katzij ta chi e profeta in e q'uiy ja winak ja xquequeban engañar. 12Ja c'a ritzelal janila xtibe más pa nim in rmal ja congana itzelal nbani xa chewi' ja tok e q'uiy ja winak xa nchupi ja rajoben ri'il ja c'o pa tak canma, xa nq'uisi. 13Pro canojel ja xtiq'uecoch' quewach chipan ja rpokonal in ni matiqueya' can wi' ja yukulbal quec'u'x wq'uin eje'e' ri' nquewil na ja totajem xin Dios. 14Ja c'a utzlaj tzij ja nc'amonto tre ja gobierno xin chila' chicaj jari' nel na rbixic nojel nat nakaj, nojel rwach'ulew nekaj wi'. Nojel nekaj wi' rbixic utzc'a chi nquic'axaj ja winak ja rec'o nojel tak nación. C'a tokoc'ari' xtipeti ja q'uisbal rwach'ulew.

15Rmalc'ari' nbij chewe, kas turkaj chewe ja bitajnak can rmal ja rojer profeta Daniel. Ja xbij ja Daniel chi nerila' na jun k'ij ja tok c'oli ja npeti ja más chi na itzel ntz'at rmal ja Dios. Ja c'a tok npeti arja' npe'e chipan ja lugar santo in congana camíc nuban. (Ja nesiq'uin awa' jule' tzij ri' kas tiquiwasaj jutz'it quina'oj trij.) 16Jari', tok xtetz'at chi pa'l chic chipan ja lugar santo, ja c'a neban, ja rixc'o chipan ja departamento Judea mejor quixanmaji, tewawaj ewi' pa tak c'achelaj. 17Ja rixc'o parwi' terraza tri' mejor quixanmaji chakaja', ma quixkajpi chi ta pa tak ewochoch chi rlasaxic ja remeba'il pa jay, 18in ja rixc'o pa tak chenoj tri' mejor quixanmaji chakaja', ma quixmelojpi chi ta chi ewochoch chi rc'amaric echaqueta. 19Anin congana npokonaj quewach ja rixoki' ja xajalal maja'n queq'ueje' tak cal tri' in chakaja' ja rec'o chic tak yaqui'a' chwaquek'a'. 20Tec'utuj tre ja Dios chi ma pa rtiempo tew ta ja tok xterila' ja k'ij chi

nixanmaji in ma pa jun xula'nbal k'ij ta chakaja'. ²¹ Queri' nbij chewe como c'o jun nimlaj rpokonal npi na pro janila nim. Jaru' pa tiempo tz'ucarnakto ja rwach'ulew mta jun rpokonal penak ta ja más chi ta nim chwach awa' ja nintajini nbij chewe ri' in ni mchita wi' jun xtipi chi ta ja más chi ta nim chakaja'. ²² Xarwari', xa pajtali ja rtiempo. Ja c'a wixta maquita pajtali ja rtiempo ni ta majun winak xtuto' ta ri' chipan. Pro cumal ja winak ja recha'on rmal ja Dios chewi' tok pajtali ja rtiempo. ²³ Ja c'a wi c'o jun xtibij chewe chi: —Peti ja Cristo, wawe' c'o wi' ri', wi ne'e, ma tenimaj ta. Owi nbij chewe chi: —Quela' c'o wi' le', wi ne'e, chakaja' ma tenimaj ta. ²⁴ Queri' nbij chewe como ec'oli winak ja nepi na, jule' xtiquecoj qui' chi e Cristo in jule' xtiquecoj qui' chi e profeta xin Dios pro ma katzij ta ja nquibij. Eje'e' c'o nimak tak milagro xtiqueban, jutz'it laj nequeban engañar ja winak ja recha'on rmal ja Dios pro jari' mta moda xquequech'ec ta. ²⁵ Bien tebana' cuenta ewi' chwach ja wari' como xinya' pon rbixic chewe. ²⁶ Rmalc'ari' nbij chewe, ja c'a wi ec'oli nebin chewe chi: —Jo' mpe', peti ja Cristo, c'o jun lugar kas talani, tri' c'o wi', wi neche'e, ma quixbe ta. Owi nquibij chewe chi: —Jo' mpe', c'o jun cuarto ja rwawan wi' ri', wi neche'e, ma tenimaj ta chakaja'. ²⁷ Queri' nbij chewe como cani' nuban ja cayipa' tok nuq'uiak ri' chicaj chaka bar ta tri' ntz'at wi' in queri' c'a tre chakaja' ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, ja tok xtipi chic jutij wawe' chwach'ulew jari' mta bar ta tri' ja maquita ntz'at wi'. ²⁸ Ja juicio puersa nkajto na ja cani' nqueban ja c'uch, xa bar ta tri' c'o wi' ja camnak tak cuerpo tri' nekajto wi'.

* * * * *

²⁹ Ja tok chaka maril xtoc'owi jawa' nimlaj rpokonal ri' c'ac'ari' matica'y chic ja k'ij, nk'ekumiri in matica'y chic ja ic' chakaja'. Ja c'a ch'lumil jari' netzakto in ja nimak tak poder rxin ja caj nsil na. ³⁰ C'ac'ari' c'o jun retal nwinakar chicaj jari' retal ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak chi xajalal maja'n tipi chic jutij wawe' chwach'ulew. Ja c'a winak ja rec'o nojel tinamit wawe' chwach'ulew eje'e' nquemaj na jun nimlaj bis, nquetz'at na ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, arja' penak c'amonto rmal jule' sutz', janila jun nimlaj poder c'o chic pa ruk'a' in congana nim chic ruk'ij. ³¹ C'o c'a jun trompeta nc'axax na congana nim rukul, jari' nertakbejel ja ángel rxin chi nebe, ne'equimolo' ja winak ja recha'on rmal pro nojel rwach'ulew nebe wi' chi quimolic, mta ja maquita xque'ekaj wi' chi quimolic.

³² Camic tewasaj c'a ena'oj tre jun che' higuera jari' nc'ambej tzij chewach. Ja higuera ja tok npulani c'o tak ruk'a' nwinakari in ruxak chakaja' jari' retal nuc'ut chewach chi xa nnakajinto ja rtiempo c'atan. ³³ In queri' c'a tre chakaja' ja tok xtemaj rtz'atic nojel ja c'a xinbij chewe jari' retal nuc'ut chewach chi ma nat chi ta c'o wi' ja k'ij ja xec'waxaj

chwe, congana nakaj c'oto chi wi' tri'. ³⁴Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja tinamit Israel eje'e' c'a ec'o na ja tok nbantaj cumplir nojel awa' wari', ma chupnak ta quewach. ³⁵Ja caj in rwach'ulew jari' xa nchup na rwach pro ja ntzobal anin jari' ni matichup wi' rwach, mta ari' ja maquita nbantaj cumplir.

³⁶Pro majun winak otakyon ja mero k'ij in ja mero hora ja xtibantaji in nixtac'a ángel ta chakaja' ja rec'o chila' chicaj pro ja nata' Dios xa ruyon arja' ja rotakyon. ³⁷Xarwari', ja cani' bantaji ja pa rtiempo ja Noé ojer queri' c'a xtibantaj chic chakaja' ja tok xtipi chic jutij wawe' chwach'ulew ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak. ³⁸Queri' nbij chewe como ja pa rtiempo ja Noé, ja tok maja'n tipeti ja nimlaj k'ekaljab ja winak xa banoj tak wa'im ne'ocla' wi' il in banoj tak c'ulbic in nijawari' quimajon rbanic ja tok xoqui ja Noé chipan ja nimlaj lancha. ³⁹Ja c'a winak ni ma xquech'ob ta wi' ja penak chiquij, c'a tokori' ch'obtj cumal ja tok peti ja nimlaj k'ekaljab chiquij, congana lawulo' ban chique rmal ja ya' in xejik'i canojelal. In queri' c'a tre chakaja' ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak ja tok xtipi chic jutij wawe' chwach'ulew, c'a ja' xtiquena' ja winak tok xtipeti. ⁴⁰Ja c'a tok xterila' ri' tiempo e ca'i' achi'i' xa jun ec'o wi' pa chenoj tri', jun xtic'amarel in jun xticanaj can chipan ja rpokonal. ⁴¹In chakaja' e ca'i' ixoki' ja xa jun ec'o wi' quimajon que'em tri', jun xtic'amarel in jun xticanaj can. ⁴²Rmalc'ari' nbij chewe, quixc'asc'oti como anin in ewajaw in ma ewotak ta nak k'ij xquinmelojpi chic jutij. ⁴³Pro bien teya'a' ewxquin tre ja xtinbij chewe ri', jun rajaw jay ja tok nban alak' ruq'uin, ja wixta rotak nak hora chi nekaji ja ralak'om ruq'uin chak'a' nchajij ta c'ari' rochoch, nc'asc'ot ta c'ari' in maquita nuya' lugar tre ja ralak'om chi noc ta pa rochoch. ⁴⁴Rmalc'ari' nbij chewe, ni rjawaxic wi' chi nixc'asc'ot ixix chakaja' como ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak arja' chaka jalal tok xtipi chic jutij chipan jun hora ja ni ma ech'obon ta.

*****

⁴⁵Tech'obo' c'a chi utz ja xtinbij chewe ri', ja rajsamajela' ¿echinatak ja nebano cumplir ja nbix chique cumal ja quipatrón, echinatak ja buena quina'oj? Cani' tre jun patrón tok c'o jun ajsamajel ruq'uin in nuya' rsamaj chi arja' npe'e chiquij ja jule' chic rach tak ajsamajela' chi neruban cuenta in nuya' queway ja tok nc'atzin chique. ⁴⁶Congana qui'il tre ja rajsamajel ja wi ntajini nuban cumplir ja rsamaj ja tok xturkaji ja rpatrón ruq'uin. ⁴⁷¿Nak nuban ja patrón? Seguro chi nojel ja meba'il c'o ruq'uin nujach pa ruk'a' awa' jun ajsamajel ri' chi arja' npe'e trij. ⁴⁸Pro ja rajsamajel wi xa itzel rna'oj in wi xa nbij kaj pa ranma chi: —Na la k'ij npit ari' ja npatrón, wi ne' kaj, ⁴⁹in wi numaj quich'ayic ja rach tak ajsamajela', wi xa banoj tak wa'im in tijoj tak ya' nuban cuq'uin

k'abarela', ⁵⁰ja wi xa queri' ntajini nuban nerila' na jun k'ij tok c'a ja' xtuna' xturkaji ja rpatrón, ni majun nak ta rnaben. ⁵¹Ja c'a rajsamajel janila jun nimlaj rpokonal xtutij pa ruk'a' ja rpatrón in ntakel rmal chipan ja lugar ja bar ec'o wi' ja winak ja xa caca' quipalaj. Ja c'a winak janila chi ok'ej xtiqueban chipan ari' lugar in xtiquicach'ach'ej cak'.

* * * * *

25 ¹Ja c'a chipan ari' tiempo ja gobierno xin chila' chicaj queri' rbanic cani' queban e lajuj xtani' k'apoja'. Eje'e' como c'o jun c'ulbic nbani quec'amel quicandil chiquijujunal, xebe chi rc'ulic ja rachi ja nc'ule'e'. ²E jo'o' chique congana quina'oj pro ja re jo'o' chic ma e queri' ta, xa ma ch'obol ta ja queban ³como mta más aceite quec'amel ja nutij ja candil chi ntzije'e'. ⁴Pro ja xtani' ja congana quina'oj eje'e' quec'amel chi na jule' ja raceite rxin ja quicandil. ⁵Ja rachi ja nc'ule'e' como ma xpi ta chanim rmalc'ari' xemajtaj ma waram chi e lajuj in xewari. ⁶Pro ja pa tak nc'ajak'a' c'o jun kulaj c'axaxi, quewa' nbij ri': —Camic peti ja rachi ja nc'ule'e', quixelto, terc'ulu', ne'e'. ⁷Xeyictaji ja xtani' chi e lajuj, quemaj rchomarsaxic ja quicandil. ⁸Ja c'a xtani' ja mta más aceite cuq'uin eje'e' c'oli quibij chique ja cach tak xtani' ja congana quina'oj quewari':

—Taka'an nchupi ja kacandil, teya'a' jule' kaxin ja raceite, xeche' chique.

⁹—Ma can ta, matzij ma koruban ta ajoj ja xtikaya' ta jalal tak ewxin. Mejor ja neban, jix ja bar nc'ayix wi', tri' jelok'o' wi' ewxin, xeche'xi.

¹⁰Queri' queban, xebe chi rlok'ic ja raceite. Kas c'a ebenak ja tok xurkaji ja rachi ja nc'ule'e', xoc pa jay ja bar nbān wi' ja wa'im xin c'ulbic e rachbil ja xeq'ueje' listo chi rc'ulic in tz'apixi ja chi'jay. ¹¹Ja c'a jule' chic xtani' ja rebenak eje'e' xemelojto. Ja c'a tok xe'urkaji quewa' quibij ri':

—Kajaw, Kajaw, tajaka' chi'jay chikawach, xeche'e'. ¹²Pro bixto chique rmal ja rachi:

—Ni katzij wi' nbij chewe chi ma wotak ta ewach, xeche'xi.

¹³Rmalc'ari' nbij chewe, quixc'asc'oti como ma ewotak ta nak k'ij in nak hora xtipi chic jutij ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak.

¹⁴In jun chic, ja gobierno xin chila' chicaj queri' rbanic cani' xuban jun achi tok xajalal maja'n tibe pa viaje, arja' xersiq'uij ja rmoso. Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin xumaj rjachic ja rmeba'il pa quek'a' ja nquibanbej can rnegocio. ¹⁵Jun, jo'o' mil quetzal xuya' can tre, jun chic, ca'i' mil xuya' can tre in jun chic, jun mil xuya' can tre. Jani' necowini nquisamajij xa jari' xuya' can chique chiquijujunal. C'ac'ari' be pa viaje. ¹⁶Ja ya'on can jo'o' mil quetzal tre, arja' be, xumaj rsamajixic ja pwok, xumaj negocio tre in jo'o' mil quetzal xuch'ec trij. ¹⁷In queri' xuban chic chakaja' ja ya'on ca'i' mil quetzal tre, ca'i' mil xuch'ec trij chakaja'. ¹⁸Pro ja c'a ya'on

jun mil quetzal tre, arja' be, xuc'ot jun jul pa tok'ulew in tri' xwawaj wi' ja pwok ja ya'on can tre rmal ja rpatrón.

¹⁹Ja tok be jun tiempo tre pro jun tiempo nim, jari' moso melojto ja quipatrón in xumaj rbanic cuenta cuq'uin. ²⁰Ja c'a ya'on can jo'o' mil quetzal tre, arja' peti, rc'amonto chic jo'o' mil quetzal in xbij tre ja rpatrón:

—Wajaw, atat jo'o' mil quetzal aya'on can chwe, tatz'ata' mpe', xinch'ec jo'o' mil trij, ne' tre. ²¹In bix tre rmal ja rpatrón:

—Utz xaban tre ja samaj, atat at jun utzlaj moso, janila naban cumplir ruq'uin ja rasamaj. Xa ti ma nim ta ja xinya' can chawe pro xaban cumplir. Camic, más chi na q'uiy xtinya' chawe chi nasamajij. Camic catajo', ninawachbilaj chipan ja quicotemal, ne'xi. ²²Ja c'a ya'on can ca'i' mil quetzal tre, arja' peti chakaja' in xbij tre ja rpatrón:

—Wajaw, atat ca'i' mil quetzal aya'on can chwe, tatz'ata' mpe', xinch'ec ca'i' mil quetzal trij, ne' tre. ²³In bix tre rmal ja rpatrón:

—Utz xaban tre ja samaj, atat at jun utzlaj moso, janila naban cumplir ruq'uin ja rasamaj. Xa ti ma nim ta ja xinya' can chawe pro xaban cumplir. Camic, más chi na q'uiy xtinya' chawe chi nasamajij. Camic catajo', ninawachbilaj chipan ja quicotemal, ne'xi. ²⁴In chakaja' ja ya'on can jun mil quetzal tre, arja' peti in xbij tre ja rpatrón:

—Wajaw, anin bien ch'obtj mwal chi atat at jun achi at c'a'n in wotak chi xa ch'ecoj nawajo' tre ja rapwok pro mta samaj naban. ²⁵Rmalc'ari' xinxbej wi', ja jun mil quetzal aya'on chwe, xinbe, xenmuku' can pa tok'ulew. Camic nc'amonto ja rapwok ri', tac'ama' pon, ne' tre. ²⁶Pro bix tre rmal ja rpatrón:

—Atat xa at jun itzel moso, xa at sak'or. Ja wi queri' xach'ob chwij chi anin xa ch'ecoj nwajo' tre ja npwok in mta samaj nban ²⁷ja ta c'a xaban xaya' ta ja npwok pa banco. Ja wixta queri' xaban, ja c'a tok xinpeti jach ta c'ari' ja npwok chwe rachbil ta ral, ne'xi. ²⁸C'ac'ari' ja patrón xbij chique jule' chic rmoso:

—Camic, temaja' ja jun mil quetzal tre in teya'a' tre ja c'o lajuj mil quetzal ruq'uin. ²⁹Queri' neban tre como ja winak ja c'o je'e yatajnak chique in wi nquisamajij jari' xa jani' nyataj más chique in tok xtiq'uiswani congana nq'uiyi, nuban q'uiy cuq'uin. Pro ja winak ja matiquisamajij ja yatajnak chique eje'e' nlasax chique ja yatajnak chique. ³⁰Jala' jun moso le' xa mta noc wi', camic techapa', teq'uiakel chipan ja nimlaj k'ekumal. Ja c'a winak janila chi ok'ej xtiq'ueban chipan ari' lugar in xtiq'icach'ach'ej cak'. Queri' xbij ja patrón chique.

* * * * *

³¹Ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak arja' npi chi na jutij, janila nim chic ruk'ij, erachbilanto canojel ja ángel. Tokoc'ari' xtitz'abe'

chipan ja rtz'ulibal, jari' tz'ulbal xin Rey in janila nim ruk'ij. ³²In nojel tinamit nemol chwach, c'ac'ari' nuban ca'i' chique cani' nuban jun yuk'ul carnelo, junwi' neruya' wi' ja tak carnelo in junwi' neruya' wi' ja tak q'uisic'. ³³Ja re cani' tak carnelo eje'e' pa riquik'a' neruya' wi', ja c'a re cani' tak q'uisic' pa rxcon neruya' wi'. Queri' xtuban ja Rey. ³⁴Ja c'a rec'o pa riquik'a' quewa' xtibij chique ri':

—Ixix utz itzt'aton rmal ja nata' Dios, camic quixajo' c'a, quixoc chipan ja gobierno xin chila' chicaj, jari' ja herencia ewxin chominto ojer ja tok maja'n titz'ucarsaxi ja rwach'ulew. ³⁵Queri' nbij chewe como ja tok xinmajtaj ma wa'al xeya' nway in tok chakij nuchi' xeya' nuya'. Ja tok xinq'ueje' checojol xinec'ul pa tak ewochoch masqui ma ewotak ta nwach. ³⁶Ja tok lawulo' chic ntziak chwij xeya' wxin chi ncoj in tok xinyawaji xinek'ijla'. Ja tok xinq'ueje' pa che' xinetz'ata'. Queri' ja nbij chique. ³⁷Ja c'a utz netz'at rmal ja Dios eje'e' tok nquic'axaj chi queri' nbix chique quewa' xtiqubij tre ri':

—Kajaw čnak k'ij xatkatz'at atmajtajnak ma wa'al in kaya' away owi nak k'ij xatkatz'at atmajtajnak ma chakichi' in kaya' aya'? ³⁸In čnak k'ij xatkatz'at ja ma kotak ta awach in xatkae'ul owi nak k'ij xatkatz'at ja lawulo' chic atziak chawij in kaya' awxin chi xacoj? ³⁹In čnak k'ij xatkatz'at at yawa' owi atc'o pa che' in xatekak'ijla'? Queri' ja xtiqubij tre. ⁴⁰Ja c'a Rey quewa' xtibij chic chique ri':

—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja tok xe'eto' ja tak wach'alal, anin c'ari' ja xineto'. Queri' rbanic masqui xa más sencillo jun ti wach'alal ja xeto'. Queri' ja xtibij chic chique. ⁴¹Ja c'a rec'o pa rxcon quewa' xtibij chique ri':

—Ixix ja xa itzel itzt'aton rmal ja Dios quixel chinwach, camic nixbe chipan ja k'ak' ja mta q'uisic' trij, jari' k'ak' xa rmal ja diablo tok chomin chi ntakel arja' chipan e rachbil ja ángel rxin. ⁴²Camic, quixel chinwach como ja tok xinmajtaj ma wa'al ma xeya' ta nway in tok chakij nuchi' ma xeya' ta nuya'. ⁴³Ja tok xinq'ueje' checojol xa ma ewotak ta nwach in ma xinec'ul ta pa tak ewochoch. Ja tok lawulo' chic ntziak chwij ma xeya' ta wxin chi xincoj ta in tok xinyawaji in tok xinq'ueje' pa che' ma xinek'ijla' ta. Queri' ja nbij chique. ⁴⁴Ja c'a reje'e' tok nquic'axaj chi queri' nbix chique quewa' xtiqubij tre ri':

—Kajaw čnak k'ij xatkatz'at atmajtajnak ma wa'al owi rmal chakichi' owi atc'o chikacojol owi lawulo' chic atziak chawij owi at yawa' owi atc'o pa che' in ma xatkato' ta? Queri' ja xtiqubij tre. ⁴⁵Ja c'a rarja' quewa' xtibij chic chique ri':

—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja tok ma xe'eto' ta ja tak wach'alal, anin c'ari' ja ma xineto' ta. Queri' rbanic masqui xa más sencillo jun ti wach'alal ja ma xeto' ta. Queri' ja xtibij chic chique. ⁴⁶Eje'e' ri' nebe na chipan ja nimlaj rpokonal ja mta q'uisic' trij pro ja utz netz'at rmal ja Dios

eje'e' nebe na chipan ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Queri' xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo.

* * * * *

26 ¹Ja Jesús ja tok bitaj rmal nojel awa' jule' tzij ri' c'ac'ari' xbij chic chique ja rdiscípulo:

²—Ixix ewotak chi xa ca'i' k'ij chic nrajo' ja nc'ul wi' ja nmak'ij pascua in anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak ninjach na pa quek'a' ja netzelan wxin chi ninrip chwach cruz, ne' chique.

³Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios e cachbil chakaja' ja principal'i' xin tinamit eje'e' xequimolo' qui' chwach ja nimlaj jay rxin ja Caifás ja lok'laj sacerdote.

⁴Quemaj rcanoxic rij rwach nak nqueban tre ja Jesús chi nquechap pan ekal in nquicamsaj. ⁵Pro quewa' quibij ri': —Ma chipan ta ja nmak'ij nkachap wi' matzij queyictaji ja winak rmal, xeche'e.

* * * * *

⁶Ja c'a Jesús arja' c'o chipan ja tinamit Betania pa rochoch jun achi rbina'an Simón ja rec'ol itzel tak ch'a'c trij nabey. ⁷C'oli ja Jesús pa mesa ja tok be jun ixok ruq'uin rc'amonel jule' ak'om ja qui' rxula' in congana nim rjil, rc'amonel chipan jun rc'olibal ja banon rbanic, alabastro ocnak. Ja c'a rixok tok xekaj ruq'uin ja Jesús xuya' ja rak'om pa rwi'. ⁸Pro ja c'a rdiscípulo eje'e' junwi' quetz'at ja xuban ja rixok:

—¿Nak tre tok xa xtz'ila' ja rak'om le'? ⁹Ja ta ban tre c'ayix ta, congana ta q'uiy ja pwok xuya', ja c'a rjil ya' ta chique ja tak meba'i'. Queri' ja quibij. ¹⁰Ja c'a Jesús arja' bien rotak ja quimajon rbixic in quewa' xbij chique ri':

—¿Nak tre tok nenak ja rixok? Jawa' xuban chwe ri' congana utz. ¹¹Ja c'a tak meba'i' eje'e' nij ec'o wi' checojol ja wi c'ol egana neban utzil chique pro ja chwe anin maquinq'ueje' ewq'uin nojel tiempo, ninwasaxel na checojol. ¹²Arja' tok xuya' ja rak'om chwij jari' xchomarsbej pon ja ncuervo chi nmuki. ¹³Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', jawa' utzlaj tzij ja nc'amonto ri', xa bar ta tri' xtekaj wi' rbixic nojel nat nakaj tre ja rwach'ulew tri' xtinatax wi' chakaja' ja rutzil ja xuban chwe jawa' rixok ri', jari' nnatbex rxin, ne' chique.

* * * * *

¹⁴C'ac'ari' c'o jun chique ja cablajuj discípulo ja bina'an tre Judas Iscariote, arja' be cuq'uin ja jefe quixin sacerdote. ¹⁵Ja c'a tok xekaj cuq'uin quewa' xbij chique ri': —¿Nak neya' chwe can njach pan ek'a' ja Jesús? ne' chique. Xa treinta rkan pwok plata ocnak ja quichomij ruq'uin. ¹⁶Ja c'a Judas ni jari' hora xumaj rcanoxic nak nuban tre ja Jesús chi nujach pa quek'a'.

* * * * *

¹⁷Ja tok xerila' ja nabey k'ij rxin ja nmak'ij ja tok ntiji ja caxlanway ja mta levadura ruq'uin, ja c'a Jesús xe'ekaji ja rdiscípulo ruq'uin in quewa' quibij tre ri':

—Ja xtati' ja xin nmak'ij pascua tabij chake bar tri' xtikachomij wi', xeche' tre. ¹⁸In bixel chique rmal ja Jesús:

—Jix chipan ja tinamit Jerusalén. Tri' c'o wi' jun achi, nixbe ruq'uin in quewa' nebij tre ri': —Ja Maestro quewa' rbinto ri': —Xajalal maja'n terila' ja tiempo chi nincamsaxi. Ja wa'im ja xin nmak'ij pascua, pan awochoch nkaban wi' e wachbil ja ndiscípulo. Queri' ja rbinto chake, quixche' tre, xeche'xel rmal ja Jesús. ¹⁹Ja c'a discípulo queri' queban ja cani' bixel chique rmal ja Jesús, xebe, xequichomij ja wa'im ja xin nmak'ij pascua.

²⁰Ja c'a tok xoc ak'a' tz'abe' ja Jesús pa mesa e rachbil ja cablajuj discípulo. ²¹Kas quimajon wa'im ja tok arja' xbij chique:

—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', c'o jun chewe ja ninrujach na pa quek'a' ja netzelan wxin, ne' chique. ²²Ja c'a reje'e', ja tok quic'axaj ja bix chique quemaj jun nimplaj bis:

—¿La maxta anin Wajaw, la maxta anin? xeche'e chiquijujunal. ²³In bix chique rmal ja Jesús:

—Ja rachi ja wachbil tre wa'im in xa junan nokwa' ruq'uin pa plato, arja' c'ari' ja njacho wxin pa quek'a'. ²⁴Ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak arja' ncamsax na cani' tz'ibtal can tre chipan ja rtzobal Dios pro congana lawulo' tre ja xtijacho rxin pa quek'a' ja necamsan rxin, makana' maquita Alc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak. Ja xtijacho rxin más ta utz ja maquita xalax chwach'ulew. Queri' bix chique rmal.

²⁵Ja c'a Judas arja' xbij tre:

—Maestro ¿la maxta anin? ne' tre.

—Atat nac'a, ne'xi rmal ja Jesús.

²⁶Ja c'a tok quimajon wa'im ja Jesús xuc'am ja caxlanway, xmaltioxij tre ja Dios, xuwech' in xujach chique ja rdiscípulo in quewa' xbij chique ri':

—Jawa' wari' ncuero, tec'ama' in tetija', ne' chique. ²⁷In xuc'am chic jun vaso vino, xmaltioxij tre ja Dios in xujach chique chakaja' in quewa' xbij chic chique ri':

—Tetija' ewanojelal ²⁸como jawa' wari' jawa' nquiq'uel ocnak rseguro ja c'ac'a chominem ja rchomin ja Dios. Ja nquiq'uel e q'uuy ja winak ntix na pa quicuenta utzc'a chi ncuytaji ja quil quemac. ²⁹Anin nbij chewe camic chi jawa' riya'l uva ri' ni matintij chi wi' wawe', c'a tokori' xtintij chic ja tok xterila' ja k'ij chi nkatij chic ewq'uin chipan ja gobierno rxin ja nata' Dios xarwari' c'ac'a chic nojelal tri', ne' chique.

* * * * *

³⁰C'o c'a jun himno rxin ja nmak'ij pascua quibixaj. Ja c'a tok tzuri ja himno cumal xe'e'el, xebe chipan ja lugar rbina'an Rjaju'al Olivo. ³¹Ja c'a Jesús arja' xbij chique:

—Rmal ja xtiban chwe chipan awa' jun tucwak'abil ri' ixix nineya' can, nixanmaji pro ewanojelal. Queri' nbij chewe como tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewari': —Anin xtincamsaj ja yuk'ul quixin ja tak carnelo, ja c'a tak rcarnelo ja rerbanon cuenta, eje'e' nechictaji. Queri' ja tz'ibtal can. ³²Pro ja tok xtic'astaj nwach ninnabayaj chewach, ninbe chipan ja departamento Galilea, ne' chique. ³³Ja c'a Pedro arja' xbij tre:

—Masqui canojel xcatqueya' can pro ja c'a chwe anin mta moda xcatnuya' can ta, ne' tre. ³⁴In bix tre rmal ja Jesús:

—Ni katzij wi' ja xtinbij chawe ri', ja chipan awa' jun tucwak'abil ri' maja'n tok'i ja ac' ja tok oxmul xtabij chwe chi: —Anin ma wotak ta rwach ja Jesús, natche' na chwe, ne'xi ja Pedro.

³⁵—Masqui ok ca'i' awq'u'in xkocamsaxi pro ni ma xcatnuya' can ta wi', ne'e ja Pedro tre. In canojel ja discípulo queri' quibij tre chakaja'.

* * * * *

³⁶C'ac'ari' ja Jesús xerachbilajel ja rdiscípulo, xebe chipan jun lugar rbina'an Getsemaní. Ja c'a tok xe'ekaji quewa' xbij chique ri':

—Quixtz'abe' can wawe' ri', ja c'a ranin nenbana' paki na oración quelale', ne' can chique. ³⁷Pro xeruc'amel ja Pedro e rachbil ja re ca'i' rc'ajol Zebedeo. C'ac'ari' xumaj jun nimlaj bis in xumaj ti'onem ja ranma. ³⁸In xbij chique:

—Camic, congana nbisoni ja wanma, ja nna' anin camíc rc'amonto chwe. Ixix quixq'ueje' can wawe', quixc'asc'ot wq'u'in, ne' can chique. ³⁹C'ac'ari' junwi' xyonaj pon wi' ri' ruyon, xuque'e in xumaj rbanic oración:

—Nata', anin nwajo' nabij ta chwe chi maquita nink'ax chipan awa' rpokonal ja penak chinwach ri' xarwari' ni ta c'a xquink'ax wi' chipan ja wi queri' nawajo' chwe chi nban, ne' tre ja Tatixel. ⁴⁰Ja c'a tok tzuri ja roración rmal be cuq'u'in ja discípulo. Ja tok xe'erwila' ekajnak chi waram. Xbij tre ja Pedro:

—¿La matecoch' ek xquixc'asc'ot ta jun hora wq'u'in? ⁴¹Quixc'asc'oti in te'bana' orar utzc'a ja Satanás tok xquixrtakchi'ij maquita xquixruch'ec. Ja rewanma jari' ni katzij wi' chi c'o rgana nc'asc'oti pro como xa ix winak ja recuerpo npokonaj nuban queri', ne' tre. ⁴²C'ac'ari' meloj chic jutij chi rbanic ja roración:

—Nata', ja wi ni mta wi' moda ja maquita xquink'ax chipan ja rpokonal ri' xtibantaj ta c'a ja ravaluntad, ne' chic tre ja Tatixel. ⁴³Meloy chic jutij cuq'u'in

in tok xe'erwila' chic ewarnak chic chakaja'. Queri' quibanon como congana jun nimlaj waram chique, ma xquecoch' ta. ⁴⁴In meloj chic jutij chakaja' chi rbanic ja roración in queri' xbij chic ja cani' rbin nabey chipan ja roración.

⁴⁵C'ac'ari' melojpi chic jutij cuq'uin ja discípulo in quewa' xbij chique ri':

—Camic quixwar c'a, quixxula'n c'a. Bien tec'waxaj chi xurwila' ja hora, ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, camic njach pa quek'a' ja raj'il ajmaqui' chi nquicamsaj. ⁴⁶Jo', quixyictaji, que'ekac'ulu'. Tetz'ata' mpe' le', xa nakajinto ja njacho wxin pa quek'a', ne' chique.

* * * * *

⁴⁷Kas c'a rmajon na tzij ja Jesús cuq'uin ja rdiscípulo ja tok peti ja Judas. Jari' Judas arja' jun chique ja cablajuj apóstol. Arja' e q'uiy ja winak erachbilanto in c'oli banbal ch'a'oj quic'amonto cani' tre espada in che', etakonto cumal ja jefe quixin sacerdote in cumal ja principal'i xin tinamit chi nurquichapa' ja Jesús. ⁴⁸Ja c'a Judas ja njacho rxin ja Jesús arja' c'oli xchomij cuq'uin ja winak nak xtuban tre ja Jesús chi jari' njachbej rxin pa quek'a': —Ja tok xtetz'at ja rachi ja xtintz'ubaj ruchi' chewach ja c'ariri', techapa'. Queri' rbanic ja xchomij cuq'uin. ⁴⁹Be c'a alnak ja Judas ruq'uin ja Jesús, ja c'a tok xekaj chwach xuban saludar:

—Xoc ak'a' Maestro, ne' tre, in xtz'ubaj ruchi'. ⁵⁰Ja c'a Jesús xbij tre:

—Amigo ¿nak narbana' wawe? ne' tre. C'ac'ari' ja winak xebe trij ja Jesús, quechap in quecoj preso. ⁵¹C'o c'a jun chique ja rachbil ja Jesús chaka jalal tok xlasaj ja respada in c'o jun moso rxin ja lok'laj sacerdote xusoc tre, xkupijel jun rxquin. ⁵²Ja c'a Jesús arja' xbij tre:

—Tac'olo' ja respada pa rc'olibal como xa nak ta ncojowi ja respada, espada ncamsbex arja' chakaja'. ⁵³¿La ma awotak ta c'a chi anin ja wixta c'o ngana nc'utuj nto'ic tre ja nata' Dios arja' chanim nerutakto jule' ángel chi nto'ic? Pro congana e q'uiy nerutakto, e cani' cablajuj ejército soldado ja nerutakto. ⁵⁴Pro ja wixta maquita nink'ax chipan ja rinc'o wi' camic ri' matibantaj c'a cumplir ari' ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios chi c'o rjawaxic chi nink'ax chipan, ne' tre. ⁵⁵Ja c'a ri' hora ja Jesús arja' xbij chique ja winak:

—¿La in alak'om la'an chewi' tok ec'amonto espada ec'amonto che' chwij chi nchapic? Pro xinq'ueje' wa'an chipan ja nimlaj templo xin Dios in k'ij k'ij xentijoj ja winak chipan pro ma xinechap ta wa'an tri'. ⁵⁶Pro nojel awa' wari' ma chaka ta nbantaji, rumac chi nbantaj cumplir ja tz'ibtal can chwe ojer cumal ja rojer tak profeta xin Dios, ne' chique. C'ac'ari' ja rdiscípulo queya' can, xe'anmajel.

* * * * *

⁵⁷Ja c'a winak ja xechapo rxin ja Jesús eje'e' quec'amel chwach ja Caifás ja lok'laj sacerdote. Tri' quimolon wi' qui' ja maestro ja netijon

quixin ja winak tre ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés e cachbil ja principali' xin tinamit. ⁵⁸Ja c'a Pedro arja' rtrarben ja Jesús pro c'a c'a nat nutzu' pon chic wi'. Arja' xekaji ja bar c'o wi' ja nimlaj jay rxin ja lok'laj sacerdote, xococ chwa jay in tz'abe' cuq'uin ja pulisiya', nrajo' nutz'at nak ja xtibantaji. ⁵⁹Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja principali' xin tinamit in e cachbil chakaja' ja jule' chic ja rec'o chipan ja k'etbaltzij quixin ja raj Israel eje'e' quemaj quicanoxic jule' winak chi nqueya' testigo'il trij ja Jesús pro xa tz'akbal tak tzij ja xtiqubij tre. Queri' nqueban utz'a chi nkaji camíc trij. ⁶⁰Pro ni majun nak ta quichapbej ta rxin ja Jesús, ni mta wi' masqui e q'uiy ja testigo ja xa e tz'akol tak tzij. Ja tok q'uiswani ec'o ca'i' ja testigo e tz'akol tak tzij ⁶¹quewa' quibij ri':

—Jala' rachi le' rbin chi ncowini nuyoj ja nimlaj templo xin Dios pro xa oxí' k'ij nrajo' chi nuyic chi wi' jutij, xeche'e. ⁶²Ja c'a lok'laj sacerdote arja' pe'i in xbij tre ja Jesús:

—¿La matac'ulba' c'a ja bix chawe le'? Camic, tabij c'a chwe nak rbanic ja testigo'il ja ya' chawij cumal ja rachi'i' le', ne' tre. ⁶³Pro ja Jesús ni matic'ulba' wi' ja nbix tre. In bix chic tre rmal ja lok'laj sacerdote:

—Chwach ja c'aslic Dios tabij chake ðla atat ja rat Cristo ja rat Ralc'wal Dios? ne'x rmal. ⁶⁴Ja c'a Jesús arja' xbij tre:

—Queri' nac'a ja cani' nabij le'. In bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', camic nemajel rtz'atic ja xtuban ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, arja' pa riquik'a' ja Dios ntz'abe' wi' ja bar c'o wi' ja nimlaj poder rxin in netz'at chakaja' ja tok xtipi chic jutij c'amonto rmal jule' sutz' xin chicaj, ne' tre. ⁶⁵Ja c'a lok'laj sacerdote c'o jun tziak rcojon xurak como xa itzel xc'axaj ja bix tre rmal ja Jesús in xbij chique ja quimolon qui' ruq'uin:

—Jala' xbij le' xa ofensa rc'amonto tre ja Dios, taka'an njunsaj ri' ruq'uin. Camic, mchita ne'oc wi' más ja testigo como bien xec'waxaj ja xbij le', ja Dios janila nuban ofender ri' rmal. ⁶⁶Camic ðnak nebij ixix tre? ne' chique.

—Mta, ni yatal wi' trij chi ncamsaxi, xeche'e. ⁶⁷C'ac'ari' quichubaj rpalaj, quesoc in ec'oli chique queya' k'a' chi rpalaj, ⁶⁸quewa' quibij tre ri':

—Cristo, tabij c'a chake camic ðnak yowi k'a' chi apalaj? Queri' ja quibij tre pro xa nquiyok'bej rxin.

⁶⁹Ja c'a Pedro arja' tz'ubul chwa jay, c'o c'a jun aj'ic' xekaj ruq'uin in quewa' xbij tre ri':

—Atat jun chakaja' xawachbilaj ja Jesús ja raj Galilea, ne' tre. ⁷⁰Pro ja Pedro arja' ma xuya' ta trij ja bix tre, quewa' xbij chique ri' pro ni chiquewach canojelal:

—Anin ni ma wotak ta ja nabij le', ne' tre ja rixok. ⁷¹Yictaji, be ja bar c'o wi' puerta pro c'o chic jun ja raj'ic' tz'ato rxin in xbij chique ja rec'o tri':

—Jawa' jun achi ri' arja' rachbilaj ja Jesús ja raj Nazaret, ne' chique.
 72Pro ja Pedro arja' ma xuya' chi ta trij ja bix tre:

—Chwach Dios nbij chi anin ma wotak ta rwach ja Jesús ja nabij le', ne' tre.
 73C'a co'l ari' ja tok ec'o jule' winak ja rec'o tri' xe'ekaj ruq'uin in quibij tre:

—Bien k'alaj chi atat at cachbil ja raj Galilea ja xerachbilaj ja Jesús como ja nattzijoni jari' nate'utuwi, xeche' tre.

74—Chwach Dios nbij chewe chi anin ma wotak ta rwach ja Jesús in xta itzel xquinruz'tat ja Dios ja wi ma katzij ta ja nbij, ne'e ja Pedro chique. In chaka maril bitaj rmal ja tzij ri' xok'i ja ac'. 75C'ac'ari' xurkaj tre ja Pedro ja bin tre rmal ja Jesús, quewa' bin tre ri': —Ja tok maja'n tok'i ja ac', oxmul xtabij na chwe chi: —Anin ma wotak ta rwach ja Jesús, natche' na chwe. Queri' ja bin tre. C'ac'ari' xelto, congana jun nimlaj bis ok'ej nuban.

27 1Ja c'a tok sakari canojel ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja principali' xin tinamit eje'e' quemaj rch'obic nak nqueban tre ja Jesús chi nquicamsaj. 2Quebaqu'uel, xebe, xequijacha' pa ruk'a' ja Poncio Pilato ja gobernador.

* * * * *

3Ja c'a Judas ja jacho rxin ja Jesús pa quek'a' ja xetzelan rxin arja' tok xutz'at chi ncamsaxi ja Jesús congana xumaj ti'onem ja ranma. Be, xermeloj ja treinta rkan pwok ja plata ocnak, xermeloj pa quek'a' ja jefe quixin sacerdote in pa quek'a' ja principali' xin tinamit. 4Ja c'a tok xekaj cuq'uin quewa' xbij chique ri':

—Camic, xinban jun il mac, xinjach pa camíc jun achi pro mta ril, ne' chique.

—Jala' nabij le', ajoj ni majun nak ta nkabij tre, kas atat wala' nak ja xtaban ruq'uin, ne'xi. 5C'ac'ari' ja Judas xch'akij can ja pwok chipan ja templo, xelex in be, xerjitz'aj ri' ruyon. 6Ja c'a jefe quixin sacerdote eje'e' quemol ja pwok in quewa' quibij ri':

—Jawa' pwok ri' rjil quic' chewi' xajan ja xtibe ta pa caja xin templo, xeche'e. 7In quemaj rch'obic nak nqueban tre ja pwok. Ja c'a tok ch'obtaj cumal quelok' jun ulew tre ja rachi ja banol bojo'y. Ja c'a xoc wi' ja rulew, chipan nemuk wi' ja winak ja necami ja repenak chipan jule' chic tinamit. 8Xc'a rmalari' bina'ax tre ja rulew rjil quic' ne'xi, in niquirwari' nbix tre camic chakaja'. 9Tri' bantaj wi' cumplir ja tzij ja bitajnak can rmal ja rojer profeta Jeremías quewari': —Ja winak ja raj Israel ec'oli chique xa treinta rkan pwok ja plata ocnak xa jari' rjil quibij. Ja c'ari' pwok quec'am 10quilok'bej jun ulew tre ja banol bojo'y cani' bin anin chwe rmal ja kajaw Dios. Queri' ja bitajnak can ojer.

* * * * *

11Ja c'a Jesús arja' pa'l chwach ja Pilato ja gobernador in quewa' bix tre rmal ri':

—¿La atat ja rat rey quixin ja tinamit Israel? ne'xi ja Jesús.

—Queri' nac'a ja cani' nabij le', ne'e ja Jesús tre. ¹²Pro ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja principalí' xin tinamit eje'e' tok quemaj rbixic ja ril ja Jesús arja' ni majun nak ta xbij. ¹³C'ac'ari' ja Pilato xbij chic tre:

—¿La matac'waxaj c'a ja nquibij chawe le', congana taka'an jule' awil nquibij chawe? ne' tre. ¹⁴Pro ja Jesús nixtac'a c'o ta jun tzij xbij, ni ma xc'ulba' ta wi'. Ja c'a Pilato congana junwi' xutz'at ja queri' xuban.

* * * * *

¹⁵Ja c'a gobernador ni c'amonnak wi' tre chi ni c'o wi' jun preso nsokpij pa tak nmak'ij pascua pro nuya' lugar tre ja tinamit chi eje'e' nec'utuni nak chi preso'il ja nsokpixel. ¹⁶Ja c'ari' tiempo c'o jun preso rbina'an Barrabás, nojel ja rbanon benak rbixic nat nakaj. ¹⁷Ja c'a Pilato tok quimolon chic qui' ja winak arja' xbij chique:

—¿Nak newajo' ixix, la Barrabás ja nsokpijel owi Jesús ja Cristo ne'xi? ne' chique. ¹⁸Queri' xbij chique como arja' bien rotak chi congana quiakirnak canma trij ja Jesús in xa rmal ja raquiakarem tok quijachon pa ruk'a'. ¹⁹Ja Pilato arja' tz'ubul chipan ja lugar ja bar nuban wi' ja k'etoj tzij ja tok chaka c'a jalal tak rbixic jule' tzij tre rmal ja rxjayil quewari': —Ma tajoj ta awi' atat chi rcamsaxic ja rachi, arja' utzlaj achi. Ma tajoj ta awi' como ni ja' rachi xinwache'aj camic in ja rachi' congana lawulo' xuban chwe. Queri' ja takonel rbixic tre rmal ja rxjayil. ²⁰Pro ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja principalí' xin tinamit eje'e' quibij chique ja winak chi nquic'utuj ja Barrabás chi nsokpixel in ja c'a Jesús ncamsaxi. ²¹Ja c'a gobernador arja' xbij chic jutij chique:

—¿Nak newajo' ixix, nak chique ja ca'i' achi'i' nsokpijel? ne' chique.

—Barrabás ja tasokpijel, xeche' tre.

²²—Ja wi queri' newajo' ¿nak c'a nban tre nech'ob ixix ja Jesús ja Cristo ne'xi? ne'e ja Pilato chique.

—Ticamsax chwach cruz, xeche'e canojelal.

²³—¿Nak c'a tre, nak c'a ritzelal rbanon? ne' chic ja Pilato chique. Pro ja reje'e' más chi na quemaj rakic quechi':

—Ticamsax chwach cruz, xeche' chic jutij tre.

²⁴Ja c'a Pilato arja' xutz'at chi ja winak ni ma e conforme ta wi' ruqu'uin ja nbij arja' chique chi nsokpixel ja Jesús in xerutz'at chi xa jani' neyictaj más. C'ac'ari' xuc'am jule' ya', xuch'aj ruk'a' chiquewach in quewa' xbij chique ri':

—Anin ma wil ta ja ncamsaxi ja utzlaj achi ri', kas ixix wala' nak ja xteban tre, ne' chique.

²⁵—Ajoj c'a nokijkalen ari' ja ncamsaxi in tak calc'wal chakaja', xeche'e canojelal. ²⁶Ja c'a Pilato arja' xuya' quigana, xsokpijel ja Barrabás in xuya' orden chi nrapaxi ja Jesús. Ja c'a tok raptaji xujach pa quek'a' ja nec'amo'el rxin chi ncamsax chwach cruz.

²⁷C'ac'ari' ja soldado rxin ja gobernador eje'e' quec'amel ja Jesús chipan ja jay ja bar nq'ueje' wi' ja gobernador in xequemol canojel ja jule' chic cach tak soldado. ²⁸Quejal ja rtziak ja Jesús in c'o chic jun tziak quiak quecoj tre. ²⁹Quichomij jun corona, q'uix quecoj in quecoj pa rwi' in queya' jun aj pa ruk'a' riquik'a'. Xexuque' chwach in queban saludar ja cani' nban saludar jun rey pro xa nquiyok'bej rxin:

—Atat at rey quixin ja tinamit Israel, xech'e' tre. ³⁰Quichubaj, quemaj ja aj tre in quesoc rij tak rwi' tre. ³¹Ja tok tzuri yok'onem cumal c'ac'ari' quejal ja tziak quiak tre in quecoj chic tre ja ni rtziak wi' arja'. C'ac'ari' quec'amel chi nequiripa' chwach cruz.

* * * * *

³²Ja tok xebe c'o jun achi quewil aj Cirene, Simón rubi', puersa queban tre chi nrikkajel ja cruz rxin ja Jesús. ³³Xebe pa jun lugar rbina'an Gólgota. Gólgota tibij tzij lugar xin rwi' camnak. ³⁴Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja lugar Gólgota quitzujuj vino tre chi nutij. Ja vino c'oli ja yujun ruq'uin congana c'ay. Ja c'a Jesús tok xuna' chi c'ay ma xutij ta. ³⁵Ja c'a tok riptaj cumal chwach cruz quemaj rbanic suerte trij ja rtziak nak xtich'eco chique in quejach chiquewach. Queri' bantaji utze'c'a chi tri' bantaj wi' cumplir ja bitajnak can rmal ja profeta quewari': —Queban suerte trij ja ntziak in quejach chiquewach, queri' ja bitajnak can ojer. ³⁶C'ac'ari' xetz'abe'e in quemaj rhajixic ja Jesús. ³⁷Tz'ibaxi ja ril ja nbix tre in parwi' queya' wi' chwach ja cruz, quewa' rbanic ja ril nbixi ri': —Jawa' Jesús, arja' rey quixin ja tinamit Israel, ne'xi.

³⁸In ec'o c'a ca'i' alak'oma' xerip chwach cruz chakaja', jun pa riquik'a' ja Jesús in jun pa rxcon. ³⁹Ja c'a winak ja nek'axi ja tok nquetz'at ja Jesús xa nquitzebej xa nqueyok' in quewa' nquibij tre ri':

⁴⁰—Atat xatbini chi nayoj ja templo in xa oxi' k'ij nrajo' chi nayic chi wi' jutij, camic tato'o' c'a awi' ayon. Ja c'a wi katzij chi atat ja rat Ralc'wal Dios catkajpi c'a chwach ja cruz, neche' tre. ⁴¹In ja jefe quixin sacerdote eje'e' xa nqueyok' chakaja' e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja winak tre la ley xin Dios e cachbil chakaja' ja principal'i' xin tinamit:

⁴²—Arja' To'onel quixin winak ne'xi, pro ja camic xna' maticowini nuto' ri' arja'. Ja wi katzij chi arja' Rey kaxin ja rok aj Israel tikajto c'a camic chwach ja cruz in wi nkajto nyuke' c'a kac'u'x ari' ruq'uin. ⁴³Arja' yukul ruc'u'x ruq'uin ja Dios ne'xi, pro wi c'o rgana ja Dios ruq'uin tito'o' c'a camic como arja' xucoj ri' chi Ralc'wal Dios. Queri' ja nquiyok'bej rxin. ⁴⁴In queri' queban ja re ca'i' alak'oma' ja xerip chwach cruz pa rxquin ja Jesús, eje'e' queyok' chakaja'.

* * * * *

⁴⁵Ja pa nc'ajk'ij c'o jun nimlaj k'eku'm xoqui nojel chwach'ulew, c'a a las tres xin takak'ij sakar chic jutij. ⁴⁶Ja c'a Jesús a las tres chi la xin takak'ij arja' congana xurak ruchi', quewa' xbij ri':

—Elí, Elí ðlama sabactani? ne'e. Jari' tzij xbij quewa' nbij ri': —Nata' Dios, nata' Dios ðnak tre tok inaya'on can? ne'e. ⁴⁷Ec'o c'a jule' chique ja winak ja rec'o tri', eje'e' tok quic'axaj ja xbij quewa' quibij ri':

—Jala' rachi le' camnak profeta Elías ja nsiq'uij, xeche'e. ⁴⁸C'o c'a jun chique xerc'amlato jun esponja, xch'akba' tre jule' ch'amlaj vino, xuxim chutza'm jun aj in xuya' nojoj tre ja Jesús chi nutij. ⁴⁹Pro ja c'a jule' chic eje'e' quibij:

—Ch'enchila', katz'ata' na c'a ja wi xtipeti ja rElías chi nurto'o', xeche'e. ⁵⁰Ja c'a Jesús arja' xurak chic jutij ruchi', xujach ranma tre ja Dios in cam kaj. ⁵¹In chaka jalal tok raktaji ja manta ja tasben rpan ja nimlaj templo xin Dios ja bar c'o wi' ja santilaj lugar, chaka ca'i' xuban. Raktaji, xelto chicaj, kajto c'a pa tok'ulew. Ja c'a rwach'ulew congana xusil ri' in c'oli nimak tak abaj xepak'taj rmal. ⁵²C'o je'e' jul jaktaji quixin camnaki' in ja camnaki' ja re xin Dios e q'uiy chique xec'astaji. ⁵³Ja c'a reje'e' tok c'astajnak chic ja Jesús xe'elto chipan ja jul ja bar ec'o wi' in xebe chipan ja tinamit Jerusalén ja tinamit xin Dios in e q'uiy ja xetz'ato quixin. ⁵⁴Ja capitán e rachbil ja rec'o ruq'uin chi rchajixic ja Jesús eje'e' quetz'at ja cubarkan xuban, quetz'at nojel ja bantaji in congana quixbej qui' rmal:

—Jala' rachi le' ni katzij wi' chi Ralc'wal Dios, xeche'e.

⁵⁵In e q'uiy ja rixoki' ja rec'o tri' chakaja' nquetzu' pon ja nbantaji. Eje'e' etranel trij ja Jesús ja tok xeled pa Galilea in queto' chipan nak ja c'o rjawaxic tre. ⁵⁶Jun chique ja rixoki' María Magdalena, in jun chic, María ja quete' Jacobo in José, in jun chic, ja quete' ja rc'ajol Zebedeo.

* * * * *

⁵⁷Ja c'a tok xoc ak'a' c'o jun achi peti, arja' biyom, aj Arimatea, José rubi'. Arja' rdiscípulo ja Jesús chakaja'. ⁵⁸Be ruq'uin ja Pilato chi rc'utuxic ja cuerpo rxin ja Jesús. Ja c'a tok xekaji, ja Pilato xuya' orden chi njach tre ja cuerpo. ⁵⁹Be ja José, xerc'ama' ja cuerpo in xubar pa jun tziak ch'ajch'oj. ⁶⁰Ja c'a tok bartaj rmal xerya'a' chipan jun panteón c'ac'a rxin arja' ja rc'oton chwach jun portales in xtz'apij ruchi' tre jun nimlaj abaj. C'ac'ari' be. ⁶¹Ja c'a María Magdalena rachbil ja jun chic María eje'e' ec'o tri', etz'ubuloc chwach ja panteón.

* * * * *

⁶²Ja tok xoc'owi ja k'ij ja nchomarsbex wi' nakun je'e' rxin ja nmak'ij, ja c'a chi rcab k'ij chic xebe ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja fariseo, sequimolo' qui' chwach ja Pilato ⁶³in quewa' quibij tre ri':

—Señor gobernador, ajoj bien nurkaj chake, ja rachi Jesús ja banol engaño, ja tok c'a c'as na c'o jun tzij xbij can quewari': —Pro ja chi rox k'ij nc'astaj nwach. Queri' ja xbij can. ⁶⁴Rmalc'ari' nkabij chawe, taya'a'

jun orden chi nchajix oxi' k'ij ja panteón, matzij xquebe ja rdiscípulo chak'a', xtiquilak'ajel ja rcuerpo chipan ja panteón in tok xtic'amtajel cumal xtiqubij chique ja winak chi c'astaj rwach ja rachi chiquicojol camnaki'. Ja wi queri' xtiqueban jari' más chi na jun nimlaj engaño chwach ja cani' xuban ja Jesús nabey, xeché' tre ja Pilato. ⁶⁵In bix chique:

—Ec'oli ja guardia le', ixix c'ol ek'a' chique, que'ec'ama'el, seguro tebana' tre ja panteón como ixix ewotak nak xteban tre, xeché'x rmal ja Pilato. ⁶⁶C'ac'ari' xebe, quichomij ja rabaj ja tz'apben ruchi' ja panteón, bien seguro queban tre in xequeya' can ja guardia chi rchajixic.

* * * * *

28 ¹Xoc'owi ja xula'nbal k'ij, ja c'a pa rsakaric xin domingo be ja María Magdalena rachbil ja jun chic María, xequitz'ata' ja panteón. ²Chaka c'a jalal c'o jun nimlaj cubarkan xuban rumac jun ángel rxin ja kajaw Dios kajto chila' chicaj, xlasaj ja rabaj ja tz'apben ruchi' ja panteón in tz'abe' parwi'. ³Ja nca'yi ja ángel cani' nca'y k'ak' xin jab tok nuq'uiak ri' in ja rziak rcojon congana sak. ⁴Ja c'a guardia eje'e' congana quixbej qui' rmal, congana nebirbot rmal ja xbeben ri'il, xekaj chi tok'ulew in matiquena' chic. ⁵Pro ja c'a ángel xbij chique ja rixoki':

—Ma texbej ta ewi' como anin wotak chi Jesús ja nixtajini necanoj, ja camsax chwach cruz. ⁶Camic, ma wawe' chi ta c'o wi', c'astaj wa'an rwach ari', bantaj cumplir ja cani' rbin can. Quixajo', tetz'ata' mpe' ja lugar ja bar q'ueje' wi' ja cuerpo rxin ja Kajaw. ⁷Ja c'a tok xtitz'attaj can emwal nixbe alnak, nebij chique ja rdiscípulo chi c'astajnak chic rwach chiquicojol camnaki'. In quewa' nebij chique ri': —Tec'waxaj mpe', ja Jesús arja' nnabeyaj chewach, nbe pa Galilea in tri' netz'ata' wi', xquixche' chique. Xtetz'ata' mpe' como xinbij chewe, ne'e ja ángel chique.

⁸Ja c'a rixoki' eje'e' xe'elel alnak ruq'uin ja panteón, xebe, xequibij chique ja discípulo, congana quixben qui' in congana nequicoti chakaja'. ⁹Kas ebenak chi rbixic chique ja discípulo ja bixel chique tok chaka jalal quec'ul qui' ruq'uin ja Jesús. Ja c'a Jesús xuya' pon jun saludo chique. Ja c'a reje'e' tok xe'ekaj ruq'uin quechap ja rkan in quemaj rya'ic ruk'ij. ¹⁰Ja c'a Jesús arja' xbij chique:

—Ma texbej ta ewi', jix cuq'uin ja wach'alal, jebij chique chi nebe pa Galilea, tri' ninequitz'ata' wi', ne' chique.

* * * * *

¹¹Ja rixoki' kas ebenak chi rbixic ja bixel chique ja tok ec'o jule' chique ja guardia xebe chipan ja tinamit, xebe cuq'uin ja jefe quixin sacerdote. Ja c'a tok xe'ekaj cuq'uin quibij chique nojel ja bantaji. ¹²Ja c'a jefe quixin sacerdote eje'e' quemol qui' cuq'uin ja principali' xin tinamit in quemaj rch'obic nak nqueban. Ja c'a tok ch'obtj cumal, eje'e' q'uiy pwok queya' chique ja soldado ¹³in quewa' quibij chique ri':

—Quewa' tebij chique ja winak ri': —Ja rdiscípulo ja Jesús xepeti chak'a', xurquílak'ajel ja rcuerpo, ja c'a rajoj okwarnak, xquixche' chique. ¹⁴Ja c'a wi xtekaj rbixic ruq'uin ja gobernador chi queri' xeban, ajoj nkachomij ruq'uin, ni majun nak ta xtuban ta chewe, xeche' chique. ¹⁵Ja c'a soldado eje'e' quec'am ja pwok in queri' queban ja cani' bix chique. In jari' tz'akoj tzij c'a majtajnak na rbixic chique ja kach tak aj Israel camic.

* * * * *

¹⁶Ja c'a julajuj discípulo eje'e' xebe ja pa Galilea, xebe parwi' ja jayu' ja bar bin wi' chique rmal ja Jesús chi nebe. ¹⁷Ja c'a tok quetz'at ja Jesús quemaj rya'ic ruk'ij pro ec'oli ja ma kas ta nquinimaj chi Jesús. ¹⁸Peti ja Jesús in quewa' xbij chique ri':

—Nojel ja poder xin chila' chicaj jachon pa nuk'a' rachbil nojel ja poder xin rwach'ulew. ¹⁹Rmalc'ari' nbij chewe, jix cuq'uin ja winak ja rec'o nojel tak nación, que'etijoj utzc'a chi ne'oc ndiscípulo, que'ebana' bautizar pa rubi' ja Tatixel, ja Ralc'walaxel in ja rEspíritu Santo. ²⁰Tech'obo' chiquewach nak nqueban chi rnimaxic nojel ja mandamiento ja nya'on chewe. In bien turkaj chewe chi anin ni mta wi' jun k'ij ja maquita inc'ol ewq'uin in nij inc'o wi' ewq'uin ja tok xterila' ja q'uisbal k'ij rxin ja rwach'ulew. Amén.